

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖÇMEN
SORUNUNA VE ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİME YÖNELİK
BAKIŞ AÇILARI**

**Yaprak KEÇECİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2019

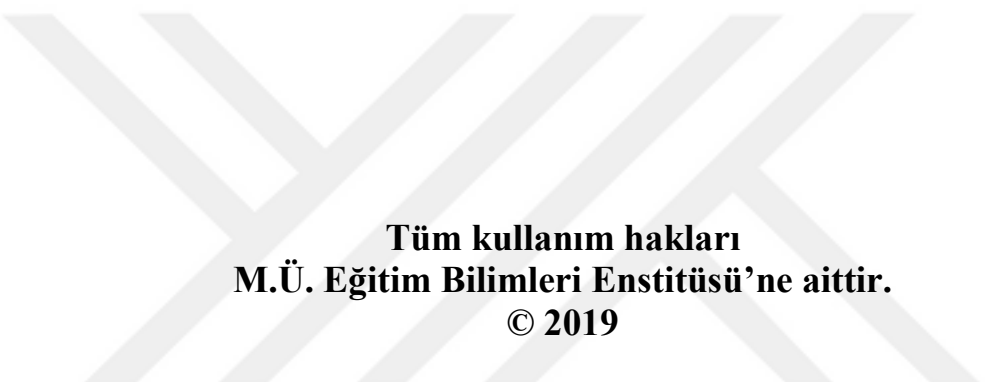
**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖÇMEN
SORUNUNA VE ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİME YÖNELİK
BAKIŞ AÇILARI**

**Yaprak KEÇECİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Prof. Dr. Kaya YILMAZ**

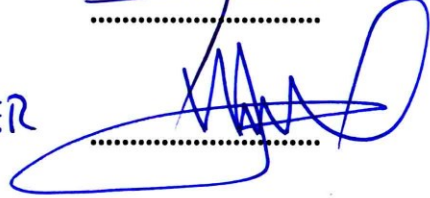
İstanbul, 2019

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2019**

ONAY

Yaprak Keçeci tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Göçmen Sorununa ve Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Bakış Açılıarı” konulu bu çalışma, 16 Temmuz 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Kaya İlhan	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Ali Yılmaz	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Mustafa SEKER	

ÖZGEÇMİŞ

- 2010 Kurtköy Lisesi mezun olma
- 2014 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalından mezun olma
- 2016 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına Giriş

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-posta yaprakkececi1992@gmail.com

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime bakış açılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Lisansüstü eğitimine başladığım süreçten itibaren tez dönemiyle birlikte ilgisi, çalışma azmi ve disiplinli yaklaşımıyla model aldığım, farklı bakış açılarıyla değerlendirme yapmamı sağlayarak akademik alanda yol gösteren, çalışma grubu oluşturma sürecinde yardımcı olarak yorum ve önerileriyle bana yeni ufuklar açan çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Kaya YILMAZ'a teşekkürü borç bilirim.

Lisansüstü öğrenimi boyunca ders aldığım bölüm hocalarım Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK, Prof. Dr. Ali YILMAZ, Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ ve Doç. Dr. Gül TUNCEL'e gerekli durumlarda desteklerini esirgemedikleri için teşekkür ederim.

Çalışma sürecinde her zaman yanımda olan lisansüstü sınıf arkadaşlarıma, eğitime verdikleri önemle gurur duyduğum çok değerli anneme, babama ve kıymetli abim Emrah KEÇECİ'ye en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Yaprak KEÇECİ

ÖZET

Göç, toplumda yaşayan insanların çeşitli sebeplerden dolayı bir yerden başka bir yere yaptığı yer değişikliğidir. Göç sırasında bireylerin yaşantılarında etkili olan maddi ve manevi öğelerde taşınmaktadır. Kültürlerin göçle birlikte taşınması toplumdaki bireyleri, farklılıklarla bir arada yaşama durumuyla karşı karşıya bırakmıştır. Toplum içerisinde bir arada yaşamak ve empati yeteneğini geliştirerek kültüre duyarlı bireyler yetiştirmek çok kültürlü eğitimle mümkün olabilir. Küreselleşmenin de etkisiyle farklı ülkelerden göçle gelen bireylerin uyumu ve eğitimleri bu süreçte oldukça önemlidir. Eğitim ortamında kültürlerarası iletişimin sağlanmasında en fazla etkili olan kişi öğretmendir. Bu nedenle, bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime bakış açıları incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının belirlenmesinde ölçüt örneklem seçiminden yararlanılmıştır. Ölçütler lisans grubu, düzeyi, yaş ve cinsiyete göre belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 4. sınıf öğretmen adayları arasından seçilmiştir. Araştırmaya 22-29 yaş aralığında olan 10 erkek ve 10 kız olmak üzere toplam 20 kişi katılmıştır. Araştırma verileri betimsel analizle çözümlenmiştir. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, katılımcıların Türkiye'deki göçmen sorununun dış ülkelerde yaşanan savaş, açlık, işsizlik, güvensiz ortam gibi çeşitli sorunlara dayalı olarak ortaya çıktığını düşündükleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime ilişkin eksik tanım yaptıkları, çok kültürlülük kavramını çoğunlukla yerel kültür öğeleri, dil, din ve ırk üzerinden açıkladıkları tespit edilmiştir. Bazı sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar üzerinde cinsiyetin etkili olduğu görülmüştür. Ülkemizde göçlere bağlı olarak eğitim sisteminin değişmesi gerektiğini kız katılımcıların bir kısmı ifade etmiştir. Erkek katılımcıların bir kısmı ise göçe bağlı eğitim sisteminin değişmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında katılımcılar farklı kültürlere yer verilmemesinden dolayı çok kültürlü eğitimin Türkiye'nin milli eğitim sistemine uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, Sosyal bilgiler dersinde göçmen sorununa yer verilmediğini düşündüklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programını yeterince incelemedikleri ve buna bağlı olarak öğretim programında farklı kültürlere yer verilmediği gerekçesiyle öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları, farklı kültürlerin çok kültürlü bir sınıf ortamında yer alması gerektiğini, ülkemizdeki çok kültürlü toplum yapısından dolayı bu durumun bir zenginlik oluşturacağını belirtmişlerdir. Ancak öğretmen adayları, eğitim sisteminin ülke bütünlüğünün korunması açısından önemli olduğunu düşündüklerini, göçle gelen bireylere kendi kültürlerine uygun ayrı bir sistem üzerinden eğitimin verilmesini doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, çok kültürlü eğitimin amaçlarını ülkede birlik ve beraberliği sağlamak, düşünce ve ifade özgürlüğünü oluşturmak, hoşgörü ve empati anlayışını geliştirmek olarak ifade etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Çok kültürlülük, Çok kültürlü eğitim, Göçmen sorunu, Sosyal bilgiler, Öğretmen adayları.

ABSTRACT

Migration is a change of place that people living in society make from one place to another for various reasons. During the migration material and spiritual elements are also transported that are effective in the lives of individuals. The transport of culture with migration has forced individuals in society to live with differences. For this reason living together in the society and developing their empathy skills by cultivating individuals who are sensitive to culture it may be possible through multicultural education. With the effect of globalization, the adaptation and education of the immigrants from different countries are very important in this process. Teacher is the most effective person in providing intercultural communication in educational environment. Therefore the aim of this study is to examine the perspectives of social studies teacher candidates on immigrant problem and multicultural education. The Criterion Sampling Method was used to determine the prospective teachers participating in the study. Criteria were determined according to undergraduate group, level, age and gender. The study group of the research was selected among the 4th grade prospective teachers who are studying in the Social Education Department. A total of 20 participants, 10 male and 10 female participants, aged 22-29 participated in the study. The research data were analyzed by descriptive analysis. According to result of data analyzes, the participants think about Turkey's migration problem arises from various problems such as war, hunger, unemployment and unsafe environment which occur in foreign countries. It was found that participants made incomplete definitions of multicultural education and explained the concept of multiculturalism mostly through local cultural elements, language, religion and race. It was seen that gender was effective on the answers of the participants to some questions. Depending on migration in our country, some of the female participants stated that the education system should change. Some of the male participants stated that the education system should not change. Besides this, participants stated that due to lack of different cultures, multicultural education is not suitable for Turkey's educational system. Prospective teachers think that migrant problem is not taken part in the Social Studies lessons. It was concluded that the participants did not examine the Social Studies Curriculum

adequately and they thought that the curriculum was not suitable for multicultural education due to the lack of different cultures in the curriculum. The participants stated that different cultures should take place in a multicultural classroom environment and this would create a wealth due to the multicultural society in our country. However, preservice teachers stated that they think that the education system is important for the preservation of the integrity of the country, and therefore they do not find it appropriate to provide education to different nations through a separate system appropriate to their own culture. The participants stated that the aims of multicultural education are to ensure unity and solidarity in the country, to create freedom of thought and expression, and to develop understanding of tolerance and empathy.

Key Words: Multiculturalism, Multicultural Education, Immigrant Problem, Social Studies, Teacher candidates.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Tanımlar	6
1.6.1. Göç	6
1.6.2. Göçmen	6
1.6.3. Kültür	7
1.6.4. Çok Kültürlülük	7
1.6.5. Çok Kültürlü Eğitim	7
BÖLÜM II: ALANYAZIN	8
2.1. Göç Kavramı	8
2.2. Göçmen Sorunu	12
2.3. Kültür Kavramı	17
2.4. Çok Kültürlülük Kavramı	20
2.4.1. Ülkemizde Çok Kültürlülük	22

2.5. Çok Kültürlü Eğitim Kavramı.....	24
2.5.1. Çok Kültürlü Eğitimin Amaçları.....	25
2.5.2. Çok Kültürlü Eğitimde Öğretmen Özellikleri.....	26
2.5.3. Çok Kültürlü Eğitime Uygun Öğretmen Yetiştirme.....	27
2.5.4. Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Çok Kültürlü Eğitim.....	28
2.5.5. Çok Kültürlü Öğrenme Ortamı.....	29
2.5.6. Çok Kültürlü Eğitim Modelleri.....	30
2.5.7. Çok Kültürlü Eğitim ve Sosyal Bilgiler.....	31
2.5.8. Göçmen Sorunu ve Çok Kültürlü Eğitimle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	32
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli.....	35
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları.....	37
3.4. Verilerin Toplanması.....	38
3.5. Verilerin Analizi.....	38
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	40
4.1. Katılımcıların Göçmen Sorunu Hakkındaki Görüşleri.....	40
4.2. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitim Hakkındaki Görüşleri.....	46
4.3. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitimin Amaçlarına Yönelik Görüşleri.....	51
4.4. Katılımcıların Göçmen Sorununu Çok Kültürlü Eğitim Bağlamında Değerlendirmeleri.....	56
4.5. Katılımcıların Göçmen Sorununun Giderilmesinde Eğitime Düşen Roller Hakkındaki Görüşleri.....	62
4.6. Kültüre Duyarlı Bireyler Yetiştirmede Öğretmene Düşen Rollere İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	67
4.7. Katılımcıların Türkiye'deki Göçmen Sorununun Sosyal Bilgiler Dersinde Ele Alınmasına İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	71
4.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Göçmen Sorununa İlişkin Düzenlemelere Yönelik Katılımcı Görüşleri.....	76
4.9. Farklı Kültürlerin Çok Kültürlü Sınıf Ortamında Olmasına Yönelik Katılımcı Görüşleri.....	80

4.10. Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Çok Kültürlü Eğitime Uygunluğu Açısından Değerlendirmeleri	84
4.11. Çok Kültürlülüğe Uygun Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri	88
4.12. Çok Kültürlülüğe Uygun Bir Öğrenme Ortamında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	93
4.13. Farklı Milletlere Kendi Kültürlerine Uygun Eğitim Yapılması Hakkındaki Katılımcı Görüşleri.....	96
4.14. Çok Kültürlü Eğitimin Türkiye'nin Milli Eğitim Sistemine Uygun Olup Olmadığına İlişkin Katılımcı Değerlendirmeleri	101
4.15. Katılımcıların Türkiye'de Göçmen Sorununun Giderilmesine Yönelik Önerileri	104
4.16. Katılımcıların Türkiye'de Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Önerileri	108
BÖLÜM V: SONUÇ	112
5.1. Yargı.....	112
5.2. Tartışma.....	114
5.3. Öneriler	119
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	119
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	121
KAYNAKÇA	123
EKLER	127
Ek 1: Uygulama için Ana Bilim Dalı İzni	127
Ek 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	128

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1.	Çalışma Grubu.....	37
Tablo 4.1.	Katılımcıların Türkiye'deki Göçmen Sorunu Hakkındaki Görüşleri.....	45
Tablo 4.2.	Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitim Hakkındaki Görüşleri.....	51
Tablo 4.3.	Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitimin Amaçlarına Yönelik Görüşleri.....	56
Tablo 4.4.	Katılımcıların Göçmen Sorununu Çok Kültürlü Eğitim Bağlamında Değerlendirmeleri.....	61
Tablo 4.5.	Katılımcıların Göçmen Sorununun Giderilmesinde Eğitime Düşen Roller Hakkındaki Görüşleri.....	66
Tablo 4.6.	Kültüre Duyarlı Bireyler Yetiştirmede Öğretmene Düşen Rollere İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	71
Tablo 4.7.	Katılımcıların Türkiye'deki Göçmen Sorununun Sosyal Bilgiler Dersinde Ele Alınmasına İlişkin Görüşleri.....	75
Tablo 4.8.	Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Göçmen Sorununa İlişkin Düzenlemelere Yönelik Katılımcı Görüşleri.....	80
Tablo 4.9.	Farklı Kültürlerin Çok Kültürlü Sınıf Ortamında Olmasına Yönelik Katılımcı Görüşleri.....	84
Tablo 4.10.	Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Çok Kültürlü Eğitime Uygunluğu Açısından Değerlendirmeleri.....	88
Tablo 4.11.	Çok Kültürlülüğe Uygun Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	92
Tablo 4.12.	Çok Kültürlülüğe Uygun Bir Öğrenme Ortamında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri.....	96
Tablo 4.13.	Farklı Milletlere Kendi Kültürlerine Uygun Eğitim Yapılması Hakkındaki Katılımcı Görüşleri.....	101
Tablo 4.14.	Çok Kültürlü Eğitimin Türkiye'nin Milli Eğitim Sistemine Uygun Olup Olmadığına İlişkin Katılımcı Değerlendirmeleri.....	104
Tablo 4.15.	Katılımcıların Türkiye'de Göçmen Sorununun Giderilmesine Yönelik Önerileri.....	108
Tablo 4.16.	Katılımcıların Türkiye'de Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Önerileri.....	111

KISALTMALAR

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
NCATE : Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Komisyonu
(National Council for Accreditation for Teacher Education)

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayılılar, sınırlılıkları ve araştırmayla ilgili kavramların tanımları belirtilecektir.

1.1. Problem Durumu

Küreselleşen dünyada teknolojinin de gelişmesiyle birlikte aynı toplum içerisinde farklı kültürlerin etkileşime geçme durumunu, insanların çeşitli sebeplerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmelerine sebep olan göçü ve bununla birlikte ortaya çıkan göçmen sorununu yok saymamız mümkün değildir.

Ülkelerde meydana gelen siyasi durumlar toplumsal yaşantıyı da büyük oranda etkilemektedir. Bu etkiler sonucunda kişi göç ettiği yerde kendine ait ve ihtiyaçlarının karşılandığı bir ortamda yaşamayı arzulamaktadır. Göçle birlikte ülkemize gelen çocukların eğitimi önemli bir sorun olmakla birlikte göç, ülkenin kalkınması ve milli eğitim için de önemli bir sorundur (Eren, 2019, s.214).

Özellikle çocukların ekonomik değeri yüksek olan işlerde çalıştırılması ve göç ettikleri yeni çevrede de çalışmak zorunda kalmaları okulu arka plana atmalarına ve toplum içerisinde uyum problemlerinin yaşanması, göçün bir sorun olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eğitim-öğretim faaliyetlerine uyum sağlamaya çalışmaları göçle gelen çocuklar için ciddi bir zorluktur (Karaman ve Bulut, 2018, s.400).

Türkiye coğrafi konumunun etkisiyle önemli göç yollarından biri olduğu için çok kültürlü bir toplum yapısı oluşmuştur. Çocukların gerek yaşadıkları çevrede gerekse eğitim ortamlarında farklılıklara saygı duyabilme ve farklılıkları zenginlik olarak değerlendirip kabul etmelerini sağlamanın yolu eğitimden geçmektedir. Günümüzde çok kültürlü bir toplum yapısına sahip olmamıza rağmen oluşturulmuş olan müfredat programının eğitimciler tarafından uygulanması noktasında birtakım eksiklikler ortaya çıkmaktadır. Ülkemize son yıllarda çok sayıda insanın göç etmesiyle toplumda uyum içerisinde yaşama sorunu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin toplumla uyumlu bir şekilde yaşamalarını sağlamak iyi sistematize edilmiş çok kültürlü eğitimle mümkün olabilir (Kılınç, Karayel ve Koyuncu, 2018, s.39).

Çok kültürlü bir eğitim özellikle farklı kültürlerin yer aldığı ve demokrasinin uygulandığı ülkemizde, uygulanabilirlik açısından kolaylık oluşturmaktadır. Çünkü çok kültürlü eğitimin uygulanması, ülkemizde özgürlük ve eşitlik kavramlarının gereği olan demokrasiyle mümkün olabilir. Türkiye’de yüzyıllardır dil, din, etnik köken gibi farklı kimliklerin bulunduğu toplum içerisinde farkındalık sahibi bireyler yetiştirmek adına eğitim alanında birçok düzenleme yapılmalıdır (Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın, 2014, s.67).

Sosyal bilgiler dersinin de ana hedefi olan etkin vatandaş yetiştirme noktasında eğitimciler ne yazık ki geleneksel düşünce biçimlerinden vazgeçmeyerek dersi yalnızca bilgi aktaran bir yapıya dönüştürmüşlerdir. Bu da düşünme, sorgulama ve araştırma faaliyetlerinde bireylerin yetersiz olmalarına neden olmuştur. Dünyaya kendi kültürlerinin dar bakış açılarından bakmayı öğrenen öğrenciler, bu bakış açısının kategorileri içerisinde yer bulamadıkları her şeyi reddetme eğiliminde olmuş, kendi kültürleri dışındaki kültür ve toplumları kendi kültür ve normlarına, standartlarına göre yargılamaya hatta değersiz bulmaya başlamışlardır. Kültürel çeşitliliğin hakim olduğu ülkemizde, çok kültürlü bir eğitim sorunların çözümü adına önemli bir aşamadır. Bu eğitimin gerçekleştirilmesi noktasında en önemli görev eğitimcilere düşmektedir. Öğretmenlerin buna yönelik bakış açılarının bilinmesinin çok çeşitli fikirlerin ortaya çıkmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Ülkemizdeki eğitim öğretim kurumları içerisinde, eğitimi etkileyen faktörler de göz önüne alınarak fırsat eşitliğinin dengeli bir şekilde sağlanması gerekmektedir. Bu anlamda yapmış olduğum araştırmayla alanıma katkı sağlamak adına sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları ortaya konacaktır (Akhan ve Yalçın, 2016, s.26).

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları nasıldır?” sorusu oluşturmaktır.

1.1.2. Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Türkiye'deki göçmen sorununa ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre Türkiye'deki göçmen sorununun giderilmesinde eğitime düşen roller nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre Türkiye'deki göçmen sorunu sosyal bilgiler dersinde nasıl ele alınmalıdır?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının farklı kültürlere sahip bireylerin çok kültürlü bir sınıf ortamında yer almasına yönelik görüşleri nelerdir?
6. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre çok kültürlü eğitime dayalı kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede öğretmene düşen roller nelerdir?
7. Sosyal bilgiler öğretmen adayları ortaokul sosyal bilgiler müfredatını çok kültürlü eğitime uygunluğu açısından nasıl değerlendirmektedir?
8. Sosyal bilgiler öğretmen adayları Türkiye'deki göçmen sorununu çok kültürlü eğitim bağlamında nasıl değerlendirmektedir?
9. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Küresel dünyada teknolojinin de gelişmesiyle birlikte bireyin çevresinde meydana gelen olaylara karşı bilgi sahibi olması zorunlu hale gelmiştir. Ülkelerde yaşanan savaş, açlık, işsizlik gibi sebepler göç ve göçmen kavramlarını ön plana çıkarmıştır. Göçle gelen bireylerin eğitim hayatına aktif katılımını sağlamak için eğitim sisteminin belirli konularda düzenleme yapması gerekmektedir. İyi bir eğitim sistemi bireylere farklı bakış açıları kazandıran, onların farklı pencerelerden bakarak diğer kültürleri anlamaya ve keşfetmeye yönelik yetiştiren sistemdir.

Öğrencilerin; sorgulayan, araştıran, karşılaştığı olaylar karşısında bağımsız düşünen; yeniliklere açık, empati yaparak kendini diğerlerinin yerine koyup düşünebilen, diğerlerinin gözünden de kendini görebilen, farklılıklara karşı duyarlı ve bir arada yaşayabilme becerilerine sahip bireyler olarak yetişmelerini sağlamak çok kültürlü

eğitimle m¼mk¼n olabilir. Buna bağlı olarak sosyal bilgiler ¼đretmen adaylarının g¼çmen sorununa ve ¼ok k¼lt¼rl¼ eğitime y¼nelik bakış a¼ıları ele alınmak istenmiştir.

¼ok k¼lt¼rl¼ bir eğitim sisteminden bahsedebilmek i¼in ¼ncelikle ¼đrencilere rehberlik eden eğitimcilerin buna y¼nelik yeterli donanıma sahip olması gereklidir. Farklı k¼lt¼rler hakkında bilgi sahibi olmayan ya da empati yeteneğine sahip olmayan bir ¼đretmenin ¼ok k¼lt¼rl¼ eğitimi uygulaması beklenemez. Bu nedenle eğitimci olma yolunda ilerleyen ¼đretmen adaylarının bakış a¼ılarını ortaya ¼ıkarmak ¼onemlidir. Sosyal bilgiler dersinde ¼đrenci kendi k¼lt¼r¼n¼ ¼đrenirken aynı zamanda diğer k¼lt¼rlere karşı da saygı duymayı ve d¼nyaya a¼ılmayı ¼đrenmelidir. Bunu sağlayacak kaynak ise ¼ncelikle sınıf i¼erisinde ¼đretmendir. Bu ama¼larla nitel bir ¼alıřma yapılarak sosyal bilgiler ¼đretmen adaylarının g¼çmen sorununa ve ¼ok k¼lt¼rl¼ eğitime y¼nelik bakış a¼ıları elde edilip bulgular yoluyla veriler yorumlanarak ¼oneriler sunulup sosyal bilgiler alanına katkı sağlamak ama¼lanmıřtır.

1.3. Araştırmanın ¼nemi

Her toplumun ge¼miřten g¼n¼m¼ze kadar s¼regelen gelenek ve g¼reneklerinde, yaşamlarında etkili olan kurumlarında, uygulamaya konulan siyasi uygulamalarında, sahip olduğu ve yaşantısında etkili olan değerlerinde, olgu ve olaylara karşı d¼ř¼nce ve davranışlarında farklılıklar vardır. Bu durumun ortaya ¼ıkmasında etkili olan k¼lt¼r olduk¼a ¼onemlidir. Sosyal Bilgiler ile toplumsal ilişkiler sonucu ortaya ¼ıkan ve gelişen k¼lt¼r arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. ¼¼nk¼ Sosyal Bilgiler dersi bireyin yaşantısında etkili olan gelenek, g¼renekleri, ¼rf, adetleri, yaşayış bi¼imine bağlı maddi ve manevi ¼đeleri yansıtır (Akhan ve Ya¼ın, 2016, s.23). Sosyal bilgilerde farklı k¼lt¼rlerin i¼eriklerine yer verilmesi, k¼lt¼rlerin anlayışla karşılanması, farklılıkların toplumsal alanda eşitliğinin, yaşamın her alanında g¼vence altına alınması olarak g¼r¼lebilir.

Sosyal bilgiler i¼erisinde yer alan g¼ç kavramına bağlı olarak insanların yaşadıkları yeri ¼eřitli sebeplerden dolayı terk etme durumunun yaşanması farklı k¼lt¼rlerin bir toplum i¼erisinde olmasını yani ¼ok k¼lt¼rl¼l¼đ¼ zorunlu kılmıştır (Gholizadeh Avval, 2018, s.1).

Ülkemizde son dönemlerde göç ve göçmen kavramlarının sıklıkla kullanılması ve bu süreçte farklı kültürlerin aynı ortamda yaşama zorunlulukları, sosyal bilgiler dersiyle de ilişkili olan bu alanda araştırma yapma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Sosyal bilgiler dersinde çok kültürlülüğe bağlı göçmen sorunuyla ilgili teorik ve uygulamalı bilgi birikiminin kısıtlı olduğu ülkemizde atılması gereken en önemli adımlardan birisi çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim kavramlarının doğru bir şekilde öğretilmesi ve göçmenlere yaklaşım tarzının ne şekilde olması gerektiğine yönelik bakış açılarını öğrenmek olacaktır (Taş, 2019, s.21). Bu sebeple öğretmen adaylarının çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim ve göçmen sorunu kavramlarıyla ilgili bakış açılarını bilmesi faydalı olacaktır.

Bu ise ancak çok kültürlülüğün ne olduğunun açık bir şekilde anlaşılması ile mümkün olabilir. Çok kültürlülüğün eğitim ve öğretim alanında yansıtılabileceği en uygun ders sosyal bilgilerdir. Çünkü sosyal bilgiler toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri ve değerlerin önemli bir kısmını içererek çok kültürlü dünyada etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlar (Akhan ve Yalçın, 2016, s.23).

Sosyal bilgiler dersi, öğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açılarının eğitim ortamlarına yansması, akademik kurumlara etkisi, kullanılan yöntem ve teknikle birlikte öğretmen özelliklerinin bilinmesi açısından önemlidir. Bu gibi unsurların öğrenilmesi açısından bu alanda yapılan çalışmalar yeterli görülmeyip sosyal bilgiler alanında çok kültürlü eğitime yönelik yeterli ve sağlıklı çalışmalar yapılması gereklidir (Gholizadeh Avval, 2018, s.104). Sosyal bilgiler dersinde birlik ve beraberliğin arttırılmasına yönelik amaçların belirlenmesi, küreselleşmenin etkisiyle bir arada yaşama zorunluluğunun ortaya çıkması dikkate alınarak hem sosyal yaşamın hem de eğitim ortamlarının eşitlikçi bir şekilde düzenlenmesi gerektiğinin önemi anlaşılacaktır.

Bununla birlikte bu araştırmayla sosyal bilgiler eğitim ortamlarında çok kültürlü eğitimin, uygulanan müfredat ve düzenlenen öğrenme ortamları açısından öğrencilerin diğer kültürlere yönelik entelektüel merakını uyandıran bir eğitim olarak görüleceği umulmaktadır. Farklı kültürlere yönelik eğitim ortamlarının oluşturulması, göçmen çocuklarla doğrudan etkileşime geçecek olan öğretmen adaylarının bakış açılarının öğrenilmesi açısından oldukça önemlidir (Eren, 2019, s.217).

Bu araştırma göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitimi bir arada ele alması yönüyle ilktir. Ayrıca yapılan bu araştırmanın göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitimi bir arada ele alan yeni çalışmalara kaynak oluşturacağı umulmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1. Katılımcıların göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açılarını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan yöntemle ve teknikle,
2. Süreci değerlendirmek için hazırlanan görüşme formundaki kriterlerle,
3. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Marmara Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü okuyan öğretmen adaylarının görüşleriyle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Bu çalışmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Veri toplama araç ve yöntemleri araştırma amacına uygun bilgileri toplayabilecek niteliği taşımaktadır.
2. Kullanılacak görüşme formu konumuzu kapsayıcı ve ölçücü niteliktedir.
3. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının uygulama sürecine ilişkin gerçek düşüncelerini ifade edecekleri varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Göç

Göç, insanların aynı yer içerisinde veya bir yerden başka bir yere çeşitli sebeplerden dolayı yaptıkları yer değişikliğidir (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2151).

1.6.2. Göçmen

Göçmen; ülke içinde etnik sebepten dışlanma, siyasi görüşlerinden dolayı uğradığı haksızlık, herhangi bir dini ya da sosyal gruba bağlı olması gibi çeşitli sebeplerden dolayı tepki ve dışlanmaya maruz kalmış kişilere denir (Birinci Gemici, 2017, s.241).

1.6.3. Kültür

Kültür, insanların toplum içerisindeki davranışlarını şekillendiren maddi ve manevi öğeler bütünüdür. Aynı zamanda toplumdaki konumu içerisinde toplumun aynası olarak da tanımlanabilir (Gürel ve etin, 2018, s.23).

Tylor'a göre kültür, insanın hayatında yer edinmiş olduğu davranışlarının tamamıdır. Bunun dışında kültür bireyin çevresinden kalan "sosyal miras" kimi zaman da öğrenilmiş davranışlardır (akt. Boydak zan ve şengr, 2017, s.113).

Toplumların yüzyıllar boyu ayakta kalabilmelerini sağlayan kültürel kimliktir (Bilgin ve Oksal, 2018, s.85).

Antropoloji alışma alanı içerisinde kültür, uygarlığın yanında insanlığın öğrendiği her türlü alışkanlıktır (Yazıcı, 2018, s.280).

T.S. Eliot'a göre kültür, "Bir milletin bütün karakteristik etkinlik ve ilgi alanlarını kapsayan" bir olgudur (akt. Tekinalp, 2005, s.76).

Tomlinson'a göre kültür, insanların yaşamlarını anlamlandırma süreçleri hakkında sahip oldukları bilgi bütünüdür (akt. Geyik Yıldırım, 2016, s.283).

Kültür, hem geçmiş tarihtir hem de gelecek olan sürekliliktir (Tekinalp, 2005, s.77).

1.6.4. Çok Kültürlülük

Çok kültürlülük; dil, din, ırk, kültür, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, engelli olma, eğitim, cinsel yönelim gibi farklılıklara sahip kimliklerin aynı toplum içerisinde eşit bir şekilde yaşam sürmesidir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.312).

1.6.5. Çok Kültürlü Eğitim

Çok kültürlü eğitim; farklı ırk, etnik yapı ve sosyal grupları barındıran okul ortamlarında tüm öğrencilere eşit eğitim fırsatları sunmayı amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Banks ve diğerleri, 2001, akt. Br, 2018, s.20).

BÖLÜM II: ALANYAZIN

Bu bölümde, araştırmanın problemine dayanak oluşturan teorik çerçeve açıklanarak literatür taraması kapsamında araştırma ile ilgili teoriler, kavramlar ve kavramsal ilişkilerden söz edilecektir.

2.1. Göç Kavramı

İnsanların yaşamlarını devam ettirmeleri için güvenli bir ortama ihtiyaçları vardır. Bu yüzden yaşadıkları yerde güvensiz ortamı yaratacak savaş, iç karışıklıklar gibi olaylar insanların yaşadıkları yeri terk etmelerine neden olmaktadır (Türk, 2019, s.20). Göç, geçmişten günümüze kadar devam eden süreçte tarihi oluşturan önemli olayların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Göç kavramını birçok sosyal bilim alanı ele almış ve incelemiştir. Bu nedenle göçe sadece yer değişikliği olarak bakmak yetersizdir. Göç eden kişi sadece fiziksel anlamda yer değişikliği yapmaz. Birey adaptasyon sürecinde sosyal, psikolojik ve kültürel yönden etkilenir. Yani göç eden kişi kendi kültürünü, kimliğini, değerlerini ve alışkanlıklarını da göç ettiği yere taşır (Birinci Gemici, 2017, s.241).

Göç ettiği yere kendi kültürünü de taşıyan insanlar için göç etmek, tercihten ziyade çoğu zaman mecburiyetten kaynaklanmıştır. Zorunluluktan dolayı göç eden insanların gayesi hayatta kalabilmek ve daha iyi şartlarda yaşamaktır. Türkler de geçmişten günümüze kadar çeşitli nedenlerden dolayı vatanlarını terk ederek göç etmişlerdir (Arabacıoğlu, 2018, s.84). Göç sürecinde bireyler ortam değişikliğine maruz kaldığı gibi aynı zamanda kendileri de değişime uğramaktadır. Bu değişimlerin neler olduğuna bakıldığında değerler, aile, ekonomi, eğitim, din gibi birçok faktör sayılabilir. Bu değişimlerin yaşanması toplum içerisinde uyum sorununu ortaya çıkarmaktadır (Bilge Zafer, 2016, s.76).

Göç genel anlamıyla insanların aynı yer içerisinde veya bir yerden başka bir yere çeşitli sebeplerden dolayı geçici ya da kalıcı olarak giderek yaşamlarını sürdürmeleri olarak tanımlanabilir. Özellikle “savaş, ekonomik koşullar, yoksulluk, terör, siyasi baskılar, doğal afetler, eğitim olanakları ve daha iyi şartlarda yaşama isteği” insanları göçe itmektedir (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2150). Kağıtçıbaşı’na göre; “Göç insana dair kültürel bir fenomendir” (akt. Birinci Gemici, 2017, s.241).

Göçle ilişkili olan birçok tanım yapılmasının yanında göç kavramını içeren kültür yaşamı devam ettikçe ilerlemeye devam eder. Kültür toplumun bir parçası ve aktarım yolu ise dildir. Bireyler göç ederken kendi kültürlerine yakın olan yerleri tercih etmektedir. Göç kendi içerisinde hem olumlu hem de olumsuz etkenleri barındırmakla birlikte kendi içerisinde hem bir neden hem de bir sonuçtur (Karaman ve Bulut, 2018, s.395).

Göç sürecinde birey kendisini ait olduğu topluma göre tanımlamaktadır. Çünkü birey toplumsal bir varlık olduğu için toplumun dışında düşünülemez. Ortak değerlere bağlı olarak gelişen bireyin gelenek, görenekleri, örf ve adetleri bu süreçte önem kazanmaktadır (Kanık, 2018, s.229-230). Yabancı kültürlerle sahip olan topluluklar ise kendilerine özgü mirastan kurtulmaya, geçmişe göre daha az eğimli hale gelmiştir. Göç alan ülkelerde kültürel farklılıklar sürekli gündeme getirilerek toplumun dengesiyle oynanmaya çalışılmaktadır (Akıncılar Onmuş, 2009, s.11).

Bireyleri birçok yönden etkileyen toplumda göçe neden olan etkenler, göç çeşitliliğinin süresi ve yapısını da belirlemektedir. Bununla birlikte ülke düzeyinde düşünüldüğünde, ülkelerin işleyişleri belirli bir plan dâhilinde ilerlediğinden dolayı almış olduğunuz göçün niteliği de oldukça önemlidir. Göçler, ”iç göç, dış göç, zorunlu göç, gönüllü göç, iş göçü ve beyin göçü” olarak sınıflandırılır (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2150).

Göç çeşitlerini kısaca tanımlayacak olursak iç göç, ülke içerisinde genellikle köyden kente yapılan göçlerdir. Kimi zaman da daha iyi koşullarda yaşamak amacıyla bir kentten bir kente yapılan göçlerdir. Dış göç ise bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçtür. İç göçler ülkenin dinamiğini etkilemezken yapılan dış göçler ülkenin birçok alandaki işleyişini etkilemektedir. Dış göçlerin sebepleri savaşlar, ekonomik buhranlar, bulaşıcı hastalık sayılabilir (Birinci Gemici, 2017, s.240).

Dış göçler göç alan ve göç veren ülke için farklı sonuçlar doğurmaktadır. Göç alan ülkelerde nüfus artışı yaşanırken gelen nüfusun ülkeye eğitim, nitelikli kalifiye eleman gibi yönleriyle katkı sağlayıp sağlamadığına bakılmalıdır. Göç veren ülkelerde ise iş gücü azalmasına bağlı olarak çeşitli sektörlerde sıkıntı yaşanmaktadır (Korkmaz ve Öztürk, 2017, s.269).

Zorunlu göçe baktığımızda ise daha çok devletlerin sosyal, ekonomik, toplumsal yaptırımları sonucu ani olarak bireylerin istekleri dışında gerçekleşen göçtür. Osmanlı devletinde sürgün, şenlendirme ve yerleştirme olarak ele alınırken Cumhuriyet döneminde de mübadele, sürgün ve mecburi iskân olarak” gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmalar içerisinde yer alan göç uygulamaları zorunlu göç kategorisi içinde değerlendirilmiştir (Altıntaş, 2018, s.220).

Zorunlu göçün doğurduğu sonuçlar ülkeleri sosyal, siyasi, ekonomik gibi birçok yönden olumsuz etkilemektedir. Zorunlu göçle birlikte ilerleyen süreçlerde mülteci, sığınmacı ve geçici koruma gibi kavramlar toplumda yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu kavramların hepsi birbiriyle bağlantılı olmakla birlikte bazı ayırt edici noktalar vardır. Mülteci, ırk, din veya siyasi görüşünden dolayı kendi ülkesinin sınırları dışında olan ve Birleşmiş Milletlerin koruması altında bulunan kişilerdir. Sığınmacı, ülkeye mültecilik için başvurmuş sonucunu bekleyen, geçici koruma ise kitleler halinde yapılan göçler sonucunda ortaya çıkan kavramdır (Karaman ve Bulut, 2018, s.396). Verilen kararın olumsuz olması durumunda kişilerin ülkeyi terk etmesi zorunludur ve her an sınır dışı edilebilme ihtimalleri vardır (Birinci Gemici, 2017, s.240).

Diğer bir göç çeşidi olan gönüllü göç, daha iyi şartlarda yaşamak amacıyla insanların istekleri doğrultusunda yaptıkları yer değişikliğidir. İşçi göçünde insanların ekonomik alanda kendilerine uygun çalışma alanları bulmak amacıyla yaptığı yer değişikliği iken beyin göçün de kendi alanında uzmanlaşmış kişilerin yaşadıkları ülkede uygun çalışma ortamı ve gerekli koşulları bulamamasından dolayı bir başka ülkeye gitmesi olarak tanımlanabilir (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2151).

Göç çeşitlerinin oluşmasında etkili olan faktörlere bağlı olarak göçün iki yüzüyle karşı karşıya kalınmaktadır. İlki göçmenler, ikincisi ev sahibi konumunda olan insanlardır. Ev sahibi olan toplumun tavrı toplumsal düzenin sağlanması sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Buna bağlı olarak Türkiye'ye yapılan göçlerin çoğunluğu zorunlu göç kapsamına girmektedir (Türk, 2019, s.20).

Göç nedenleri olduğu kadar sonuçları açısından da önem taşımaktadır. Olumlu sonuçları toplumların kültürel, teknolojik gelişmeler açısından etkileşimde bulunmaları olarak söylenebilir. Bunun yanında olumsuz sonuçlarına bakıldığında göç alan yerlerde işsizlik sorunu, çevre kirliliği, sağlık, alt yapı gibi sorunların artması, çarpık kentleşme, etnik, dinsel çatışmaların toplumda artış göstermesi gibi sonuçları vardır. Bununla birlikte toplumda geldikleri yerden salgın hastalıklar getirmeleri de muhtemel sonuçlar arasındadır (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2151).

Geçmişte göç kavramının ortaya çıktığı dönemlere bakıldığında, 1990'lı yıllarda dünyadaki gelişmelere bağlı olarak göçler artmıştır. Bununla birlikte siyasi dengelerde değişme yaşanarak Sovyetler dağılmış, Ortadoğu ve Asya'da küreselleşmenin etkisiyle Avrupa birliğine üyelikte devletlerarasında ilişkilerin arttığı bir dönem olmuştur (Altıntaş, 2018, s.20). Osmanlı devleti dönemindeki göçlere bakacak olursak Osmanlı devletinin Rumeli topraklarında güç kaybetmesiyle birlikte Bulgaristan Türklerinin göç etmek zorunda kalması, Balkan ülkelerinden Türkiye'ye yoğun göçlerin olması örnekler arasında yer almaktadır (Korkmaz ve Öztürk, 2017, s.269).

Türkiye'nin göç kavramıyla karşı karşıya kalma sürecinde ise göçün özellikle ulus-devlet anlayışı doğrultusunda meydana gelmiş olması diğer taraftan kentleşmenin meydana getirdiği etkileri kırdan kente göçler olarak değerlendirmek mümkündür. Türkiye Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu ve Asya'dan göçler almasına rağmen bu duruma müsamaha göstererek kucaklayıcı bir şekilde yaklaşımını devam ettirmiştir. Türkiye tarih boyunca hep gözde devlet olarak diğer ülkelerin merceğinde yer almıştır. Ülkemiz hem göç alan hem göç veren hem de diğer ülkeler arasında köprü olan bir ülkedir. Türkiye ilerleyen süreçlerde değişen konumuyla birlikte sayıları bir hayli fazla olan göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Yakın dönemlerde Irak, Suriye gibi ülkelere göçler olmuştur (Türk, 2019, s.21).

Ülkemize yönelik göç hareketleri Cumhuriyet öncesi ve sonrasında da devam etmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Bu göç hareketlerin en somut örnekleri ise şu şekilde özetlenebilir:

- 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin,
- 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin,
- 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin,
- Nisan 2011- Mart 2019 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3.6 milyon kişinin Türkiye'ye gelmiştir.

Ülkemiz, 1922'den günümüze kadar 6,5 milyondan fazla kişiye kucak açmıştır. Bu sayıya çalışma ve eğitim gibi amaçlarla gelen yabancılar dahil değildir. Türkiye'ye çalışma, eğitim ve diğer amaçlarla gelmiş olan yabancılara ilişkin rakamlara bakıldığında son 15 yılda yaklaşık 3.3 milyon yabancının ikamet izni aldığı kaydedilmiştir.

Ülkemize gelen mültecilerin bir kısmı belirlenen çadır ve geçici merkezlerde yaşarken bir kısmı da şehirde Türk vatandaşlarla bir arada yaşamaktadır. Mültecilerin içinde bulunduğu duruma bakıldığında kimi ailesini kaybetmiş kimi çok çeşitli sağlık problemleriyle uğraşmıştır (Kılınç, Karayel ve Koyuncu, 2018, s.39).

2.2. Göçmen Sorunu

Göçmenler ülke içinde etnik sebepten dışlanma, siyasi görüşlerinden dolayı uğradığı haksızlık, herhangi bir dini ya da sosyal gruba bağlı olma gibi tepki ve dışlanmaya maruz kalmış kişilerden oluşur. Bireylerin farklı yaşantılara sahip olması, toplum içerisinde kimliklerin benimsenmesini de zorlaştırmaktadır. Yaşamalarını devam ettirmek adına kişilerin sahip olduğu normlar vardır (Özcan, 2018, s.20).

Bu ikili durum bireylerin kendi kimliklerini sorgulamalarına neden oluşturur. Toplumsal birlikteliklere zarar veren ön yargılı olma durumu da bu süreçte karşımıza çıkmaktadır. Ön yargılar göçle gelen bireyin topluma uyumunu zorlaştırır ve bu durum devam ederse ayrımcılık yapacak boyutlara kadar gelebilir. Bunlar bizim için çözüm olmayacak uç noktalardır. Kùltürleri tanıırken kalıp yargılara yer verilmemesi topluma uyum sürecinde işimizi kolaylaştıracaktır (Birinci Gemici, 2017, s.241-243).

Kùltürleri tanıma sürecinde toplumdaki bireyler tarafından göçle gelen bireyler için yabancı kavramı kullanılmaktadır. Ancak bu ifade bulunulan ùlgede uygulanan düzenlemeye göre de farklılaşabilir. Vatandaş olarak nitelendirdiğimiz yabancı mülteci ya da göçmen işçi üzerinden kullanılırken bir taraftan da siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ötekileştirmenin de bir unsuru olarak kimi toplumlarca kullanılmaktadır. Önceleri tek bir alanla ifade edilebilen durumlar şimdi küresel boyutlarıyla ele alınır hale gelmiştir. Tabi burada göz ardı edilmemesi gereken bir durum daha iyi yaşam şartları elde etmek için gelenle, savaş koşullarından dolayı yurtlarını terk etmek zorunda kalanlarla aynı durumda olmadıklarıdır (Yıldız, 2017, s.42).

Göçmenlerin uyum aşamasıyla birlikte kullanılan diğer kavramlar asimilasyon, entegrasyon ve çok kültürlùlùktür. İlk olarak asimilasyon politikaları uygulanarak kùltürleri var olan kùltür içinde yok etme durumu gerçekteşimiş ancak insan haklarının genişlemesiyle eleştirilen bu uygulama yerini entegrasyona bırakmıştır. Uyum olarak adlandırdığımız bu süreçte kültürel kimliklerin var olan kùltüre uyum sağlaması ve var olan toplumla karşılıklı ilişkilerin süreç boyunca devamının sağlanması olarak değerlendirilmiştir (Özcan, 2018, s.19).

Birinci Gemici'nin (2017, s.250-251) aktardığına göre entegre aşamasında göçmenlerin kendi kimliklerinden ve kùltürlerinden vazgeçerek yalnızca var olan kùltürlerin özelliklerine göre hareket etmeleri beklenmemelidir. Göçmenlere yönelik uyum için iki karşıt fikri ortaya atan Touraine çözüm için ilk olarak benzeştirme yani asimilasyon eğitim ve kitle yoluyla bunu kolaylaştırmanın mümkün olduğunu söylemiştir. Benzeřtirme faaliyetlerinin ise ancak birbirine yakın kùltürler arasında yapılmasının daha belirgin olduğunu söylemiştir. İkinci bir çözüm önerisi olarak karşımıza göçmenlerin kendilerine ait ayrı bir bölgede yaşam sürmelerini sağlamaktır.

İfade edilen iki çözüm önerisi de kültürel çeşitliliğin olduğu toplumlarda işe yaramaz. Çünkü ilk önerisi göçle gelen bireylerin kültürlerini göz ardı ederek ulusal kültür içerisinde yok olmasını istemektedir. Diğeri ise kültürlerin var olduğunu kabul eder ancak kültürel etkileşimin yani iletişimin oluşmasını engelleyerek ortaya çıkacak eşitsizlik ve ayrımcılığa karşı hiçbir önlem almaz. Bu nedenle bahsedilen ifadeler sadece günümüzde var olan tablo hakkında bize fikir vermektedir (Birinci Gemici, 2017, s.251).

Türk'ün (2019, s.19), aktardığına göre bireyin grup aidiyetinin sınırlarını çizen kimlik, Parsons'ın deyimi ile içinde bulunulan gruba ait ortak deneyimler üzerine kuruludur. Bu şekilde ortak anlamlar üzerine kurulan kimlik, toplumda kolektif kimliklerin temelini oluşturur. Ortak kimliklerin oluştuğu toplumlarda diğerlerine benzememe anlayışının olması biz ve öteki anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Uygulanmaması durumunda vatandaşlık kavramı asimilasyon kavramına kadar gidebilir. Ayrıca yabancılar, vatandaşlar ve mülteciler arasında çatışmaların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir.

Çatışmaların azaltılıp göçmenlerin topluma uyumunu kolaylaştırmak için birçok model farklı fikirleri ortaya koymuştur. Bununla ilgili öncelikle göçle gelen nüfusun özellikleri yani tarihi, sosyal yapısı, kültürleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ardından bireylerin burada iş gücüne aktif katılma durumları, aldıkları ücretler, eğitim süreçleri ve toplumun algısı üzerinde bilinçlendirme yapılmalıdır. Son olarak uyum sürecinin karşılıklı iki toplumun özverisiyle halledileceği anlayışı ortaya konmalıdır. Toplumda özellikle göçle gelen bireylerin uyum sağlamak zorunda olduğu gibi yanlış ve eksik bir algı vardır. Bu algının ortadan kalkmasıyla süreç daha da kolaylaşacaktır (Yıldız, 2017, s.61).

Göçmenlere karşı olumsuz algının ortadan kalmasının bir diğer yolu ise eğitimidir. Eğitimle birlikte göçmenlerin ortama uyumu kolaylaşacaktır. Bireylerin eğitime erişimini engelleyen unsurlara baktığımızda; ekonomik sıkıntılardan dolayı önceliklerinin olmaması, bulunduğu çevrede ya da yakınlarda eğitim kurumu olmaması, göçmen statüsündeki belirsizlik, kültürel, dil uyumsuzlukları, sağlanan eğitimin ihtiyaca cevap vermemesi, öğretmenlerin başarı beklentilerinin düşük olması, kendi dillerinde nitelikli ve yeterli kaynakların olmaması sayılabilir (Özcan, 2018, s.23).

Yaşadıkları zorlu süreçten sonra göçmen çocuklara verilen eğitimin faydalarını düşündüğümüzde ise birçok olumlu gelişme söylenebilir. Çocuklar eğitim ortamı içerisinde buldukları durumu unutup normal hayata adapte olmaya çalışarak geleceğe umutla bakmayı öğrenirler. Bu nedenle göçmenlerin eğitim hayatı zorlu yaşam koşullarına takılıp göz ardı edilmemelidir. Eğitim faaliyetlerinin devam ettirilmesi aynı zamanda toplumsal barışa da katkı sağlamaktadır. Çocuklar toplum içerisinde duyarlı vatandaşlar olarak yetişme bilincini elde etmektedir. Özellikle bu çerçeveden bakıldığında eğitimin sadece bireysel faydaları değil aynı zamanda topluma uyumu kolaylaştırıcı yönleri de eğitim aracılığıyla oldukça fazladır. Bu süreçte göçmenlere verilecek eğitimin niteliği üzerinde ayrıntılı olarak durulmalı ve verilecek eğitimin standartları belirlenmelidir (Eren, 2019, s.216).

Göçle gelen ailelere özellikle kültürel inançlar, aile içi iletişim, kültürel yaşamın devamı gibi konularda eğitimler verilebilir. Bu gibi eğitimler göçle gelen bireylerin akran ilişkilerine katkı sağlayarak kişilerin psikolojik açıdan bulunduğu yere ait hissetmelerini sağlayacaktır. Göçmenlerin bu süreçte yaşadıkları eğitim problemleri, aile ve ailenin okul içerisindeki iletişime tam olarak dâhil olamamasından kaynaklanmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise dil problemidir. Öğretmenin bu konuda bilinçli olması, hem çocuğu hem de aileyi yönlendirmesi açısından oldukça önemlidir. Aileler çoğu zaman yapılan destek hizmetleri konusunda çekimser kalmaktadır. Bunun nedenlerine bakıldığında dil problemi, bu duruma utanç verici bir şey olarak bakmaları, ekonomik sorunlar gibi birçok nedenler etkili olmaktadır (Karaman ve Bulut, 2018, s.397-400).

Göçle gelen çocukların eğitimlerinin kesintiye uğramasının nedenlerine bakıldığında birçok etken karşımıza çıkmaktadır. Bunların arasında ailelerin ekonomik sıkıntılardan dolayı kayıtsız olarak çocuklarını çalıştırmaları sayılabilir. Kız çocukları açısından bakıldığında da erken yaşta evlilik oranlarının her yıl arttığı söylenebilir. Savaş sebebiyle güvenli bir ortama gelen göçmenlerin bu konularla ilgili sorunları giderilerek adaptasyon süreçleri sağlanmalıdır. Özellikle uluslararası alanda acil durum eğitiminin nasıl yapılması gerektiğine yönelik birtakım koşullar belirlenmiştir. Öncelikle verilen eğitim çocuğun günlük hayatta kullanabileceği nitelikte olmalıdır. Eğitim olanakları ücretsiz olmalı ve gerekli yardımlar yapılmalıdır. Göçmenler konusunda yeterli donanıma sahip öğretmenler bulunmalıdır (Yıldız, 2017, s.60).

Türkiye’de bununla ilgili göç politikalarını belirlemek ve ülkemize gelen yabancıların tabibini yapmak amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu gibi yeniliklerin yapılması çok sayıda sığınmacının ülkemize gelmesi ve göçmenlere yönelik eksikliklerin görülmesini sağlayarak göç politikaları alanında gelişmemizi sağlamıştır. Ülkemize göçmenlerin gelme süreçlerine baktığımızda Cumhuriyet döneminden 1980’li yıllara kadar Türkleştirme esaslı, daha çok kültürümüze yakın ve bağlılığı olan kültürlerin gelmesine yönelik bir izlenim vardı. 1980 yılından sonra Türkiye dış ülkelerde yaşanan problemlerden dolayı köprü görevine sahip olarak sığınılacak ülke konumuna gelmiştir. İran savaşından sonra ülkemize gelen sığınmacılar ülkemizde kalıcı olmayı düşünmeden başka ülkelere gitmişlerdir. Türkiye’ye en son gelen göç dalgasında Suriyeliler konuşulmaktadır. Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Politikası, 1951 Cenevre Sözleşmesine coğrafi sınırlama ile taraf olmuştur. Buna göre Avrupa dışından gelenler “şartlı mülteci” olarak tanımlanmaktadır. Şartlı mültecilerde sığınmacı olarak kabul edilmediği gibi başka bir ülkeye gidene kadar koruma altına alınmaktadır (Altıntaş, 2018, s.218).

Türkiye 1980’li yıllardan itibaren dış ülkelerdeki çatışma ortamlarından dolayı göçler yaşamaya başlamıştır. Sözleşme günümüzdeki göçlerin çıkardığı problemleri çözmeye yetersiz kalınca 2013 yılında toplu sığınma olaylarına yönelik ilk kanun olan “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” çıkarılmıştır. Çünkü Cenevre Sözleşmesine göre Avrupa dışından gelen Suriyeliler mülteci olarak kabul edilmiyordu. Sayıları fazla olan Suriyeliler için geçici koruma uygulaması eklenmiştir. Vatandaşlık verilmesine yönelik dahi konuların tartışıldığı bu durumda topluma ait düşünülerek ülkeye uyum için çalışmalar yapılması gereklidir. Ülkemizde bu süreçte kucaklayıcı bir politika izleyerek dışlayıcı anlayıştan uzak kalmıştır (Özcan, 2018, s.23-24). Ülkemize göçle gelen bireylere vatandaşlık verilecekse bütün düzenlemeler yapıp verimli bir entegrasyon sürecinden sonra uygulanmalıdır. Aynı durum kısmen de olsa mülteciler için de uygulanabilir (Yıldız, 2017, s.60).

Ülkemize 2011 yılında göçle gelen Suriyeliler ilk geldikleri zamanlarda “misafir” olarak adlandırılmış olsalar da yaklaşık iki yıl sonra misafirlikten “geçici korumalığa” geçtikleri bilinmektedir. Bu örnekle birlikte ülkemizde misafir ile mülteci kavramlarının ayrımı noktasında bir netlik oluşmamıştır. Nüfusunun çokluğuna bağlı olarak göçmenler ekonomik, sosyal, siyasi, hukuki gibi birçok alanı etkiler (Altıntaş, 2018, s.21).

Türkiye Suriye'den gelen göçmenlere yönelik geçici barınma merkezleri kurarak 250 bin kişi için ortam hazırlamış fakat ilerleyen süreci öngöremediği için barınma merkezlerinin dışında 3 milyon 250 bin kişi kentlere dağılmıştır. İşte asıl problemler bu süreçten sonra başlamıştır. Kentlerdeki insanlar başlangıçta misafir olarak görülürken yaklaşık yedi yıl geçtikten sonra zaman zaman nefret söylemleri olmuş olsa bile toplumsal kabul süreci başlamıştır (Türk, 2019, s.25).

Türkiye'nin Suriye'de yaşananlardan dolayı göç alması birçok açıdan etkili olmasına rağmen, Türkiye'nin bu konuda fazla hassasiyet göstermesinin nedenleri insani boyut, etnik ve dini kimliğin etkisi ile geçmişten ders çıkarıp empati yapma gibi nedenlerdir. Göçmenlerin vatandaşlığa geçme süreçlerinde uygulanan politikalarda toplumun kabul süreci, yaşanan anlaşmazlıklar ve uyumun sürdürülebilir olması da göçmenler açısından önemlidir (Yıldız, 2017, s.62). Toplumun kabul sürecinde göçmenlerin ülkemizde kalma sürelerinin uzaması misafir kavramının etkisinin azalmasında etkindir. Çünkü ilerleyen sürecin zorlu geçmesi geçicilikten kalıcılığa doğru giden bir yolun başlangıcı olmuştur. Güvensiz ortamdan kaçıp gelen göçmenler geldikleri yerlerde çeşitli güvenlik problemlerinin ortaya çıkmasını sağlayacak yönelimlerde bulunarak toplumun onlara öteki gözüyle bakmalarını neden olmuştur (Türk, 2019, s.22-24).

Bununla birlikte ucuz iş gücünün ortaya çıkması, şiddet, dilencilik, hırsızlık gibi toplumun genel düzenini bozan olaylar sebepler arasında yer almaktadır. Başlangıçta var olan dil ve kültür farklılığı da bu durumun tuzu biberidir. Bahsedilen bütün bu durumlar göçmenlere karşı olumsuz yargıların oluşmasını sağlayan nedenlerdir (Birinci Gemici, 2017, s.252).

2.3. Kültür Kavramı

İnsanlar içinde yaşadığı çevrenin yapısından, tutum ve beklentilerinden etkilenecek kendilerine yönelik davranış oluştururlar. Buna bağlı olarak insan davranışları üzerinde etkili olan kültür oldukça önemlidir. Toplumlar kendi içerisinde ortak bir kültüre sahip olmalarına rağmen zamanla o toplum içinde bulunduğu konum, yaşayış biçimine göre farklı kültürler oluşturmaktadır. (Çoban, Karaman ve Doğan, 2010, s.127).

Her toplumun kendine ait yaşantısı ve bilgi birikimi farklı olmuş olsa bile kültürlerin birçok alanda bir araya geldiği ortak noktalar vardır. Bu ortak noktalar içerisinde kültürün kaynağının insan olması ve yaşantıların gelecek nesle aktarılarak bireylerle paylaşılması yer almaktadır. Kültür kavramıyla ilgili tek bir tanım olmadığı gibi bu alanda araştırma yapan bilim insanları kültürün değişkenleri, işleyişi ve etkililiği üzerinde durarak kültür kavramının farklı bakış açılarıyla ele alınmasını sağlamışlardır (Ünlü, Ilgaz ve Örtten, 2016, s.169).

Kültür farklı alanlarda, farklı şekilde ele alınmıştır. Bunlar; teknolojik, yemek, yaşam, dostluk, sanat, eğlence, siyaset, köy, kent gibi gruplardır. Kültürün kapsam alanının geniş olması kültüre yönelik belirli bir tanım yapılmasını zorlaştırmıştır (Tamer Gencer, 2011, s.189). Kültür kavramını kökenine baktığımızda Latince “colere” kökünden gelen “cultura” sözcüğünden kullandığımız kelimeler içerisinde yerini almıştır.

”Colere “ kelimesi işlemek, süslemek anlamına gelirken bu kökten türetilen “cultura” kelimesi ekin anlamına gelmektedir. Roma döneminde mera alanlarının işlenerek tarla haline getirilmesi olayına “agri cultura” denmektedir (Akpınar ve Genç, 2017, s.250).

Kültürle ilgili ilk kapsamlı tanımı Tylor’un yaptığı söylenmektedir (akt. Akpınar ve Genç, 2017, s.250). Tylor kültürü, toplum içerisinde yaşayan bireyin gelenek, görenek, sanat, edebiyat, hukuk gibi insanı tamamlayan öğeler bütünü olarak tanımlamıştır. Ziya Gökalp ise kültürü bireyler arasında dayanışmayı sağlayan dini, ahlaki, hukuki ve ekonomi gibi yapıların bütünü olarak tanımlamıştır. Bunun dışında kültür, bireyin çevresinden kalan “sosyal miras” kimi zaman da öğrenilmiş davranışlardır. Kültürün bu denli dinamik bir yapıya kavuşması ve günümüzde adından sık sık söz ettirmesi küresel gelişmelerden kaynaklanmaktadır (akt. Boydak Özan ve Şengür, 2017, s.113).

Durkheim bireyi tanımlamada kültüre dikkat çekmiş ve kişisel olarak görülen birçok davranışın aslında toplumsal değişkenlerle ilişkili olduğunu ifade etmiştir (akt. Bilgin ve Oksal, 2018, s.85). Kültür bireyin kimliğinin oluşmasında son derece önemlidir. Kültür insanın nasıl bir yaşantısı olacağı, gelenekleri, tarihi, değerleri gibi birçok parçanın bütünü oluşturur.

Tylor’un anlayışına göre kültürü oluşturan dil, insan yaşantısının merkezinde yer almaktadır. Bu dil anlayışında algılama ve kullanılan sözcükler oldukça önemlidir (akt. Türkmen Birlik, 2018, s.21).

Toplumlar kültürleri süreç içerisinde, dil aracılığıyla nesilden nesile aktarmaktadır. Kendi kültürünün dışında farklı dil, din, etnik unsurlarla karşılaşan bireyler kültürlerarası köprüler kurarak bir arada yaşamayı başarmaktadır. Hoşgörü sayesinde başkalarının duygu, düşünce ve değerlerine saygı duyma, düşüncelerini serbestçe dile getirilmesine ortam hazırlama gibi önemli başlangıçlar yapılmaktadır (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.310).

Kültür, antropolojinin çalışma alanı içerisinde de yer almaktadır. Antropoloji, çalışma alanı içerisinde kültürü, uygarlık olarak tanımlamış ve insanların öğrendiği her türlü alışkanlıkları kültürün konusuna dahil etmiştir. Kültürün özelliklerini inceleyen antropoloji alanı kültürün sürekli olduğunu, öğrenildiğini, bütünleştirici, uyum yapıcı ve idealleştirici olduğunu belirtmiştir (Yazıcı, 2018, s.280).

T.S. Eliot ise kültüre daha geniş açıdan bakarak kültürü toplumları oluşturan milletlerin karakterlerini ve ilgi alanlarını kapsayan her şey olarak tanımlamıştır (akt. Arabacıoğlu, 2018, s.84). Tomlinson'ın kültüre ilişkin yaptığı tanım şudur: “Her şeyden önce kültür insanların sembolik temsil pratikleri yoluyla anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzenidir.” Ona göre kültür, insanların yaşamlarını anlamlandırma süreçleri hakkında bize bilgi vermektedir. Bu anlamlar bir araç değil amaca hizmet eden birer kültürel unsurlardır (akt. Geyik Yıldırım, 2016, s.283).

Osmanlı döneminde ise kültür “hars” kelimesi ile ifade edilmiştir. Ziya Gökalp'in bu alanda çalışmalar yaparken kültür yerine “hars” kelimesini kullanması açık örneklerinden biridir. Ziya Gökalp bu kavramın manevi yönünün de etkili olduğunu belirtmiştir. Mümtaz Turhan'da kültürün toplumları birbirinden ayıran davranış ve yaşam şekillerine sahip olduğunu ve temelin de inançların etkisinin olduğunu ifade ederek kültürün manevi yönüne vurgu yapmıştır. Ziya Gökalp'in ifade ettiği kültürün içerisinde millilik vardır. Yani birlik ve beraberliğin sağlanmasında milliyetçi fikrini yansıtan ögenin kültür olabileceğini söylemiştir. Bununla birlikte kültürlerin kişinin hangi milletten olduğunun bilinmesinde kaynak olduğunu yani bireylerin milli karakterini oluşturduğunu söylemektedir (akt. Cebeci, 2008, s.2-3).

Kültür bir süreç yani yaşam boyu devam eden bir yolculuktur. Bununla birlikte değişim birçok kültürün ortaya çıkmasını sağlarken bazı öğelerinde yok olmasına neden olmaktadır. Teknolojinin gelişimi de bu öğelerin yok olmasına etki etmiştir (Gürel ve Çetin, 2018, s.22-23). Her toplumun kendine ait kültürü vardır ve kültürlerin birbiriyle etkileşim haline geçmesinde eğitim çok etkilidir. Çünkü toplumların kendi kültürlerini korumaları ve kültürel yozlaşmaya uğramamaları ancak eğitimle olur (Akpınar ve Genç, 2017, s.251).

Küreselleşmenin de etkisiyle kültür çeşitli boyutlara ayrılmıştır. Bireysel ve toplulukçu kültür olarak görülen bu ayrımın toplulukçu kültür, toplumsal bütünlüğün korunması adına daha önemlidir. Bireyselci kültürlerde bireyler kendi çıkarlarını düşünürken toplulukçu kültürlerde toplum odaklı empatik davranışlar söz konusudur. Bireyselci kültürler, zaman içerisinde toplumda karmaşıklığa sebep olurken toplulukçu kültürler de sosyal destek ve eşitlik artarak devam etmektedir. Fakat bu ayrım kavramların netleştirilmesinde etkili olamamış dikey ve yatay olarak bölümlere ayrılmıştır. Dikey toplulukçu olarak değerlendirilen alt boyutta Türkiye yer almaktadır (Ünlü, Ilgaz ve Örten, 2016, s.170).

Toplulukçu kültürlerde yaşanabilir bir toplum oluşturmanın temelinde farklılıklara rağmen benimseme ve kabul etme vardır. Toplumlar arasında meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik gelişmeler bu değişimi gerekli kılmaktadır. Bununla beraber hoşgörü ve kendi normlarının dışında esnek anlayışa sahip olmak bu süreçte oldukça önemlidir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.309).

2.4. Çok Kültürlülük Kavramı

Geçmişte insanların hayatlarını devam ettirmeleri için uğraştıkları ekonomik faaliyetler bireylerin iletişimlerinde de etkili olmuştur. Fakat toplum yapısının homojen olmasından dolayı günümüzdeki kadar toplumsal alanda bu değişim fark edilmemiştir. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesiyle birlikte zaman ve mesafe kavramları ortadan kalkmış ve farklı kültürlerin aynı ortam içerisinde yer alma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak heterojen hale gelen toplum yapısında yaşam tarzları, dil, din, etnik köken gibi farklılıklar çoğalarak küreselleşmenin etkisi hissedilir hale gelmiştir (Soysaldı, 2018, s.306).

İnsanlığın bir arada yaşamaya başladığı dönemden beri çok kültürlülük kavramı her ne kadar kavram olarak ortaya çıkmış olmasa da var olmuştur. Çünkü bir arada yaşayan insanların kültürlerinin birbirinden bağımsız olması düşünülemez. Benzer kültürler arasında toplumsal ilişkiler benzer olduğu için uyum sağlamak kolayken, yabancı kültürlerle uyum aşaması daha uzun süreç gerektirmektedir (Mercan, 2016, s.3). Toplum içerisinde bütünlüğün korunması ve sürekliliğinin sağlanması için farklı kültürlerin geçmişleri, yaşayış biçimleri ve kendi kimlikleri göz ardı edilmemelidir. Bireylerin kültürel farklılıklarının bir ayırıcı unsur olarak değil de zenginlik olarak değerlendirilmesi ülkenin gelişimi ve geleceğinin korunması açısından önemlidir. Buna bağlı olarak bireylerin kendi kimliklerini koruması ve yaşama istekleri çok kültürlülük kavramını gündeme getirmiştir. Çok kültürlülük kendi içerisinde farklı dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, engelli olma ve diğer kültürel boyutlarıyla ele alınmaktadır. Çok kültürlülük hem var olan kültürlerin kendi kimliklerinde yaşamasına işaret ederken aynı zamanda diğer kültürlerle de bir arada yaşayabilme ve değer görme unsurunu taşımaktadır (Bulut ve Başbay, 2014, s.958).

Çok kültürlü anlayışa bağlı yaşanan toplumlarda kültüre duyarlı bireyler olmak oldukça önemlidir. Bireylerin kendi milli kimliklerini koruması diğer taraftan da aidiyet duygusunun kazandırılması için topluluğun ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi oldukça önemlidir. Çok kültürlülük kendi içerisinde hem tüm dünyaya hitap eden evrenseli, hem diğer milletlerden farklı yaşam biçimi olan ulusalı hem de aynı bölgede yaşayan yereli kapsamaktadır (Özcan, 2018, s.19).

Çok kültürlülük diğer bir yönüyle milli birlik sorununun özel biçimi olarak karşımıza çıkar. Demokratik ülkeleri ilgilendiren bu sorun asimile etme anlayışından uzak kültürleri yaklaştırma işleyişine daha yakındır. Çok kültürlülük politikaları zaman zaman çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bireysel özgürlüklerin artırılması, bütün kültürlerle eşit yaklaşılması gibi durumlar sıkça konuşulan etkenler arasındadır (Akıncılar Onmuş, 2009, s.13).

Çok kültürlükte bütün kültürlerle karşı eşit davranılması esas alınmıştır. Bu süreçte Avrupa Birliği kendi çıkarlarını ön planda tutarak insan hakları kavramı arasında kaldığı için bir çözüm önerisi sunamamıştır. Avrupalı devletler günümüzde sınır kontrolleriyle göçmenlerin gelmesine müsaade etmemektedirler (Özcan, 2018, s.19).

Dünyadaki gelişmelere bakıldığında ilk olarak 1971 yılında Kanada, çok kültürlülüğü devlet politikası haline getirmiş ve İngiltere, ABD başta olmak üzere eşitlik, farklı kültürlerle yer verme gibi konular ele alınmaya başlanmıştır (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.311-312).

Özcan'nın (2018, s.20-21) aktardığına göre batılı ülkelerin çok kültürlü uygulama politikaları birbirinden farklıdır. Doytcheva bunları üçe ayırmıştır. “Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda’yı güçlü çok kültürcü devletler, İngiltere, ABD, Hollanda, Portekiz ve İsveç’i ılımlı çok kültürcüler ve Almanya, Fransa, Avusturya, İspanya, Yunanistan ve İsviçre’yi de zayıf çok kültürcüler” olarak tanımlamıştır.

Kymlicka'nın Çok kültürlü Yurttaşlık Teorisinde liberal demokrasilerin asimilasyon politikalarını izlemesinin nedenini istikrar sağlamak amaçlı olduğunu söylemiştir. Bunun temelinde ise Mill'in görüşleri yatmaktadır. Ona göre ülkenin devamı için ortak bir kültür buna bağlı olarak kimlik gereklidir. Bunun yolunun ise geri kalmış toplulukların var olan ileri topluluklarının içerisinde dâhil olması olarak görmüştür. Kymlicka birlikte yaşamın hoşgörüle olabileceğini belirtmiştir. Kymlicka toplum içerisinde yaşayan bireylerin kültürlerine kayıtsız kalmanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Özellikle devletlerin kültürlere hitap edebilmek amacıyla birden fazla dil kullandıklarını dile getirmiştir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.311-312).

2.4.1. Ülkemizde Çok Kültürlülük

Ülkemizde çok kültürlülük kavramından söz etmeden önce Türkiye Cumhuriyetinin temelini oluşturan Osmanlı devletinden söz etmek gerekir. Osmanlı Devleti kurulduğu dönemden itibaren farklı dinlerin, kültürlerin, ırkların ve dillerin yer aldığı bir devlet olmuştur. Osmanlı devleti bünyesinde yer alan farklı milletleri asimile etmekten uzak durarak bir arada uzun yıllar yaşamı sağlayacak şekilde devleti yönetmiştir. Fakat devletin güç kaybetmeye başlamasıyla birlikte ülkede yer alan farklı milletler arasında sorunlar başlamış ve dış ülkelerin müdahale etmesiyle birlikte devletin bölünmesinde etken olmuştur. Osmanlı Devletinin yıkılmasıyla birlikte Türkiye Cumhuriyeti ulus devlet anlayışı içerisinde kurulmuş ve ortak duygu birliğini ortaya çıkaran anlayış ön plana alınmıştır. Ortak duygu birliği içerisinde ortak geçmiş, amaç, hedef üzerinde durarak hiçbir zaman ırksal ölçüt kullanmamıştır (Ateş, 2017, s.51-52).

Ülkemizde ise iç ve dış politik olaylardan dolayı çok kültürlülük kavramı son yıllarda sık sık gündeme gelmektedir. Özellikle Avrupa Birliğiyle ilişkilerin gelişmesiyle Kürtler, Aleviler gibi Müslüman etnik kökenlerin dışında gayrimüslimlere yönelik hak ve statülerin genişletilmesi adına çok kültürlülük daha sık konuşulur hale gelmiştir. Avrupa Birliği ülke içerisinde yer alan bütün kültürlerle karşı eşit muamele yapılmasını istemektedir. Türkiye Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra var olan alt kültürleri almış fakat yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde üst kimlik 'Türk' kavramıyla nitelendirilmiştir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.310).

Ülkemizde birbirinden farklı etnik, dini, dilsel vb. grup bir arada yaşamaktadır. Ulus devlet anlayışı içerisinde kurulmuş olan devlet içerisinde etkin kökene bakılmadan ülkede yaşayan herkes Türk vatandaşı olarak kabul edilmiştir. Gerek 1924 Anayasası gerek 1982 anayasası içerisinde Türk vatandaşı tanımı içerisinde vatandaşlık tanımı herkes için kucaklayıcı bir ifadeyle yapılmıştır. Özellikle 2000'li yıllara gelindiğinde Türkiyeli olma ifadesi çok kültürlülük tartışmalarına yön vermiştir. 2004 yılları içerisinde de devam eden Türkiyelilik üst kimlik tartışmaları çok kültürlülük üzerinde durulmuştur. Buna dayanarak çok kültürlülükle ilgili farklılıklar üzerinde tek bir kültürün kabul edilmesinin dışında bir arada yaşayan farklı kültürlerin var olması kabul görmüştür (Ateş, 2017, s.53-54).

Türkiye kendi dinamiğinde birçok olayla karşı karşıya kalmış ve buna yönelik durumları da kendi bünyesinde barındırmıştır. Çok kültürlülüğün Türk toplumunun temelinde var olduğunu söyleyen din ve milli kültür kaynakları bunda etkili olmuştur. Demokrasi bilincine sahip olma, farklılıklara saygı duyma gibi özellikler çok kültürlü toplum yapısında görülmektedir. Bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde çok kültürlülük olumlu açıdan katkı sağlamaktadır. Yunus Emre, "Yetmiş iki millete bir gözle bakmayan, halka müderris olsa da Hakk'a asidir!". Mevlana "Gel ne olursan ol yine de gel. İster kâfir, ister mecusi, ister puta tapan ol yine gel. Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir. Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel!" (akt. Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın, 2014, s.67-68). Bu sözlerde birlik ve beraberlik anlayışına bağlı insanımızın kucaklayıcı yapısına değinilmiştir.

2.5. Çok Kültürlü Eğitim Kavramı

Dünyada meydana gelen gelişmelerle birlikte artık yerel kültürlerden ziyade evrensel kültürler ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu sürecin eğitime yansıtılmasıyla çok kültürlü eğitim kavramı önem kazanmıştır. Her araştırmacı çok kültürlü eğitime farklı yönüyle yaklaşarak tanımlamasını yapmıştır. Çoğu kişi tarafından kabul görülen tanım ise "İrk, cinsiyet, kültür, dil, din, sosyal sınıf farkı gözetmeksizin tüm öğrencilerin eğitimden eşit şekilde yararlanmaları ve tüm öğrenciler için eşit eğitim şartları oluşturmaya yönelik bir reform hareketidir" şeklindedir (Bilgin ve Oksal, 2018, s.86).

Çok kültürlü eğitim içerisinde farklılıkların kendi dil, din, kültür, etnik unsurlarını koruma ve yaşatma anlayışı varken aynı zamanda yaşadıkları toplumda var olan baskın kültürü de benimseme anlayışı vardır. Evrensel bir bakışla tüm kültürlere saygılı olunması ve eşit yaklaşılmasına yönelik çok kültürlü ortam oluşturmak hedeflenmektedir (Kaya, 2014, s.103).

Farklı kültürlerin değer görmesi ise ancak eğitimle sağlanabilir. İşte bu noktada karşımıza çok kültürlü eğitim çıkmaktadır. Birçok gelişmiş ülke kendi eğitim sistemi içerisinde çok kültürlü eğitimi uygulamaktadır. Çok kültürlü eğitim, uygulama noktasında farklı kültürlerden gelen bireylere fırsat eşitliğinin sağlanmasının yanında birçok eksik noktayı da düzeltmek için çabalar (Bulut ve Başbay, 2014, s.958).

Bununla birlikte Batı da çok kültürlü eğitimle ilgili farklılıklara saygı duyma, insan haklarını düzenleme, farklı kültürleri eğitim ortamlarında yansıtma ve farklı bakış açıları kazandırma çok kültürlü eğitimde önemsenmesi gereken temel unsurlar olarak görülmektedir (Aydoğan, 2017, s.7). Demokrasinin uygulandığı ülkelerde çok kültürlü eğitimi uygulamak daha kolaydır. Çünkü demokrasilerde farklılıkların bir arada yaşaması ve hoşgörü anlayışı tamamlayıcı niteliktedir. Çok kültürlü vatandaşlık eğitimi içerisinde de bireylerin kültürel ve ulusal kimliklerini dengede tutarak ele almak toplumsal açıdan faydalı olacaktır (Bulut ve Başbay, 2014, s.959).

Çok kültürlü eğitim anlayışında eşit şartlarda uygulanan yapıcı bir sistem yer almaktadır. Çok kültürlü eğitimle ilgili yapılan tanımlarda en çok rastlanılan ortak kavramlar farklılıklara duyarlılık, eğitimde fırsat eşitliği, insan haklarına saygıdır (Koçak ve Özdemir, 2015, s.1356-1357).

Çok kültürlü eğitimin uygulanıp uygulanmamasıyla ilgili farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir taraf eğitimin millî ulusal kültüre hizmet etmesi gerektiğini söylerken diğer taraf bu tip eğitimin diğer kesimleri mağdur ettiğini, eğitimin amacının etnik, mezhepsel ya da kültürel kimlikleri bireylere aktarmanın esas olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca farklı kültürlerle kendi kültürünü harmanlayarak bir toplum düzeni oluşması, insan değerinin artmasına bağlı demokrasi kavramları konusunda duyarlılık kazanılmasını ve biz bilincini sağlaması açısından çok kültürlü eğitimi önemli görmüşlerdir (Kaya, 2014, s.103).

2.5.1. Çok Kültürlü Eğitimin Amaçları

Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle birlikte küreselleşmenin de etkisiyle toplumların çağa ayak uydurmaları zorlaşmaktadır. Gelişen teknoloji dünyasında farklılıklara ayırıcı bir unsur olarak değil, bütünleştirici bir unsur olarak bakmak gereklidir. Her dönemde gelişen ve değişen çağa ayak uyduran bireyler yetiştirmek için, çok kültürlü eğitim temel alınmalıdır (Akhan ve Yalçın, 2016, s.25).

Çok kültürlü eğitimde bireyin akademik başarısını arttırmanın yanında kültürel duyarlılık sahibi bireyler olarak toplum içerisinde yaşaması amaçlanmalıdır. Bu süreçte öncelikle birey kendi kültürünü tanımalı ve buna bağlı olarak farklı kültürlerle karşılaştırabilmelidir. Bunun gerçekleşmemesi durumunda birey arayış içerisine girerek farklı değer yargıları oluşturacaktır (Yazıcı, 2018, s.285).

Öğrenme ortamlarında farklı kültürlerin iletişimini kolaylaştırmak için kültürel çeşitliliğe yer verme, gerçek hayatla bağlantılı, eşit eğitim koşullarının sağlandığı, farklı kültürleri kaynaştıracak bilimsel çalışmaların olduğu, ortak değerler üzerinde durma ve gizil programlarla destekleme gibi uygulamalara yer verilmelidir. Temel eğitimde bireylerin yeteneklerini göz önünde bulundurarak hayata hazırlamak ve toplumla uyum içerisinde yaşamasını sağlamak amaçlanmıştır. Eğitim programları içerisinde yaşadığı toplumun değerlerini benimseyen, kendini geliştiren ve dünyaya ayak uyduran gibi kazanımlar yer almaktadır. Toplumların zaman içerisinde değişerek kendi birikimini oluşturması eğitim alanında da kendini göstermektedir. Bu yüzden kültürel duyarlılığı yüksek bireyler yetiştirmek demokratik toplumlar için önemlidir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.313).

2.5.2. Çok Kültürlü Eğitimde Öğretmen Özellikleri

Çok kültürlü eğitimin uygulanma sürecinde öğretmenin sahip olduğu özellikler oldukça önemlidir. Öğretmen öğrencileri akademik anlamda eğittiği gibi öğrencilerin kişisel gelişimine de katkı sağlamalıdır. Sınıf içerisinde öğretmenler olaylara karşı kültürel duyarlılık sahibi ve kültürler hakkında bilinçli olacak şekilde model olmalıdır. Öğretmen tüm kültürlerle karşı eşit yaklaşmalı, birleştirici ve kucaklayıcı faaliyetlere öğrencileri teşvik etmelidir. Bu yüzden öğretmen adaylarının dil, din ayrımı gözetmeyen, kültürlerle eşit mesafede duran, kendi kültürlerini bilen ve tanıtan bireyler olarak yetiştirilmesi, gelecek kuşaklarında bu bilinçte olması açısından önem kazanmaktadır. Çok kültürlü öğretmenin kendi kültürel geçmişini tanıması ve tanıtması, farklı kültürleri tanımaya yönelik öğrencilerde istek oluşturacak stratejileri kullanma yeterliliğine sahip olması gerekir. Çok kültürlü öğretmen yeterlilikleriyle ilgili genel görüşlerinde ortak noktalar; farklılıklara karşı olumlu tutum sahibi, ders verdiği çevrenin kültürel geçmişine hakim ve bireysel farklılıklar açısından farkındalık sahibi olmasıdır (Bulut ve Başbay, 2014, s.961).

Sınıf içerisinde başarının elde edilmesi için öğretmenin farklılıkları dikkate alarak ders anlatması gerekir. Farklılıkların göz ardı edilmesi durumunda öğrenciden istenen başarı elde edilemez. Ayrıca öğretmenin sınıf ortamı içerisinde öğrenci çeşitliliğine olumlu yaklaşması onlardaki tutum ve davranışların olumlu olmasına etki edecektir. Kendisinin birey olarak fark edildiğini gören öğrenciler sınıf düzenine uyum sağlayıcı davranışlar sergileyecektir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.315).

Öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerinden biri olan kültürel zekâ kavramı da son zamanlarda gündeme gelmiştir. Yani sınıf ortamı içerisinde öğrencilerin kültürlerini bilme ve farklı kültürleri bir arada yönetebilme becerisidir. Kültürel zekâ denilen bu durum öğrenme yoluyla kazanılıp geliştirilebilir (Koçak ve Özdemir, 2015, s.1355).

Çok kültürlü bakış açısına sahip olmayan öğretmenler ise dersi alışılmışın dışına çıkmayarak geleneksel yöntemlerle işlemektedir. Bu da çeşitliliğin olduğu sınıflarda monotonluğun uzun süre devam ederek istenmeyen davranışların artmasına neden olur. Sınıf içerisinde öğretmen kültürel ihtiyaçlara uygun yöntem kullanmalıdır. Özellikle kültürel ihtiyaçları karşılayan öğretim programlarının oluşturulması açısından bu durum oldukça önemlidir (Demirdağ, 2019, s.4).

2.5.3. Çok Kültürlü Eğitime Uygun Öğretmen Yetiştirme

Çok kültürlü eğitimde kültüre duyarlı bireyler yetiştirmek için öncelikle çok kültürlü öğretmen yetiştirmek temel esastır. Öğretmenin öncelikle öğrencilerin geldiği kültürleri tanıması, sorunlarını bilmesi ve öğrenciye ona göre yaklaşması gerekir. Bunlar halledilmeden öğrencinin akademik başarısı üzerinde çalışmalar yapmak gerçek anlamda amaca ulaşmada yetersiz kalacaktır. Bu yüzden çok kültürlü eğitim öncelikle öğretmen adaylarını yetiştirme sürecinde kullanılmalıdır (Kaya, 2014, s.103).

Öğretmen Eğitimi Ulusal Akreditasyon Komisyonu (National Council for Accreditation for Teacher Education (NCATE), öğretmen adaylarının gelişim sürecinde farklı kültürlere yönelik yetiştirilmesinin üzerinde durarak kültürel çeşitliliği, etnik köken, cinsiyet, sosyoekonomik, dil, din, engellilik, cinsel yönelim ve coğrafi bölgeye göre farklılıklar olarak tanımlamıştır (akt. Bilgin ve Oksal, 2018, s.87).

Öğrencilerin kimliklerini fark etmesini sağlayacak kültürel deneyimler yaşamasına ortam hazırlanmalıdır. Özellikle öğrencilerin öğretmenlerini model olarak gördüğü sınıf ortamında farklılıkları zenginlikten sayan, hoşgörülü, empati yeteneği gelişmiş ve kültürel zekaya sahip öğretmenlerinin olması onların farklı kültürlerle uyumunu kolaylaştıracaktır (Boydak Özan ve Şengür, 2017, s.115).

Kültürel çeşitliliğin olduğu toplumlarda, yukarıda ifade edilen etkenlerden dolayı öğretmenlerin kültüre duyarlı bireyler olarak yetişmesi bir zorunluluktur. Çünkü kültüre duyarlı bireyler farklı kültürlere karşı empatiyle yaklaşır, ön yargıdan uzaklaşarak olumlu tutuma sahip olur. Bu da eğitim ortamında birlik ve bütünlüğün korunması ve biz bilincinin kazandırılması açısından oldukça önemli ve gereklidir. Kültürel duyarlılık sahibi bireyler öğrenme ortamları içerisinde öz saygısı gelişmiş davranışlar sergileyerek diğer bireylerle iletişimlerini sürdürmektedir (Mercan, 2016, s.2-5).

Bu nedenle hayata geniş pencereden bakan, hayal gücü yüksek, farklı yaşam biçimleri hakkında bilgiye sahip, hoşgörülü ve kültürel duyarlılığı olan öğretmenler yetiştirmek oldukça önemlidir. Öğretmen yetiştirme sürecinde tek tip, eleştiriyi engelleyen sadece alan bilgisinin hakim olduğu anlayışın yerine, farklılıklara saygılı ve kültürel duyarlılığı yüksek bireyler yetiştirmek nitelikli öğretmen programlarının amacına ulaşması açısından faydalı olabilir (Akkaya, Susar Kırmızı ve İşçi, 2018, s.314).

Türkiye yapı itibariyle farklı kültürlerin yaşadığı bir ülke olduğu için farklılıklara karşı duyarlı olmak önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak çok kültürlü eğitimi uygulayacak öğretmenlerin fırsat eşitliğini sağlama, sorgulama becerisi, ön yargıdan uzak empati yapma gibi özelliklerle harmanlanmış olması gerekir (Kaya, 2014, s.103).

2.5.4. Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Çok Kültürlü Eğitim

Türk eğitim sisteminde çok kültürlü eğitimin doğru bir şekilde anlaşılması için Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki çok kültürlü yapıyı incelemek faydalı olacaktır. Bu çerçeveden bakıldığında ülkemizde yer alan tüm azınlıkların kendilerinden izler gördüğü, ortak paydada birleşmeye yönelik olumlu bağlılık duygusunun gelişimi açısından vatandaşlık alanında bir üst kimlik tanımlamasına gidilmelidir (Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın, 2014, s.68-71).

Osmanlı devleti döneminde farklı kültürlere karşı hoşgörü anlayışı benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise ulus devlet anlayışıyla kurulan bir devlettir. Ulus devlet anlayışı içerisinde var olan kültür dışında diğer kültürlerin göz ardı edilme durumu ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak eğitim sistemi içerisinde kültürel değerlerle yoğrularak bir vatandaş yetiştirme anlayışı ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de benzer bir durum olan Türkçenin dışında diğer kültürlerin dillerinde eğitim yasaklanmıştır. Başlangıç sürecinde ülkemize göçle gelen Suriyelerin geçici olduğu düşünülerek eğitim alanında yeterli çözümler alınmamıştır. Şimdi ise büyük bir kısmının kalıcı olacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki süreçte Türkiye entegre çalışmalarına hız vererek çözüm önerileri ortaya koymuştur. Bu çözüm önerileri içerisinde duyarlılık ifadesi daha çok vurgulanmıştır. Eğitim sisteminin de buna bağlı olarak daha geniş kapsamlı kendisini düzenlemesi gereği ortaya çıkmıştır (Özcan, 2018, s.18).

Eğitim alanındaki düzenlemelerin dışında ülkemizde siyasi etkenlerden dolayı çok kültürlü eğitime çok olumlu bakılmamaktadır. Ancak son yıllarda çok kültürlü eğitimin tartışılması olumlu bir gelişmedir. Yenilenen öğretim programında bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmuştur. 1982 Anayasasınının 42. maddesine göre “Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulmamakta ve öğretilmemekte, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenmektedir” (Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın, 2014, s. 68-69).

Ayrıca yeni dil ve lehçelerin seçmeli ders olarak okutulmasına imkan sağlanmış, yeterli sayı oluşması halinde Kürtçe gibi yerel dillerin okutulacağı belirtilmiştir. Demokratikleşme paketi içerisinde özel okullarda da farklı dil ve lehçelerin okunmasına yönelik düzenlemeler getirilmiş fakat bu diller bakanlık tarafından seçilmiştir. Bu alanda yapılan gelişmeler çok kültürlülük adına atılan önemli adımdır. Ancak çok kültürlü eğitimin uygulanması adına yapılan bu yenilikler yeterli değildir. Çocukların eğitim sistemi içerisinde dâhil olmalarını ve ilerleyen süreçlerde başarılı sonuçlar elde etmeyi bekliyorsak dil probleminin halledilmesi için nitelikli çalışmaların yapılmasını sağlamalıyız (Karaman ve Bulut, 2018, s.399).

2.5.5. Çok Kültürlü Öğrenme Ortamı

Milli Eğitim Bakanlığı özellikle öğrenme ortamlarının düzenlenmesi gerektiğini, kültürler arasında ayırım yapılmamasını, bireylerin farklı dil, din, inanç, etnik köken gibi yaşayışlara karşı saygı duyması gerektiği gibi noktalar üzerinde durmuştur. Öğrenciler öğrenme ortamı içerisinde ihtiyaçlarını karşılarken farklı kültürlerle etkileşim halinde olacaktır (Bulut ve Başbay, 2014, s.961).

Öğrenme ortamı kültürel çeşitliliğin artmasıyla birlikte hem olumlu hem de olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sınıf içerisinde öğrenci çeşitliliğinin fazla olmasına kimi ülkeler olumsuz açıdan bakarken kimileri zenginlik olarak değerlendirmektedir. Bu çeşitliliğin meydana gelmesinde göçler, ekonomik eşitsizlikler, cinsiyet, ırk ayrımı, yabancılaştırma gibi durumlar etkili olmuştur. Çeşitlilik bir anlamda toplumdaki farklılıkları belirgin hale getirmektedir. Bu sebeple eğitim ortamlarında bu konu üzerinde önemle durulması gerekir. Öğretmen sınıf içerisinde öğrencilere karşı eşit vatandaşlık haklarını gözetmeli ve buna uygun davranmalıdır. Bunun göz ardı edildiği durumlarda çeşitli disiplin problemleri ve ayrımcılığa sebebiyet veren yanlış anlaşılmalarda meydana gelebilir. Ülkemizde çeşitliliğe olumlu açıdan bakılıp toplumların aidiyet duyguları hissettirildiğinde bireylerin çalışma, eğitim, demokrasiye katılım gibi konularda bağlılıkları daha da artacaktır (Demirdağ, 2019, s.2).

2.5.6. Çok Kültürlü Eğitim Modelleri

Ülkelerde uygulanan çok kültürlü eğitim modelleri dörde ayrılır. Bunlar: “geçiş modeli, idame modeli, zenginleştirici model ve kapsayıcı eğitim modelidir.” Kapsayıcı model dışında diğer üç modelde, farklı dillerdeki öğrenciler ayrı sınıflarda ve ana dilinde eğitime başlarken kapsayıcı modelde aynı sınıfta ve resmi dillerle eğitime başlarlar. Ancak kapsayıcı modelde öğrencilerin isteklerine önem verilir. Geçiş modelinde ana dilde eğitime başlatılan öğrenciler bir süre sonra egemen dile geçiş yaparlar. İlerleyen dönemlerde de egemen dil ile eğitime devam edilir. Geçiş modelinde egemen dile sahip olan öğrencilerin azınlık dillere göre daha başarı gösterdikleri gözlemlenmiştir. İdame modelinde ise esas nokta bireyin kültürü ve anadilini güçlendirmektir. Bireyin var olan dile geçişi daha uzun süreye yayılarak ana dilde donanımlı olarak temel eğitimde başarılı olması amaçlanmıştır (Özcan, 2018, s.22-23).

Zenginleştirici modelde azınlıklara ait diller korunduğu gibi topluma yaygınlaştırılması da amaçlanır. Egemen dili kullanan birinin aynı zamanda azınlık dilini de öğrenmesi için fırsatlar yaratılır. Bu sayede toplumsal alanda da çok kültürlü eğitimin uygulanması kolaylaşmış olur. Anadilden egemen dile geçiş bir süreci gerektirdiği için özellikle uzun vadeli olduğunda daha başarılı olacağı söylenir. Kapsayıcı eğitim modeline baktığımızda ana dili resmi dilden farklı olan öğrenciler ayrı sınıflarda eğitim almazlar. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak ihtiyaçların karşılandığı bir modeldir. “O halde kapsayıcı eğitim yaklaşımına göre öğrenciler okulun gerekliliklerine değil, okullar öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve kültürel ihtiyaçlarına adapte olmalıdır” şeklindedir (Bilgin ve Oksal, 2018, s.86).

Ülkemizde ise Millî Eğitim Bakanlığı 2016-2017 yılında kapsayıcı eğitim modeline geçerek Suriyelilere yönelik bir çalışma başlatmıştır. Bu model UNESCO tarafından “öğrenenlerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımını artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci” olarak tanımlanmaktadır. 2016 yılına baktığımızda ülkemizdeki Suriyeli göçmenlerle ilgili okul çağında olan bireylerin Türk eğitim sistemi içerisinde yer almalarına karar verilmiştir. Kapsayıcı eğitim modelinin eğitim, sosyal, ekonomik boyutlarına bakacak olursak, eğitim açısından bütün bireylerin eğitim faaliyetlerine katılımı söz konusudur (Ateş, 2017, s.51).

2.5.7. Çok Kültürlü Eğitim ve Sosyal Bilgiler

Eğitim kurumlarının milli kültür duygusunu kazandırması ve bireylere var olan kültürü aktarması gerekir. Sosyal bilgiler dersinin kültür aktarımında rolü büyüktür (Gürel ve Çetin, 2018, s.24). Milli eğitim sistemi bireylerin öğrenme ortamları içerisinde kazandığı kültürü ve değerleri sosyal yaşamda uygulamasını beklemektedir. Bu yüzden öğretmenlerin kültür kavramını doğru algılayıp içselleştirmiş olması oldukça önemlidir. Sosyal bilgiler, bireyin yakın çevresinden başlayarak dünyada yaşanan olayları anlaması, toplumların yaşantıları hakkında bakış açısına sahip olması açısından gerekli bir derstir (Akpınar ve Genç, 2017, s.252).

Türkiye’de, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri ve değerlerin önemli kısmı ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler dersi yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Etkin vatandaş yetiştirmede etkili olan bu dersin en temel görevi çok kültürlü dünyaya uyum sağlayabilecek bireyler kazandırmaktır. Geçmiş yıllarda sosyal bilgiler öğretim programında çok kültürlülükle ilgili ifadeler günümüze göre değerlendirdiğimizde daha az yer almaktaydı. Günümüzde ise yeni ilköğretim programlarına baktığımızda çok kültürlü ifadeler programa yansıtılmıştır (Akhan ve Yalçın, 2016, s.26).

Bununla birlikte en son hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programı amaçlar, kavram-beceri, değerler, öğrenme alanı, ünite ve kazanım olarak yapılandırılmıştır. Programın vizyonuna bakıldığında “Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen” bireyler ifadesi yer almıştır. Bunun yanında “6. Sınıf İpek Yolunda Türkler” ünitesinde kültürel mirasa duyarlılık gibi değerler üzerinde durulması çok kültürlülükle ilgili verilebilecek diğer noktalardır (Akpınar ve Genç, 2017, s.251).

2.5.8. Göçmen Sorunu ve Çok Kültürlü Eğitimle İlgili Yapılan Araştırmalar

Yurt Dışı Çalışmaları

Almanya’da basılan Die Gaste dergisinde göçmen çocukların eğitim zorluklarını ele almakla birlikte çok kültürlülük ve anadilde eğitim hakkında da çalışmalara yer vermiştir. Araştırma sonuçlarında elde edilen bulgular arasında yer alan dil sorununun eğitim hayatını zorlaştırdığı ifadesi yapılan araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir (akt. Gholizadeh Avval, 2018).

Sultana (1994) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin çok kültürlülükle ilgili bilgi düzeyleri ele alınmış ve çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin çok kültürlülükle ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının da çok kültürlülükle ilgili kapalı ve eksik ifadeler kullanmış olmaları araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Bununla birlikte Pickert ve Chock (1997) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin kültürü bireylere ve gruplara yönelik nasıl yansıtmaları gerektiği üzerinde çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgularla benzer olarak farklı kültürler arasında uyumsuzlukların çıkabileceği, kültürlerin farklılıklarından çok, ortak noktalarına vurgu yapılarak çatışmaların azaltılabileceği gibi sonuçlar elde edilmiştir (akt. Gholizadeh Avval, 2018).

Jimenez, Guzmán ve Maxwell (2014), eğitimcilerin çok kültürlü eğitime bakış açıları ve algılarını öğrenmek amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırma içerisinde çok kültürlü eğitimin tanımı ve uygulanması açısından bireylerin farklı bakış açılarına sahip bir ortamda yetişmeleri elde edilen bulgularla benzerlik taşımaktadır.

Alismail (2016), öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik algıları ve çok kültürlü müfredata ilişkin yaklaşımları ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ve yapılan çalışmaya göre öğretmen adaylarının farklı kültürlerden gelen çocukların eğitimden eşit bir şekilde faydalanmalarını sağlamak için çok kültürlü eğitime yer verilmesi gerektiğine yönelik benzer sonuçlar elde edilmiştir (akt. Ateş, 2017).

Yurt İçi Araştırmaları

Kanık (2018), çalışmasında göçmenlerin kalıcı hale gelmelerinde eğitim, iş imkânları ve sağlık gibi faktörlerin etkisinin olduğuna yönelik bu araştırmayla benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Karaman ve Bulut (2018), g üzerinde durarak, zorunlu gce maruz alan aileler ve çocukların yaşadıkları sorunların, eğitime yansımaları ve nasıl çözüm bulunabileceği üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçlarına bakıldığında çocukların yaşadıkları olaylara bağlı geldikleri yere uyumu zorlaştırabileceğiyle ilgili yapılan çalışmayla benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Kkli ve evik zdemir (2018), Şimşek ve Kula (2018), Eren (2019) tarafından ülkemizde yer alan göçmen çocukların eğitim sorunlarını ortaya koymak ve çözüm nerileri sunmak amacıyla benzer çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda ülkemizde yer alan okulların çok kültürlü yapıyı desteklemesi, kültürlerin ortak yönlerine değinen eğitim programlarına ihtiyaç olduğu ve bu bağlamda göçmenler için eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği gibi araştırma sonucuyla benzerlik taşıyan sonuçlar elde edilmiştir.

Boydak zan ve Őengr (2017), Karakuş ve Erbaş (2018), Güngör, Buyruk ve zdemir (2018), Arslan ve almaşur (2018), tarafından yapılan çalışmalarda ğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara bağlı olarak ğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitim hakkında çoğunlukla olumlu görüşlere sahip olmaları ifadesi yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Sosyal Bilgiler Alanında alışmalar

Akhan ve Yalçın (2016), tarafından yapılan çalışmada geçmişten itibaren günümüze kadar uygulanan sosyal bilgiler ğretim programlarında çok kültürlülüğün ne şekilde ele alındığı üzerinde durulmuştur. Çok kültürlü eğitime yönelik ifadelere bir önceki programa göre daha fazla yer verildiği söylenmiştir. Yapılan bu çalışmada ise ğretim programında çok kültürlü eğitime yönelik ifadelere yer verilmediğine yönelik farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Ateş (2017), tarafından sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitim algıları incelenmiştir. Öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik olumlu düşündüğü sonucu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik taşımaktadır.

Gürel ve Çetin (2018), Taş (2019), tarafından sosyal bilgiler dersinin kültür aktarımındaki rolü ele alınmıştır. 2017 yılı programının 2005 programına göre kültürel korumaya daha fazla yer vermesine rağmen kazanımlar açısından eksik kaldığı çalışma sonucunda elde edilen sonuç olmasına rağmen yapılan bu çalışmada katılımcıların sosyal bilgiler öğretim programında çok kültürlü öğelere yer verilmediğini belirtmeleri elde edilen sonuç yönüyle farklılık taşımaktadır.

Yerli ve yabancı tezler, makaleler incelendiğinde literatürde çok kültürlü eğitimle ilgili araştırmaların son yıllarda arttığı söylenebilir. Bununla birlikte çok kültürlü eğitimin anlamı ve içeriğine yönelik tutumlar, algılar öğretmen, öğretmen adaylarına yönelik çalışmalarda literatürde yer almaktadır. Göçmen sorunuyla ilgili ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok sosyoloji, siyasal bilimler, işletme, uluslararası ilişkiler, tarih, hukuk, istatistik, psikoloji gibi alanlarda olduğu görülmektedir. Göçmen sorunuyla ilgili eğitim alanında yapılan çalışmalar oldukça azdır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplamak amacıyla kullanılacak ölçme araçları tanıtilerek verilerin ne zaman hangi süreçlerde toplandığı ve yapılan analiz süreçleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Nitel araştırma, toplum içerisinde meydana gelen belli olgu veya olayları doğal ortamları içerisinde çok yönlü ve uzun süreli olarak derinlemesine incelemektir (Strauss ve Corbin, 1990'dan aktaran; Özdemir, 2010, s.325). Nitel araştırma yönteminin araştırmada kullanılması konuyla ilgili öğretmen adaylarının görüşlerini açığa çıkarmada kaynaklık edecektir.

Nitel araştırma olayları kendi bağlamları içerisinde inceler. Özellikle sorunları olayın gerçekleştiği ortamdan yalıtılarak analiz etmez, olayları kendi doğal ortamları içerisinde yorumlamaya ve anlam çıkarmaya çalışır. Nitel araştırmada çalışma grubunun sorulara yönelik verdiği cevaplar dışında birçok etkene bağlı yanıtların değerlendirilme fırsatını vermektedir (Neuman, 2012'den aktaran; Karataş, 2015, s.64). Araştırmada yöneltilen soruların bireyler üzerinde etkisinin yakından gözlem yapılması ve belirli bir süre değil de uzun süreli olarak değerlendirilmesini kolaylaştırmıştır. Bireylerin yalnızca soruya yönelik değil soruyla birlikte birçok alandaki düşüncelerini de ortaya çıkarmada etkili olmuştur. Nitel araştırma içerisinde yöneltilen sorulara istenilen yanıtlar verilmediğinde sonda soruları sorularak daha net ve açıklayıcı bilgiler elde etme avantajı da vardır. Nitel araştırma yaparken elde edilen veriler doğal ortam içerisinde görüşme tekniği kullanılarak kişilerin olaylara karşı algı ve düşünceleri ortaya konur (Leech ve Onwuegbuzie, 2007'den aktaran; Özdemir, 2010, s.325-328).

Creswell (2003, s.190-194) , her araştırmacının farklı özelliklere sahip olması nedeniyle her araştırmacının bakış açısının araştırma üzerinde verilerin yorumlanması sürecinde etkili olduğunun belirtmiştir (Creswell, 2003'den aktaran; Karataş, 2015, s.73).

Nitel araştırmayla kişilerin dış görünüşünden, jest ve mimiklerinden yaşam deneyimlerini anlamayı sağladığımız gibi bu yaşam deneyimlerini kullanarak çeşitli bilgiler elde etmemiz mümkün olmaktadır. Nicel araştırmada çok sayıdaki bireylerin olaylara karşı tepkilerini sınırlı cevap seçenekleriyle ölçerken nitel araştırmada daha az kişiyle derinlemesine ve çeşitli bilgiler elde etmekteyiz. Bu araştırmacılar için, araştırmanın amacına ulaşması açısından olumlu bir özelliktir (Patton, 2014, s.447). Storey (2007), nitel araştırmayı insanların öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflediği için nicel araştırmadan daha üstün olarak görmektedir (akt. zdemir, 2010, s.325-328). Bu gibi durumlar göz önüne alınarak bu araştırma nitel bir anlayışla tasarlanmıştır. Araştırma sosyal bilgiler ğretmen adaylarının göçmen sorununa ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açılarını ortaya çıkarmayı amaçladığından görüşmeye dayalı nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan ğretmen adaylarının belirlenmesinde ölçüt örneklem seçiminden yararlanılmıştır. ltler, lisans grubu, düzeyi, yaş ve cinsiyete göre belirlenmiştir. Katılımcılar İstanbul ilinde yer alan bir niversitenin, Sosyal Bilgiler ğretmenliği Anabilim Dalında ğrenim gören 4. sınıf ğretmen adayları arasından seçilmiştir. Katılımcılar 22-29 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcılar araştırmaya katılmadan önce araştırma soruları ve işlemleri hakkında bilgilendirilmiştir. Her bir katılımcı araştırmaya gönüllü olarak katıldığını gösteren ‘Gönüllü Katılım Formunu’ imzalamıştır. Araştırma etiği gereği katılımcıların kimlikleri gizlenmiştir. Bu sebeple ğretmen adaylarına Katılımcı 1 - Katılımcı 20 arasında değişen rumuzlar verilmiştir (1-10: Erkek, 11-20: Kız).

Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma Grubu

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Sınıf	Okuduğu Bölüm
Katılımcı 1	Erkek	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 2	Erkek	23	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 3	Erkek	29	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 4	Erkek	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 5	Erkek	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 6	Erkek	23	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 7	Erkek	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 8	Erkek	27	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 9	Erkek	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 10	Erkek	23	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 11	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 12	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 13	Kadın	23	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 14	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 15	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 16	Kadın	24	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 17	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 18	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 19	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Katılımcı 20	Kadın	22	4	Sosyal Bilgiler Öğrt.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme kullanılacaktır. Görüşme, kişilerden belli bir konuda duygu ve düşüncelerini alma olarak tanımlanabilir. Genellikle nitel araştırmalarda işe koşulur. Görüşme yöntemi içerisinde ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılacaktır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının kısmen düzeltme, düzenleme hakkı vardır. Sorgulayan ve yanıtlayan, bazı soruları birlikte yeniden düzenleyebilirler. Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme yönteminin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle görüşülenlerin, anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak, nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil daha derinlemesine bilgi almak esastır (Punch 2005’den aktaran; Bozak, Özdemir ve Seraslan, 2016, s.103).

Görüşme formunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açılarını ortaya çıkarmayı hedefleyen sorular yanında, bu sorulara verilen cevapları yorumlamaya yardım edecek sorular da sorulmuştur. Katılımcıların görüşlerine nitelik kazandırmak ve kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine yardım olmak amacıyla sonda soruları da kullanılmıştır.

Görüşme sırasında kişisel yorum ve çıkarımlara yer vermeme, katılımcılara yeterli süre tanıma, elde edilen verileri olduğu gibi çözümleme, çözümlenmeleri alanında uzman araştırmacıya inceletme ve süreci raporlaştırma gibi adımlar izlenmiştir. Elde edilen kodlar arasında tutarlılık olup olmadığını belirlemek amacıyla çözümlenmeler araştırmacıya gösterilmiştir. Bununla birlikte bulgular içerisinde de katılımcıların ifadelerini oluşturan doğrudan alıntılar kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde araştırmacı tarafından ortaya çıkabilecek ön yargı ve kişisel yönelimlerin önüne geçmek adına oldukça objektif bir davranış ortaya konmuştur. Araştırma sürecine başlamadan önce gerekli yerlerden izin alınmıştır. Katılımcıların tercih ettiği zamanlarda, tercih ettikleri mekânlarda görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcılara çalışmanın önemi hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler bireysel olarak yapılmıştır.

Yapılan tüm görüşmeler katılımcıların izniyle dijital ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve daha sonra bu ses kayıtları kelimesi kelimesine çıkarılarak, metne dökülmüştür. Bu araştırmadaki veri toplama süreci 2018 yılında başlamış ve yaklaşık altı hafta sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verileri analiz edilirken nitel veri analiz yöntemi olan betimsel analiz kullanılmıştır.

Betimsel analiz, nitel çözümlenmelerdeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak kişilerin söylediklerinden, yazdıklarından ve dokümanların içeriklerinden doğrudan alıntılar yaparak, betimsel bir yaklaşımla sunumudur.

Betimsel analizde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir (Punch 2005'den aktaran; Bozak, zdemir ve Seraslan, 2016, s.103).

Betimsel analizde verilerin sınıflandırılarak karşılaştırma yapabilmek olanağını sağlamış olması büyük yararlıdır. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. Bu amaçla elde edilen veriler önce mantıki bir sraya konulur. Daha sonra yapılan bu betimlemeler (sınıflandırmalar) yorumlanır ve sonuçlara ulaşılır. Son aşamada ise araştırmacı yorumların ışığında gelecekle ilgili tahminlerde bulunarak yeni açılımlara ulaşmaya çalışır (Dey, 1993'den aktaran; zdemir, 2010, s.34).

Verilerin çözümlenmesine görüşme ses kayıtlarının kelimesi kelimesine metninin çıkarılmasıyla başlanmıştır. Verilerin kodlamasına başlanmadan önce her bir görüşme metni baştan sona kadar okunarak katılımcıların görüşlerine ilişkin bütüncül bir bakış açısı edinilmeye çalışılmıştır. Veri analiz birimi olarak kelime ve kelime öbekleri seilmıştir. Her bir katılımcıya ait görüşme metni satır satır okunmuş, görüşme metnini betimsel analiz yöntemi kullanılarak kodlanmıştır. Kodlamada ncelikli olarak katılımcıların kullandıkları kavramlar, bu kavramların katılımcıların söylemek istediklerini ifade etmede yetersiz kaldığı durumlarda ise araştırmacı tarafından kullanılan kavramlar kod olarak kullanılmıştır. Her bir görüşme metni kodlandıktan sonra metinler arasında karşılaştırma yapılmış, katılımcıların görüşlerindeki benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Bu benzerlik ve farklılıklar kendi aralarında gruplandırılarak kategoriler oluşturulmuştur. Kategorilerden de yararlanılarak verilerdeki örüntü ve temalar ortaya çıkarılmıştır. Araştırma bulgularının doğruluğunu, inandırıcılığını kanıtlamak ve katılımcıların görüşlerini yansıttığını göstermek amacıyla katılımcı görüşlerinden alıntılar yapılmıştır (Yılmaz, 2010, s.842-843).

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde araştırma soruları doğrultusunda, veri toplama aracından elde edilen veriler üzerinde yapılan analiz sonuçları ayrıntılı olarak ele alınarak katılımcıların ifadelerine yer verilecektir.

4.1. Katılımcıların Göçmen Sorunu Hakkındaki Görüşleri

Türkiye’deki göçmen sorununa ilişkin katılımcıların çoğunluğu özellikle Ortadoğu, Asya ve Afrika’da savaş dışında açlık, iş gücüne duyulan ihtiyaç gibi problemlerin göçmenler üzerindeki etkisi olarak insanların Türkiye’yi tercih ettiği yönünde görüş belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcıların bazıları ucuz iş gücünün artmasına sebep olan sosyal hayata olumsuz etkisini, savaş koşullarından dolayı ülkemize gelenlerden kaynaklandığını, daha iyi şartlarda yaşamak için ekonomik koşullardan dolayı Türkiye’yi tercih ettiklerini ve göçmenlerle birlikte ülkemizde güvenlik endişesinin artmasını ifade etmişlerdir.

Katılımcı 1 ifadesinde Türkiye’nin göçmen sorunuyla anılmasında coğrafi konumuna bağlı, çevresinde yer alan olaylardan etkilenmesinin belirleyici olduğunu söylemiştir. Ayrıca göçmenlerin ülkemizdeki toplumsal düzeni bozarak sosyal, ekonomik gibi alanlarda birçok sorunlara neden olabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 1 Türkiye’nin konumuna dikkat çekerek göçmen sorunu hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “Türkiye konumu itibariyle çok farklı kültürlerin olduğu coğrafyaya sahip. Özellikle Ortadoğu, Afrika ve Asya’daki sorunlar itibariyle insanların geldiği bir ülke. Savaş yüzünden, açlık yüzünden, özellikle işsizlik yüzünden, çoğu umduğunu bulamıyor. Hem bizim açımızdan hem onlar açısından bir sorun ekonomik, sosyaldir. ” Katılımcı 2 Ortadoğu’daki ekonomik çıkarların göçmen sorununun ortaya çıkmasında belirleyici olduğu ve bu durumun da Türkiye’yi etkilemesiyle Katılımcı 1’inde ifade ettiği gibi toplumsal alan başta olmak üzere birçok alanda sorunların yaşandığını belirtmiştir.

Katılımcı 2, “Türkiye’de aslında göçmen sorunu, Ortadoğu kaynaklı olduğu için yer altı kaynakları petrol gibi, elde etme çabası var. Bundan dolayı insanlar göç etmek zorunda kalıyor. Türkiye ye yönelik göçlerde bu yüzden oluyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3 göçlerin kaynağının çoğunlukla savaşlar olduğunu ve buna bağlı olarak ülkemize yapılan göçler sonucunda göçmen sorununun ortaya çıktığına değinmiştir.

Katılımcı 3, “Türkiye’deki göçmen sorunuyla ilgili örnek olarak vermek gerekirse Suriyeliler mesela savaştan dolayı ülkemize geldiler ve onlarla birlikte birçok insan çoğunlukla bu sebepten göç ediyor ülkemize bence bundan dolayı sorun.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4 göçmen sorununun sosyal hayatı olumsuz yönde etkileyecek yeni sorunların ortaya çıkmasına sebep olduğunu ve bu durumda ülkedeki bireylerin yaşamlarını etkileyecek alanlarda yaşandığını belirtmiştir. Katılımcı 4, “Göçmen sorulumuz var, bana sorarsanız sosyal hayatı olumsuz yönde etkilemektedirler. Hırsızlık, dilencilik sigortasız çalışma, ucuz iş gücünün ortaya çıkmasına sebep oluyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5 göçmen sorununun ortaya çıkmasında savaşların belirleyici olduğuna ve bu süreçte ülkelerin ortak çalışmasıyla güvenli ortamın oluşturulması sonucunda ülkelerine gönderilmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu göçler sonucunda kontrolsüz şekilde kaçak çalışma gibi sosyal hayatı olumsuz etkileyen durumların arttığını belirterek Katılımcı 4 ile ortak noktalara değinmiştir. Katılımcı 5, “Ülkelerine gönderilmeleri için ortak olarak o bölgenin savaşın etkisinden temizlenmesi gerek. Devletin hassas olması lazım yani ülkenin bütününe bu insanların yayılması bence sakıncalı. Çünkü kontrolsüz bir şekilde kaçak çalışma, yasaya aykırı ülkede dolaşma gibi olumsuz durumlar yaygınlaşıyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Ülkemizde göçmen sorununun çevremizde yaşanan savaşlardan kaynaklı ortaya çıktığını ve ülkemizin güvenilir ülke olarak model alınmasından dolayı tercih edildiğini ifade etmiştir.

Diğer katılımcılardan farklı olarak mülteci kavramından söz eden Katılımcı 6’nın göçmen ve mülteci kavramları arasındaki ayrımı net yapamamasından dolayı bu konuda yeteriz bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcı 6, “ Etrafımızdaki ülkelerde savaş ortamından dolayı birçok insan mülteci konumuna düşüyor, onlardan göçmen olarak ülkemize geliyorlar tabii sadece çevremizdeki değil Afganistan, Pakistan, Balkan ülkeleri daha güvenilir bir ortam aradıkları için geliyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Ülkemize insanların göç etmesinde coğrafi konum dışında dil, din gibi unsurların etkisinden söz eden Katılımcı 7 göçmen sorununun milli çıkarlar doğrultusunda düşünülmesi ve göçle gelen bireylerin kontrollü bir şekilde takibinin yapılması gerektiğine değinmiştir.

Katılımcı 7 ülkemizde yer alan göçmen sorunuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Ülkemizde milyonlarca göçmen bulunmakta özellikle Suriye sorunundan sonra yine Afganistan’dan ülkemize birçok göç hareketi başlamış bulunmakta. Bunların temel sebebi biraz hükümet politikalarına bağlı olarak gelişmekte, bunun dışında ortak din ve dili paylaşmamız komşularımızla sorunlar bize de yansıyor, ben bu politikayı milli menfaatler ölçüsünde yapılması gerektiğini düşünüyorum, her gelene izin verilmemeli.

Katılımcı 8 göçmenlerin ülkemize gelmelerinde coğrafi konumun etkili olduğunu söyleyerek Katılımcı 1 ile ortak ifade kullanmıştır. Göçmenlerin sorun olarak görülmesinde etkili olan nedenin adaptasyon süreci içerisinde yaşanan farklılıklar ve çatışmalar olduğu söylenmiştir. Katılımcı 8, “Türkiye’de göçmen sorunu bence son zamanlarda gündeme gelen önemli bir konudur. Türkiye’nin bulunduğu konum gereği etkiledi. Kimlik çatışması ve yaşam tarzındaki farklılıklar etkili olmaktadır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 8 ile ortak noktaya değinerek Türkiye’nin konumundan dolayı göç olaylarından etkilendiğini ve göçmen sorununun yaşandığını dile getirmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 9 göçmenlerle aynı ortamlarda sıkça karşılaşılmasından rahatsız olduğunu ifade ederek, göçmen olarak sayılarının kontrol altına alınması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 9, “Bu aralar çok sık gündeme gelmekte. Suriye’de var olan iç savaş bizi de maalesef yakınımızda olduğu için etkiliyor. Suriye’den ülkemize aşırı bir kitle gelmekte, bunun dışında, Afganlarda gelmektedir. Bunlar Türkiye’de kaldığında sıkıntı çıkıyor, ulaşım araçlarında kendimi yabancı hissettiğim alanlar olmakta.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10 göçmenlerin ülkemizde eşit şartlarda yaşayamama durumuna vurgu yapmış diğerlerinden farklı olarak kültürel etkileşim açısından göçmenlerin ülkemizde bulunmasının olumlu noktalarına değinmiştir. Katılımcı 10, “Çeşitli etnik gruplardan ülkemize gelen insanlar var. Bir kısmı çok rahat yaşarken bir kısmı da sıkıntılı şartlarda yaşamını devam ettirmektedir. Göçmenlerle birlikte farklı kültürlerin yaşayışlarını öğreniyoruz, onlarda bizim öğrenmiş oluyor, iki etnik grup arasında kültürel etkileşim oluyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11 daha rahat ve güvenli bir yaşam için Türkiye’yi tercih ettiklerini söylemiştir. Katılımcı 11, “Türkiye’deki göçmenlerin çoğu ülkemizi bir çıkış kapısı olarak görüyor. Daha iyi bir hayat yaşamak umuduyla ülkemize geliyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 12 göçmen sorununun kaynağını savaş olarak görmüş olsa da Katılımcı 10 ile benzer ifade kullanarak kültürel etkileşim açısından faydalı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 12, “Günümüzde Suriyeliler gibi birçok farklı ırktan insanlar var bunlar tabii biraz savaş koşullarından veya farklı nedenlerle ülkemize geldiğinde çok fazla olduğunda bu sorun olabiliyor. Olumlu yanları kaynaştırma olabiliyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13, göçmen sorununun ülkemizde toplumsal alanda güvenlik problemlerinin artmasına hırsızlık, dilencilik gibi durumların yaygınlaşmasına neden olduğunu söyleyerek Katılımcı 4 ile benzer ifade kullanmıştır. Ayrıca göçmenlerin sayısı noktasında devletin kontrollü bir şekilde ülkeye kabul etmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Katılımcı 13, bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Türkiye’de göçmen sayısı çok fazla hatta bu Suriye mevzusundan dolayı daha da arttı, ben açıkçası bu kadar çok insanın olması taraftarı değilim. Ülkede huzur kalmıyor ve güvenlik sorunu yaşanıyor. Göçmen sorunu; hırsızlık, dilencilik gibi faaliyetlerin artmasına sebep oluyor. Bu tablo üzücü, gerçekten göçmen sayısı azaltılmalı.

Katılımcı 14, Katılımcı 13 ile ortak noktaya değinerek göçmenlerin ülkemizde yaşadıkları farklılıklarından dolayı güvenlik probleminin ortaya çıkmasına sebep olduğunu ve bu yüzden ülkemizin bu konuda ciddi adımlar atması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcı 14, “Türkiye’de artık göçmen deyince direk Suriye vatandaşları gelmekte aklımıza. Ülkemiz içinde birtakım sorunlar oluşturduğunu düşünüyorum, onların yaşayış kültürleri çok farklı olduğu için bizim ülkemizde güvenlik sorununu ortaya çıkarıyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, ülkemize gelen göçmenlerin topluma uyumu noktasında yapılan entegre çalışmalarının yetersiz olduğunu ve buna bağlı topluma uyum noktasında yeni sorunların ortaya çıktığını söylemiş, toplumun da uyum sürecini kolaylaştırması noktasında bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 15, göçmen sorunuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “Onların bizim toplumumuza uyum sağlayamadığını düşünüyorum bu konuyla ilgili ciddi çalışmalar yapılmıyor, sadece burada gelip yaşama hakkı tanındı ama entegre konusunda da bizim de bundan rahatsız olduğumuzu ve sorun haline geldiğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, göçmen sorununun savaşlar sonucunda ortaya çıktığını söyleyen Katılımcı 1 ve Katılımcı 2 ile benzer ifadeler kullanmıştır. Ayrıca Türkiye’ye yönelik göçlerin olmasında geçmişten günümüze kadar devam eden misafirperverlik özelliğinin de belirleyici rol oynadığını ifade ederek farklı bir noktaya değinmiştir. Katılımcı 16, “Göçmen sorunu denilince aklıma savaşlardan kaynaklı bir sorun geliyor. Bununla birlikte daha çok misafirperver bir yapımız olduğu için o yüzden de göçmenler geliyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, dış ülkelerden kaynaklı sorunların ülkemizi etkilemesiyle göçmen sorununun yaşandığını ve ülkemizde nüfusun düzensiz bir şekilde artmasına bağlı olarak eğitim alanında ihtiyaçların karşılanamama durumunun ortaya çıktığını ve bu konuda önlemlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 17, bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Dünyada olan savaşlarda insanlar zor durumda kaldıkları için ülkelerini bırakıp başka ülkelere göç etmek zorunda kalıyorlar. Türkiye’de bu ülkelerden bir tanesi özellikle Ortadoğu ve Asya ülkeleri için bir model ülke olarak görülüyor. O yüzden çok fazla göçmen yaşıyor. Nüfusun fazla olmasından dolayı ülkenin yeterince bakamaması, yardımcı olamaması bu ülkenin eğitimini de etkiler. Sonuçta onların çocukları da bizim ülkemizde okuyacak, nüfusun artması noktasında önlem alınmalı.

Katılımcı 18, ülkemize gelen göçmenlerin yaşamlarını sürdürmek adına güvenlik ve sağlık koşullarının uygun olmadığı ortamlarda ucuz iş gücüne çalışmaları, ülkemizde niteliksiz işçi olarak çalışan bireylerin iş alanlarını sınırlandırdığını ifade etmiştir. Katılımcı 18, “Türkiye’de göçmen denilince aklıma ilk olarak Suriyeliler geliyor fakat bunun dışında Afganlar, Orta Asya’dan gelenler var. Daha iyi şartlarda yaşamak için gelmişler ancak çok iyi şartlarda yaşamıyorlar dilencilik yapıyorlar, kâğıt toplayıcılık yapıyorlar, çok ucuza çalışıyorlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19, Göçmenlerin adaptasyon sorunu yaşadıklarını söylemiştir. Ayrıca göçmenlerin uyum sağlaması için kendi kültürlerini var olan kültür içerisinde eritmesi gerektiğini düşünen Katılımcı 19’un kültürel asimilasyon fikrine sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı 19 ifadesinde; “Günümüzdeki göçmenler bence toplumu çok olumsuz etkiliyor çünkü belli bir kültür yerleşmiyor, kendi kültürlerini yaşıyorlar; bu yüzden önceki göçmenler kültüre adapte olmuş durumda ama sonradan gelenler kültüre adapte olamadılar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Göçmen sorununun dış ülkelerde yaşanan savaşlardan dolayı ortaya çıktığını, ülkemizde daha çok eğitim, sağlık ve toplumsal yaşantıda sıkıntıların artmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 20, “Türkiye’de göçmen sorunu dış ülkelerde olan savaşlarla ilgili özellikle siyaset, eğitim ve sağlıkla yapılandırılma problemi var.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Sonuçlar Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Türkiye’deki Göçmen Sorunu Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Ortadoğu, Asya ve Afrika’daki problemlerin göçmenler üzerindeki etkisi	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 17
Göçmenlerin ucuz iş gücüne bağlı sosyal hayata olumsuz etkisi	Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 15, Katılımcı 19
Türkiye’yi ekonomik koşullara bağlı tercih etme	Katılımcı 11, Katılımcı 18
Dış ülkelerdeki savaşların ülkemize olumsuz etkisi	Katılımcı 3, Katılımcı 12, Katılımcı 16, Katılımcı 20
Göçmenlerle birlikte ülkemizde güvenlik endişesinin arttırması	Katılımcı 13, Katılımcı 14

4.2. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitim Hakkındaki Görüşleri

Katılımcıların çok kültürlü eğitim hakkındaki görüşlerini öğrenmek amacıyla ‘Size göre çok kültürlü eğitim ne anlama geliyor? Çok kültürlü eğitim hakkındaki görüşleriniz nelerdir?’ sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu çok kültürlü eğitimi çeşitli kültürlerin dil, din, ırk bakımından bir arada bulunması olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte katılımcıların bazıları farklı milletlerle ortak kültür çatısında birleşme, bireylere kendi kültürüne göre eğitim verme olarak tanımlarken bir katılımcı da bilimsel yollarla yapılan eğitim olarak ifade etmiştir.

Katılımcı 1, çok kültürlü eğitimde kendi kültüründen olmayanların tanınmasını sağlayan hümanist bir eğitim anlayışı olduğunu vurgulayarak aynı zamanda çok kültürlü eğitimin her ne kadar resmi programda var olmasa da toplumsal yapımızın çeşitliliğinden dolayı uyguladığımızı söylemiştir. Çok kültürlü eğitimin tanımına yönelik verilen cevaplar incelendiğinde Katılımcı 1, “Dediğim gibi farklı kültürleri içerisinde barındıran insanlara farklı kültürleri öğreten, kendi kültüründen olmayanları tanımayı sağlayan bir eğitim anlayışı olduğunu düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2, kültürel etkileşimin öneminden söz etmiş ve bu kültürel etkileşim içerisinde gelenek ve göreneklerimiz de aktarma yoluyla eğitim faaliyetlerine katkı sağlayacağını söylemiştir. Katılımcı 2, ayrıca çok kültürlü toplum yapısından dolayı eğitim sistemine yansıtılmasının kolay olacağını ifade etmiştir. Katılımcı 2, “Farklı kültürde olan insanların yaşayışları kültürlerini birbirine aktarmaları gelenek görenek diyebiliriz, farklı kültürlere tek bir kültürü yansıtmak doğru olmaz bu şekilde tüm kültürleri kapsayan bir eğitim anlayışının olması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, çok kültürlü eğitimi farklı kültürlerin bir araya gelip eğitim görmesi olarak tanımlamış ve çok kültürlü eğitime yönelik yapmış olduğu tanımda yerel kültürden bahsetmezken yabancı kültüre değinmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 1 ile ortak noktaya vurgu yaparak hümanist kavramından söz etmiştir. Katılımcı 3, “Bu kavramdan farklı kültürlerdeki insanların mesela bir İskandinav, Türk, Arap farklı milletlerin bir araya gelerek hümanist bir anlayışla birlikte eğitim görmeleri şeklinde algılıyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4'ün çok kültürlü eğitimle ilgili doğru bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcı 4, “Çok kültürlü eğitim daha bilimsel bir eğitim büyük olasılıkla.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, ifadesinde farklı kültürlerde aşırı uçlardan uzak durulması gerektiğine yönelik kapalı bir ifade kullanmış olsa da, yönlendirme sorularıyla katılımcının toplumsal ayrışmaya sebep olabilecek mezhep, din, dil gibi kavramlara karşı daha hassas yaklaşılması gerektiğini belirttiği tespit edilmiştir. Ayrıca Katılımcı 3'ten farklı olarak hem yerel kültür üzerinden hem de yabancı kültürler üzerinden tanımlama yapmış ve toplum yapının çeşitliliğinden çok kültürlü eğitimin dolayı kolaylıkla uygulanabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 5, “Her bölgede, her ilde bile farklı kültürler olabiliyor, onun dışında farklı milli etnik unsurlara bağlı vatandaşlar var. Bunların eğitimde ortak bir bilince sahip olması için aşırı uçlardan uzak durmak gerekli, çok kültürlülüğe de bu bakımdan saygı duyulması gerekli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, farklı dil, din, ırk, mezhebe sahip insanların aynı ortamda bulunması ve eğitim görmesi olarak tanımlamıştır. Katılımcı 5'le ortak olarak Karadeniz, Hatay gibi yerel kültürler üzerinden tanımlama yaptığı görülmüştür. Yabancı kültürlere ihtiyaç duyulmayacağını belirten ifade kullanması çok kültürlü eğitime sıcak bakmadığını göstermektedir. Katılımcı 6, “Anladığım kadarıyla bir sınıfta dört farklı kültür olabilir ırk üzerinden gitmezsek Karadeniz, Hatay gibi kültürler sınıfta öğretmenin öğrencilerine onlara uygun ifadelerle eğitim vermesidir. Diğer yabancı kültürler buna kesinlikle ayak uydurmalıdır, aksini düşünemiyorum zaten.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 7, çok kültürlü eğitimi farklı kültürlerin kendilerine yönelik aldığı eğitim olarak tanımlamış ve çok kültürlü eğitimi değerler boyutuyla sınırlandırdığı tespit edilmiştir. Katılımcı 7, “Çok kültürlü eğitim bir ülkede bulunan nüfusun etnik yapısının değerlerine göre ayrılmış eğitimi demektir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 8, çok kültürlü eğitime farklı bakış açısıyla yaklaşarak siyasi amaçlarla ülkemizin bütünlüğünü bozmak adına ortaya atılan bir eğitim anlayışı olarak gördüğünü belirtmiştir.

Farklı kültürlerin sınıf içerisinde tanınması, yansıtılmasının güzel bir şey olduğunu ancak uygulanmasını doğru bulmadığını vurgulamıştır. Katılımcı 8, bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Farklı kültürleri tanımak ve tanıtmak olarak düşünüyorum, küresel bir dünyada yaşıyoruz sonuçta. Bugün farklı kültürler Türkiye’de de var, ABD’de var ben bunu düşünüyorum: ABD neden bu kadar kaşınmıyor çok kültürlülük, neden bir Çinli ABD’liyim diyebiliyor da bizim ülkemizde Türk, Kürt çatışmaları yaşatılıyor. Sünnilik, Alevilik ya da Türkçülükle kaşıyorlar. İşte bu durumda ABD’nin uygulamadığı ama diğer ülkelerinde bir şekilde karıştırmayı amaçladığı eğitim anlayışı. Çok kültürlülük Türkiye’nin konumu gereği var, çok fazla millete ev sahipliği yapmış bunlar yok sayılmaz ancak bütünlüğü bozacak şekilde yapılması o yüzden ben buna katılmıyorum.

Katılımcı 9, çok kültürlü eğitimi toplumda yaşayan milletlerin bir arada eğitim görmesi olarak tanımlamış ancak uygulama noktasında sıkıntılar yaşanabileceğine ve bunun için okul öncesi temelden başlanarak yapılması gerektiğine değinmiştir. Katılımcı 9, “Çok kültürlü eğitim sanırım dil, din, ırk ve mezhepte olabilir her türlü farklılık var. Türkiye’de zaten bayağı bir farklılık var içinde. Küçük yaşlarda başlatılmalı bu eğitim, Türkiye’ye biraz sıkıntı çıkaracak bir şey.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Bununla birlikte farklı bakış açısıyla yaklaşarak şu ifadeyi kullanmıştır: “Devlet sistemine yansımadan özel kurumlar vasıtasıyla yapılması gerektiğini düşünüyorum çünkü devlet dediğinizde Türkiye’ye tek bir sistem gerekiyor her kafadan bir ses çıkarsa olmaz o zaman”. Çok kültürlü eğitimle ilgili özel kurumların bu işi yapması gerektiğine değinmiş ancak çok kültürlü eğitimin uygulanışıyla ilgili bilgi karmaşası yaşadığı fark edilmiştir. Katılımcı 10, Çok kültürlü eğitimi tanımlamada dil ve din unsuru üzerinde ağırlıklı olarak durmuştur. Katılımcı 10, “Farklı etnik grupların farklı dine ya da farklı mezheplere mensup insanların bir arada rahatça özgür bir şekilde kendi dil ve dinlerinde eğitim almaları olarak tanımlayabilirim.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Çok kültürlü eğitimde etnik unsurların yaşayışlarının da göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsetmiştir. Ayrıca bireylerin öz benliklerinin önemli olduğunu belirterek şu sözlerle ifade etmiştir: “Her etnik grubun kendine özgü yaşayışı inancı bir hayat stili var bunlar öz benliklerini kaybetmemesi için çocuklarının belli bir eğitim alması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, Katılımcı 7 ve Katılımcı 10 ile ortak görüş belirtip farklı gruplara hitap eden ve onların ihtiyaçlarını karşılayan eğitim olarak tanım yapmıştır. Katılımcının çok kültürlü eğitimle ilgili yapmış olduğu tanımlamada kapalı ve eksik ifadeler kullandığı tespit edilmiştir. Çok kültürlü toplum yapısından dolayı çok kültürlü eğitimin uygulanmasının kolay olacağını söylemiştir. Katılımcı 11, “Ülkemiz çok çeşitli kültürleri barındırıyor, birden fazla etnik kökenden insan yaşıyor ülkemizde; dolayısıyla eğitimimizde bu yönde olmalıdır. Onların ihtiyaçlarını karşılayan eğitim olduğu için çok kültürlülüğü eğitimimize yansıtmalıyız.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 12, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının çok kültürlü eğitimin temelini oluşturduğunu söyleyerek çok kültürü eğitimin tanımını diğer katılımcılara göre daha iyi yapmıştır. Katılımcı 12, “Çok kültürlü eğitim, dil, din, ırk ayrımı gözetmeden herkesin bir sınıf ortamında durup bir arada eğitim almasıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 12, “Çok kültürlü eğitim aslında çok güzel her ülkeden, her dil, din, ırktan insanların bir arada bulunup bir şeyler öğretmesi.” şeklinde düşüncelerini ifade ederek çok kültürlü eğitimin toplumsal çeşitlilik açısından değerlendirilirse bir zenginlik olduğunu ve bu zenginlikten diğer milletlerin de faydalanması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcı 13, çok kültürlü eğitim içerisinde farklı kültürlerin de varlığını göz önünde bulundurup ona göre eğitim verilmesi gerektiğini söylemiştir. Bununla birlikte doğu kültüründe yetişen biri olarak doğu ve batı kültürü hakkında ülkemizde yerel düzeyde bilgi eksikliğimizin olduğuna, yerel kültürlerinin tanıtılması gerektiğine değinmiştir. Katılımcı 13, “Çeşitli insanların farklılıklarını da göz önünde bulundurup ona göre eğitim vermektir. Mesela şehirde veya batıda doğmuş bir insanın eğitimden beklentileri farklıdır. Sınıfta sadece bir gruptan gelenler olmuyor, batı ve doğu kültürünü yerel düzeyde de tanıtmak gerekli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, diğerlerinden farklı olarak eşitlik, saygı ve üst kimlik kavramlarına değinilmiştir. Katılımcının üst kimlik kavramıyla söylemek istediği şey ortak kültür oluşturma ve buna göre eğitim vermeyi ifade ettiği yönlendirme sorularıyla anlaşılabilir. Ayrıca Katılımcı 14, ülkemizde çok kültürlü bir toplum yapısı olmuş olsa bile çok kültürlü eğitimin temele dayandırılarak yapılmasının oldukça zor olacağını vurgulamıştır. Katılımcı 14, çok kültürlü eğitimin tanımıyla ilgili şöyle söylemiştir:

“Hiçbir ayırım gözetmeden bütün farklılıklara saygılı olup bütün farklılıkların bir arada olduğu bir üst kimlik olarak düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, hoşgörülü olmanın çok kültürlü eğitimin uygulanmasını kolaylaştıran bir etken olduğunu söylemiş ve bu konuyla ilgili eğitim almamız gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 15, “Çok kültürlü eğitim içerisinde farklı etnik yapılara, farklı dil, dinlere karşı anlayışlı ve hoş görülü olarak yapılan eğitimidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Ayrıca katılımcı bu konuda bilgi eksikliğinin olduğunu “çok kültürlü eğitimle ilgili ben sosyal bilgiler öğretmeni 4. sınıf öğrencisiyim bu konuda kendimi geliştirmem gerektiğini düşünüyorum.” ifadesini kullanarak öz eleştiri yapmıştır.

Katılımcı 16, çok kültürlü eğitimin tanımında çok kültürlü bir toplum yapısına sahip olmanın diğer kültürleri de göz önünde bulundurma zorunluluğunu ortaya çıkardığını söylemiş ve eğitim sisteminde bu durumun göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Katılımcı 16 Katılımcı 14 ile ortak noktaya değinerek çok kültürlü eğitim uygulanmasının temelde zor olabileceğinden söz etmiştir. Katılımcı 16, “Çok kültürlü deyince bir kere kültürün içinde dil, din gibi unsurlarda var. Çok kültürlü bir ülkedeyseniz bunu sadece baskın kültüre göre değil diğer kültürleri de göz önünde bulundurmanız gerekir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17 çok kültürlü eğitimin yerel düzeyde de yapılırken çeşitli unsurların göz önünde bulundurulması ve toplumsal bütünlüğün sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Katılımcı 17, “Türkiye’de birden fazla kültürden insanlar var, yabancı ülkeden gelenler var. İnsanların aynı çatı altında toplanması, bu da eğitimle olabilir tabii ki.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, çok kültürlü eğitimde ortak bir bilinç oluşturularak eğitim yapılmasını ifade etmiş ancak dil unsuruna dikkat edilmesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 18, “Farklı kültürlerden olan insanların belli bir coğrafyada aynı eğitimi alması olabilir. Çok kültürlü eğitim iyi işlenmeli, tabii ki kendi dillerinde eğitim almak isteyebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Çok kültürlü eğitimde ortak değerler üzerinden yaklaşılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca çok kültürlü eğitimde farklı kültürden olan insanların aidiyet duygusunu yaşamaları için tarihlerine de yer verilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Katılımcı 19, “Sadece tek bir kültürün eğitimi değil de diğer kültürlerin de göz önüne alındığı bir eğitimidir, diğer kültürlerinde ortak değerlerinin verilmesi anlamında.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, farklı kültürden olan insanların bir arada eğitim görmeleri ve eğitim ortamında farklılıkların zenginlik olarak değerlendirilip benimsenmesinin oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 20, “Çok kültürlü eğitim denilince diğer insanlardan ırk olsun, cinsiyet olsun veya farklı kültürlerden olsun bunların kültürlerini kabul edip eğitim hayatına kazandırılmasıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Sonuçlar Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitim Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Çeşitli kültürlerle dil, din, ırk bakımından bir arada bulunma	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 3, Katılımcı 6, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 12, Katılımcı 13, Katılımcı 15, Katılımcı 16, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Bilimsel yollarla eğitim yapma	Katılımcı 4
Farklı milletlerle ortak kültür çatısında birleşme	Katılımcı 5, Katılımcı 14, Katılımcı 18
Bireylere kendi kültürüne göre eğitim verme	Katılımcı 7, Katılımcı 10, Katılımcı 11, Katılımcı 17

4.3. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitimin Amaçlarına Yönelik Görüşleri

Katılımcılara çok kültürlü eğitimin amaçlarının neler olması gerektiği sorulduğunda katılımcıların çoğunluğu birlik ve beraberlik içerisinde yaşamak olduğunu söylemiştir. Diğer katılımcılar ise çok kültürlü eğitimin amacının farklı kültürlerle ortak değerlerde birleşmek, vatana bağlı bireyler yetiştirmek, empati yapmak ve özgür düşüncenin olduğu bir toplum yapısı oluşturmak gibi amaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcı 1, çok kültürlü eğitimin amaçlarıyla ilgili farklı kültürlerin yaşadığı toplum içerisinde birçok kültür hakkında bilgi sahibi olmadığımızı ve çok kültürlü eğitimle öğrenmenin mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte çok kültürlü eğitimin amacının farklı kültürel unsurlarla bir arada yaşayabilmeyi öğretmek olduğunu belirtmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde Katılımcı 1, bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

Ülkemizde Türkler, Kürtler, Araplar, Lazlar, Çerkezler, Ermeni, Rum kökenli olanlar var ama biz bu insanların yani birbirimizin kültürlerini tam olarak bilmiyoruz, eğitim vasıtasıyla birbirimizi daha iyi tanımak birbirimizin farklılıklarını daha iyi görebilmek, birbirimizin renklerini daha iyi görebilmektir. Yani bizi birbirimize daha da yakınlaştırmak ve farklılıklarımızla birlikte olmayı öğretmek.

Katılımcı 2, birlik ve beraberliği sağlamanın amaçlar arasında olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 2’de Katılımcı 1 ile ortak noktaya vurgu yaparak “...yani insanların bir arada yaşamasını destekleyen çalışmalar olması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3, Katılımcı 1 ve Katılımcı 2’den farklı düşünerek var olan kültürler dışında insanların ortak bir payda yani kültür etrafında toplanması amacının güdülmesi gerektiğini belirtmiş ve farklı kültürlerin birleşerek zengin bir kültür oluşturabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 3, “O insanlarla ortak bir paydada birleşmenin amaçlanması gerekir, birlikte bir millet oldukları kanısına varması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, insanlar arasında iletişim sürecinin devamını sağlayan ve aynı zamanda farklılıkların kabul edilmesini kolaylaştıran, empati yapabilen bir neslin olmazsa olmaz olduğunu ifadelerinde vurgulayarak belirtmiştir. Katılımcı 4, “İnsanların barışçı bir ortamda yaşamasını sağlamak ve özellikle empati yeteneğini geliştirmek olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, ülkemizde çok kültürlü eğitimi uygulamada üzerinde durulması gereken en önemli amacın vatanına bağlı bilinçli vatandaşlar yetiştirmek üzerine olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca çok kültürlü eğitimin amacını ifade ederken konuyu yerel kültürler boyutuyla ele aldığı ve etnik köken ve kültürlerin ayrımı noktasında doğru bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcı 5, “Bir insan Çerkez, Laz’da olsa Türk vatandaşı olarak bulunması gerek, eğitimin zaten temel amacı iyi bir vatandaş yetiştirmek olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, çok kültürlü eğitimde birlik ve beraberliği sağlamanın öneminden söz etmiştir. Katılımcı 6, çok kültürlü eğitimin amaçlarına yönelik şu ifadeyi kullanmıştır:

Bir ülkede farklı sayıda kültür varsa bu farklı kültürlerin bir arada uyum ve düzen içinde yaşamasını sağlamalıdır, çok kültürlü eğitimin genel amacı bu olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, çok kültürlü eğitimin amaçlarının birlik ve beraberlik içerisinde yaşamak olduğunu bunun içinde birlikte yaşama isteği uyandıracak kültürlere saygı duyulan ortamların sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 7’de Katılımcı 6 ile benzer ifadeler kullanarak birlik ve beraberlik üzerine şunları söylemiştir: “İnsanların hoş görülmesi ve beraber yaşamasını sağlayacak noktalara dokunarak beraber yaşamak isteği uyandırdığı ortamların sağlanması olabilir, kültürel değerler üzerinden ayırım yapılmadan onların kültürlerine saygı duyarak ortak bir eğitim verilmesi gibi amaçlar olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, Katılımcı 3 ile ortak bir ifade kullanarak çok kültürlü eğitimin amacını çeşitli kültürleri çok fazla öne çıkarmadan ortak bir kültür etrafında birleştirmek olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte farklı kültürlere saygı duyulması gerektiği ancak ülkenin bütünlüğünün korunması açısından tek bir dil üzerinden eğitimin yapılmasının daha doğru olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Temelde ayırıştırılmadan belli bir tarih, coğrafya, dil, millet ayırıştırılmadan tek bir vatanda yaşatmak ve bunları etnik dilsel ve milletleri çok fazla öne çıkarmadan saygı, sevgi içerisinde ortak bir kültürde verilmesi gayet verimli olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, çok kültürlü eğitimin amacını söylerken toplum üzerinde durarak baskın olmayan bir toplum yapısı oluşturmayı amaçlamak olabileceğini söylemiştir. Ayrıca çok kültürlü eğitimde her kültüre yer vermek zor olsa bile seçmeli derslerle bunun yapılabileceğini ve eğitimcilerin bu konuyla ilgili hizmet içi eğitimle bilgilendirilmesinin zorunlu olması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 9, “Baskıcı olmamalı sonuçta Türkiye laik bir sistemde, herkes kendi dilini, dinini yaşamaya olanak sağlamalı. Seçmeli Kürtçe öğrenmek isteyenlere engel olunmamalı ancak bu konuyla ilgili öğretmenlere eğitim de verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, çok kültürlü eğitim içerisinde hem farklılıkların yaşatılması hem de birlik ve beraberliği sağlamanın öneminden bahsetmiştir. Katılımcı 10, ise çok kültürlü eğitimin amaçlarına yönelik şu ifadeleri kullanmıştır: “İnsanların dilini, dinini, kendi milli kimliğini özgür bir şekilde öğrenebilmesi, benimseyebilmesi, bunu gelecek nesillere aktarabilmesini sağlamaktır. Çok kültürlü eğitimin amacının birleştirici olması

gerekiyor, bir arada yaşayabilmek için ülkeye bağlılık çok önemli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, farklı kültürlerden gelen insanların ortak bir kültür etrafında birleştirilerek eğitim yapılmasının amaçlanabileceğini ifade etmiş ve ortak bir kültür etrafında birleşmek için empati duygusunun oldukça önemli olduğuna değinmiştir. Katılımcı 11, “Farklı kültürden gelen insanları ortak bir çatı altında birleştirmeyi amaçlamalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, bireyler arasındaki kültürel alışverişi sağlamak ve beraber yaşamının önemine yönelik kültürleri mozaik parçalarına benzeterek güzel bir ifade kullanmış ve bu mozaik parçalarının insanlara farklı bakış açıları kazandırabileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 12, “Kültürler hani bir mozaik gibi düşünürsek mozaik parçalarıdır. Kültür alışverişini sağlamak olmalıdır, böylece insanlara farklı bakış açıları katıyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, Toplum içerisinde yer alan kültürlerin varlığını hissettirmek adına aidiyet duygusuyla yaklaşmak gerektiğini ve bu amaçla çok kültürlü eğitimin yapılabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 13, “Her öğrenciye ulaşabilmek her öğrencinin bir ve tek olduğunu hissettirebilmek onunda bu ülkede azınlık değil de bir parçası olduğunu gösterebilmektir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, çok kültürlü eğitimin başarılı olması için toplumda hoşgörülü olma, empati, ön yargılı olmama ve farklılıkları zenginlik olarak görmenin toplumsal yaşantıyı kolaylaştıracağını ifade etmiştir. Katılımcı 14, “Amaçları farklılıkları yok saymama ve zenginlik olarak görme, empati duygusu, bir arada hoş görülü bir şekilde yaşayan bir toplum, ön yargıları yıkma gibi amaçları olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, ön yargılı olmanın toplum içerisinde var olan farklılıkları benimsemeyi zorlaştırabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 15, Katılımcı 14 ile ortak noktaya vurgu yaparak ön yargılı olmamak gerektiğine yönelik şöyle söylemiştir: “Çocukları farklı dil, din, etnik yapılara karşı ön yargısız olmalarını sağlamak, onlarla uyumlu bir şekilde yaşamayı amaçlamaktır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Kültürler arasındaki bütünlüğün sağlanmasının birlik ve beraberlikle mümkün olabileceğini söylemiş ve diğerlerinden farklı olarak eğitim sayesinde diğer kültürlere de örnek olabileceğini vurgulamıştır.

Katılımcı 16 çok kültürlü toplum yapısından dolayı birlik ve beraberliğin amaçlanması gerektiğini şu ifadelerle belirtmiştir; “Birden fazla kültür olduğu için, bu yüzden çok kültürlü ülkelerde eğitimle başlamalı onların kültürlerine de yer verilmeli, kitaplarında birik ve beraberliği sağlamak amaçlanmalı, diğer kültürlerde örnek teşkil edilmiş olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, çok kültürlü eğitimin amacının ülkeye bağlı bireyler yetiştirmek olduğunu söyleyerek vatana bağlılık üzerinde durmuştur. Bununla birlikte farklı kültürlerden gelenlerin ülkedeki eğitim anlayışına bağlı olarak yetişmesi gerektiğini söyleyerek çok kültürlü eğitime olumlu bakmadığı tespit edilmiştir. Katılımcı 17, “O ülkede yaşayan insanlara faydalı olan bireyler yetiştirmek olmalı sadece kendi ülkesinde yaşayan birey için değil, dışardan gelenler içinde aynı eğitim olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle kültürel çeşitliliklerin birleştirici öğelerinin artırılması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 18’in diğerlerinden farklı olarak evrensellik ifadesine yer vermesi, çok kültürlü eğitimin tüm dünya insanlarını kapsayacak şekilde yapılmasından yana olduğu anlaşılmıştır. Katılımcı 18, “Birleştirici olmalıdır, ayrıştırıcı olmamalıdır ve evrensel olmalıdır bu şekilde düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 19; toplumsal düzenin farklı kültürlerin ayrı ayrı ele alınmasıyla değil, ortak bir kültür etrafında birleştirmenin bütünlüğü sağlayacağını ifade etmiştir. Çok kültürlü eğitimin daha çok toplumsal boyutuyla düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 19, “Bir toplumda yaşayan insanların ortak bir kültüre uyuşmasını sağlamak, uyumunu kolaylaştırarak huzurlu bir toplum oluşturma amaçlanmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, eğitimle birçok sorunun çözülebileceğini söyleyerek çok kültürlü eğitimin amacının birlik ve beraberliği sağlamak olabileceğini söylemiştir. Bununla birlikte farklı kültürleri ön yargılı olmadan tanımanın, toplumsal uyumu kolaylaştırabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 20, “Çocukların farklı kültürlerin bilincinde olması lazım, sınıfına yabancı bir kültürden birey geldiğinde çocuk yargılamamalı bunu tanıması ve kabul etmesi gerek. Toplumda birliğin sağlanması esastır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Sonuçlar Tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Katılımcıların Çok Kültürlü Eğitimin Amaçlarına Yönelik Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklı kültürlerle birlik ve beraberlik içinde yaşama	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 10, Katılımcı 12, Katılımcı 15, Katılımcı 16, Katılımcı 18, Katılımcı 20
Farklı kültürlerle ortak değerlerde birleşme	Katılımcı 3, Katılımcı 8, Katılımcı 11, Katılımcı 19
Empati yapma	Katılımcı 4, Katılımcı 14
Vatana bağlı bireyler yetiştirme	Katılımcı 5, Katılımcı 13, Katılımcı 17
Özgür düşüncenin olduğu bir toplum yapısı oluşturma	Katılımcı 9

4.4. Katılımcıların Göçmen Sorununu Çok Kültürlü Eğitim Bağlamında Değerlendirmeleri

Katılımcılara Türkiye'deki göçmen sorununu çok kültürlü eğitim bağlamında değerlendirmelerine yönelik soru yöneltildiğinde katılımcıların çoğunluğu göçlere bağlı farklı kültürlerle yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğerleri ise göçmen sorununun çok kültürlü eğitimle ilgili olduğunu ancak çok kültürlü eğitim yerine geçici bir plan uygulanmasının daha iyi olacağını, millet olma bilincinin çok kültürlü eğitim uygulanırsa bile zor olacağını belirtmiştir.

Bununla birlikte toplumun göçmenlere kucaklayıcı yaklaşmasından dolayı olumsuz tablonun önlendiğini, diğer kültürlerden önce Türk kültürünün baskın olması gerektiğini, göçmen sorunu geçici olabileceği için eğitim sisteminde değişikliğe gerek olmadığı ve bireylerin kültürlerine göre çok kültürlü eğitimin uygulanması gerektiğini söylemişlerdir.

Katılımcı 1, farklı coğrafyalardan gelen insanların kültürlerine yönelik bir eğitim anlayışının da uygulanmasının bireylerin topluma kazanımı açısından faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcılara Türkiye'deki göçmen sorununu çok kültürlü eğitim bağlamında değerlendirmeleri sorulduğunda, Katılımcı 1, "Bugün Türkiye'ye baktığımızda şimdi artık çok farklı coğrafyalardan insanlar geliyor ve bizimle birlikte çalışıyorlar. Farklılıklarımız çoğalıp bu bağlamda eğitim anlayışının da değişmesi kanısındayım o yüzden farklılıklarımızı görerek birlikte yaşamak adına çok kültürlü eğitimi önemli buluyorum." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 1 ile ortak noktaya vurgu yaparak çok kültürlü eğitimin ortaya çıkma nedenlerinden birinin de göçler olduğunu söylemiş ve bu sorunun eğitimle çözülebileceğine değinmiştir.

Katılımcı 2, “Bizim kendi insanlarımızın yaşayışına göre zaten eğitimimiz var göçle gelen insanların öncelikle dil problemini çözerek kültür çatışmalarını önlemeliyiz. Bu nedenle çok kültürlü eğitimi uygulayarak çözülebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3 göçmen sorununa farklı bir noktadan değinmiş, göçmenlerin bir sorun olarak görülmesinin nedeninin eğitim, sağlık ve toplumsal alandaki plansız düzenlemelerden kaynaklandığını söylemiştir. Buna bağlı olarak Türkiye’de gerçek anlamda çok kültürlü eğitimin uygulanmasının zor olabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 3, “Türkiye’de çok kültürlü eğitimin uygulanabildiğini sanmıyorum, bizim ülkemiz de zaten çok kültür var. Eğitimin yanında sağlık ve toplumsal alandaki plansız düzenlemelerden kaynaklanıyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, Türkiye’de yer alan göçmenlerin bir kısmının okula gitmediğini söylemiş, Katılımcı 1 ve Katılımcı 2’den farklı olarak çok kültürlü eğitimle ilgisi olmadığını belirtmiştir. Ayrıca göçmenlerin eğitimiyle ilgili hiçbir şey yapılmadığını söyleyen Katılımcı 4’ün konuyla ilgili eğitim alanındaki gelişmeleri takip etmediği tespit edilmiştir.

Katılımcı 4, “Türkiye’deki göçmenlerin çoğu okula gitmediği için çok ilgili olduğunu düşünmüyorum, çok kültürlü eğitimle göçmen sorunu ilişkili değildir. Görmezden geldikleri için onlara göre bir program olduğunu düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, göçmen sorununun çok kültürlü eğitimle ilgili olduğunu ifade etmiş ve göçmen sorununu farklı açıdan değerlendirmiştir. Katılımcı 5, göçmen sorununu çok kültürlü eğitim bağlamında değerlendirirken şu ifadeyi kullanmıştır; “Mesela biz çok kültürlü bir toplum olmasaydık, bu göçmen sorununda daha olumsuz bir tablo çıkabilirdi ortaya, Daha müsamahalı toplum olmasaydık üç buçuk milyon insan bir ülkeye geliyor yanı bu rakama müsamaha gösteriliyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5, ülkemizdeki insanların göçmenlere karşı kucaklayıcı bir yaklaşıma sahip olmasının daha olumsuz bir tablonun ortaya çıkmasını engellediğini ifade etmiştir.

Ayrıca diğerlerinden farklı olarak ‐Göçmen sorunu çok kültürlü eğitimle ilişkili, eğitim dediğimizde sadece okul değil aile de eğitir, geçmişte zaten tasavvufta Mevlana geleneği ne olursan ol gel ayırım gözetmiyor, yani bu da bizim bu göçmenlere bakış açımızda daha müsamahalı olmamızı sağlıyor.‑ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Okulda verilen eğitiminin yanında aile eğitiminin de bu noktada önemli olduğuna değinmiştir.

Katılımcı 6, göçmen sorunuyla çok kültürlü eğitimin farklılık gösterdiğini söyleyerek diğer kültürlerden gelenlerin kendi kültürümüze uyum sağlaması gerektiğini, var olan kültürlerini yaşatmalarının toplumda sıkıntılara sebep olabileceğini belirterek kültürel asimilasyon anlayışında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı 6, ‐Türkiye’deki göçmen sorunuyla kültür aslında ayrı konular, farklı yerlerden gelenleri kendi içimizde eritmemiz lazım gelenler bizim kültürümüz içinde eriyceklerdir zamanla.‑ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7 ülkemize gelen göçmenlerin hem ülkemizde yer alan kültüre uyum sağlamaları hem de ülkemizde yaşayan insanların göçmenlere karşı bakış açılarının değişmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte topluma uyumun kolaylaşacağını söylemiştir. Çok kültürlü eğitim içerisinde göçmenlere ayrı bir eğitim verilmemesinin ülke bütünlüğü açısından daha faydalı olabileceğini belirtmiştir.

Katılımcı 7, ‐Şuan ülkemize gelen göçmenler var. Kendi kültürümüzü değiştirmeye çalışmamalıyız. Türk eğitim sistemi her zaman üstte olmalı onların bize uyum sağlaması gerektiğini düşünüyorum, kendimizde düşündüğümüzde bizde onlara uyum sağlamak zorunda olmalıyız.‑ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, göçmen sorununun geçici olmasına bağlı olarak herhangi bir değişiklik yapılmasının doğru olmayacağını söylemiş ve var olan kültüre uyum sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 9, ‐Göçmen sorunu kısa vadeli bir şey olduğu için bunu çok kültürlü eğitime uyarlayamayız, var olan kültüre göre eğitilebilir.‑ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, Göçmenlerin topluma uyumlarını kolaylaştırmak adına çok kültürlü eğitimin uygulanması gerektiğini ve bu sürecin Türkçe dil eğitimi yoluyla daha kolay olabileceği belirtilmiştir. Katılımcı 10 ‐Şuanda ülkelerindeki savaş ya da kargaşa ortamından kaçıp gelenler var Arap, Türki bölgelerden. Bunların çocukları bizim okullarımızda Türkçe eğitim alıyorlar zor bir süreç olsa da çok kültürlü eğitim

yapılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11, göçmen sorununun çok kültürlü eğitimle ilişkili olduğunu ancak göçmenlere çok kültürlü eğitim uygulamak yerine var olan eğitim sistemi içerisinde kendi dilleri, örf ve adetlerini dahil etmenin daha kolay olabileceği söylenmiştir. Katılımcı 11, “Türkiye’deki göçmenleri kucaklayarak onları da eğitim sistemimize katmalıyız, onların dilleri, kültürleri, örf ve adetlerini göz önüne alarak eğitim vermeliyiz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 12; savaş, açlık, işsizlik gibi sebeplerden dolayı ülkemize gelenlerin topluma uyumunu kolaylaştırmak adına çok kültürlü eğitimin uygulanarak yaşadıkları bölgede var olan yaşantılarının devamını sağlayacak eğitim faaliyetlerinin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu önlemler alınmadığında toplum içerisinde suç oranlarının artmasına ve uygunsuz şartlarda çalışma koşullarının oluşabileceğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 12, “Son zamanlarda Suriyeliler var bizim okullarımızda eğitim görüyorlar sınıflarda, kaynaşma daha kolay oluyor, bizim kültürümüze ait çünkü dışarda farklı bir şey öğrenemez.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, göçmen sorunuyla ilgili eğitim alanında yapılan çalışmaların daha fazla yaygınlaştırılması gerektiğini bunun da çok kültürlü eğitimle olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 13, “Bizim ülkemize göç var, ona göre de senin eğitimi düzenlemen gerekiyor mesela ona göre Arapça bilenleri okulda barındırman gerek, onlara özel bir sınıf açman gerek, bu nedenle çok kültürlü eğitimin göçmen kişilerle ilişkisi var.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, göçmen sorununun geçici ya da kalıcı olma ihtimaline karşı çok kültürlü eğitime dair planlamalar yapılması ve herkesin kendi kültürüne göre eğitim almasını sağlayacak uygulamaların olması gerektiğini söylemiş, bu konuda da eğitimcilerin yeterli donanıma sahip olmalarının zorunluluğuna değinmiştir. Katılımcı 14, “Göçmen sorunu Suriyeliler üzerinden düşünürsem onların da ülkemizde eğitime devam etmeleri gerekir sınıflara yerleştirilmesi, savaş dönemi bittikten sonra herkes onlardan dönmelerini bekliyor onlar için bir düzenleme mutlaka yapılmalı ve eğitimciler farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, göçle gelen insanları toplumda kabul etmiş ve Katılımcı 7 ile ortak noktaya değinip ülkemizde yaşayan bazı insanların da göçmenlere karşı olumsuz bakış açılarının değiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, “Yani öncelikle hep birlikte yaşayacağız ve göçmenlerle homojen olmuş durumdayız. Türk, Laz, Çerkez gibi yerel kültürlerle birlikte yabancı kültürlerle de entegre olma konusunda yardımcı olmak lazım onların bizi anlamaları gerek, bizim de aynı şekilde onları.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, göçmen sorununun çok kültürlü eğitimle ilgili olmadığını ancak ülkemizde çok kültürlü toplum yapısından dolayı, farklı kültürlerle de eğitimde yer verilmesi gerektiğini belirterek birbiriyle çelişen ifadeler kullandığı ve bu konuda kararsız kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcı 16, “Türkiye’deki göçmen sorunu eğitim öğretimle çok konusu olmayan bir konu ama girmesi lazım birçok milletten insan olduğu için bunların görüşlerini almak lazım.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, ülkemize göçle gelen bireylerin kültürlerini yok sayarak kendi milli kültürümüz doğrultusunda yetiştirmeyi ve zamanla farklılıkları toplumda eriten bir eğitimin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 17, “ABD gibi bir yerde milletlerini yüceltmek için ülkelerine faydalı insanlar yetiştiriyorlar, bizim Türkiye için de böyle bir model belirlememiz iyi olur çünkü bizde de farklılıklar var bu insanları faydalı olarak yetiştirmeliyiz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, Çok kültürlü eğitim verilirken dil gibi unsurların öncelikli olarak bizim topluma göre olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca Katılımcı 18, diğerlerinden farklı olarak erkeklerin vatan savunması için yurtlarına dönmeleri gerektiğinin üzerinde durmuştur. Katılımcı 18, “Göçmenlere Türkçe eğitimin verilmesi ülkemize ısınmalarını kolaylaştırır, dil eğitimi tabii ki verilmeli ama kadın ve çocuklar evet kalabilir fakat erkeklere bir askeri eğitim verildikten sonra kendi ülkelerini savunmak için gitmeliler.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 19, yabancı kültürlerden önce yerli kültürler hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımızı ve bu konuyla ilgili eğitim sisteminde düzenleme yapılması gerektiğini söylemiştir. Bununla birlikte yerli ve yabancı kültürlerin eğitim sistemi içerisinde var olmasının küresel dünyaya ayak uydurabilen bireyler yetiştirmede etkili olacağını ifade etmiştir. Katılımcı 19, “Yani şuan eğitime baktığımızda yerli kültürlerin yabancı kültürlerle harmanlandığı bir eğitim verilmesi daha güzel olur. Yani bunların toplum için zenginlik olduğu güzel bir düşünce ama göçmenler için bu eğitim sistemine yansımadan geçici bir plan olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, Katılımcı 19'dan farklı olarak göçmen sorununun çok kültürlü eğitimle çözülebileceğini ve bireylerin empati yaparak toplumsal bütünlüğü koruyacağına vurgu yapmıştır. Ayrıca yerel kültürlerin öncelikle tanıtılması gerektiğini söyleyerek yabancı kültürlerle karşı sıcak bakmadığı ifadelerinden anlaşılmıştır.

Katılımcı 20, “Eğitime baktığımızda Arap kültürü değil de Laz, Gürcü, Kürt gibi yerel kültürlerin Türk kültürüyle harmanlandığı bir eğitim verilmesi daha güzel olur. Yani bunların toplum için zenginlik olduğu güzel bir düşünce ama göçmenler için kalıcı mı değil mi bilmiyoruz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 4.4’de gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Göçmen Sorununu Çok Kültürlü Eğitim Bağlamında Değerlendirmeleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Göçe bağlı olarak farklı kültürlerle yer verme	Katılımcı 1, Katılımcı 10, Katılımcı 13, Katılımcı 14, Katılımcı 15, Katılımcı 16, Katılımcı 17, Katılımcı 20
Çok kültürlü eğitimle göçmen sorununu çözme	Katılımcı 2, Katılımcı 4, Katılımcı 11, Katılımcı 12, Katılımcı 18, Katılımcı 19
Göçün millet olma bilincini zorlaştırması	Katılımcı 3
Toplumun göçmenlere müsamaha göstermesi	Katılımcı 5
Göçmenlerin Türk kültürüne göre eğitilmesi	Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8
Göçmen sorununun geçici olması	Katılımcı 9

4.5. Katılımcıların Göçmen Sorununun Giderilmesinde Eğitime Düşen Roller Hakkındaki Görüşleri

Türkiye’de göçmen sorununun giderilmesinde eğitime düşen rollere ilişkin katılımcıların çoğunluğu Türkçe dil eğitimine öncelik verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında diğer katılımcılar bilgilendirici eğitimlerin toplumda uygulanmasını, kültürler arasında birleştirici olmayı, hoşgörü ve sevgi değerlerinin ön planda olmasını, göçmenlere Türk kimliğinin kazandırılmasını, göçmenlere yönelik sürekli eğitim merkezlerinin toplumda yaygınlaştırılmasını, farklılıklara saygı değeri üzerinde durulmasını ve kültür eğitimine yönelik derslere yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, göçmen sorununun ortadan kalkmasında eğitimin en önemli etken olduğunu vurgulayan ifadeler kullanmışlardır. Katılımcı 1 Eğitimde esnek bir anlayışın var olması gerektiğini ve Türk kültürüyle evrensel değerlerin harmanlanarak ele alınması gerektiğini söylemiştir.

Eğitimde önemli bir nokta olan güncel alanda meydana gelen değişimlere açık olma ve kendini yenilemenin önemine de değinmiştir. Katılımcı 1, “Daha esnek bir eğitimin olması gerekiyor yani müfredata bağlı olacak belki ama daha evrensel tabii Türk kültürünü de işin içine katarak kendi kültürümüzün de kucaklayıcı yapısını eğitime katarak bu farklı coğrafyadan gelen insanlara da bunu öğretmek gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2, eğitim alanında birleştirici olunması gerektiğini söylemiş ve tek bir kültürden değil de diğer kültürlerle de yer verilerek eğitimin yapılmasının daha etkili olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 2, “Sadece tek bir kültür üzerinden değil de diğer kültürlerle de yer veren uygulamalar yapılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3, Katılımcı 1 ve Katılımcı 2’den farklı olarak eğitimde hoşgörü ve sevgi değerlerinin bireyleri ortak bir kültür etrafında birleştirerek sorunları çözebileceğini söylemiştir. Bununla birlikte tek bir millet, tek bir vücut halinde yaşama bilincini kazandırmak gerektiğini belirterek ülke bütünlüğünü vurgulamıştır. Katılımcı 3, “Öncelikle insanlara hoş görü ve sevgiyi vermemiz gerekiyor aynı toprak içinde yaşayanların tek bir millet, tek bir vücut halinde yaşayabilmeyi öğretmemiz gerekiyor.

İnsanlar yani herkes kültürünü ayrı ayrı yaşıyorken, ortak bir kültürle de birleştirmemiz gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, göçle gelen bireylerin topluma uyumunu kolaylaştırmak ve toplumun insanları daha kolay benimsemesini sağlamak için eğitimde Türk kimliğinin kazandırılmasına önem verilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Türk kimliğinin kazandırılmasında da dil eğitimi yani Türkçenin öğretilmesiyle başlanabileceğini söylemiştir. Katılımcı 4, “Öncelikle hepsine Türkçe dersi verilir, Türkiye ile ilgili tarih bilgileri, Türk kimliği kazanmaları adına eğitimler verilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, öğretmenlerin sınıf içerisinde öğrencilerin empati duygusunu geliştirecek bilgilendirici eğitimleri vermeleri gerektiğini söylemiş ve göç edenler için de onlara uygun çeşitli eğitsel çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca toplumda farklılıkları kabul etme anlayışının olmadığını belirtmiştir Katılımcı 5, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Eğitim alanında şimdi birkaç türlü söyleyebilirim bizim algımız açısından o bakış açısını oluşturmamız lazım. İnsanların kendi ülkelerinden keyfi olarak gelmediklerini bilmemiz lazım, kimse kendi ülkesini bırakıp başka ülkeye gitmek istemez bu noktada da öğretmenlerin öğrencilerde bu algıyı oluşturmalı, göç eden çocuklara da özel bir eğitim verilmeli.

Katılımcı 6, Katılımcı 5 gibi düşünerek öğrencilerin göç ve göçmenler konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini ve buna yönelik uygulamaların genişletilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 6, “Eğitim alanında öğrenciler bilinçlendirilmelidir ancak her yardıma muhtaca kucak açılmamalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına bireyleri topluma kazandıracak sürekli eğitim merkezlerinin açılması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 7, “Göçmen sorunu bir yönüyle politik bir konu ancak burada oldukları için eğitim alanında bir şeyler yapılabilir. Bizim insanımızla eşit tutarak topluma kazandıracak eğitim merkezleri açılabilir veya işçi açığında kullanılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 8, eğitimde Türk diline önem verilmesi gerektiğini ve göçle gelen bireyler için iletişim noktasında sıkıntının giderilmesinde faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Dil konusunda Suriyeli göçmenler veya farklı göçmenlerin ortak bir dilde

birleşmesinde fayda var, bu şekilde toplumun yapısı içinde hemhal olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, göçmen sorununun çözümünde dil eğitiminin öncelikli olarak ele alınması gerektiğini ancak bu eğitimin içerisinde görgü kuralları gibi toplumun birleştirici yönlerine dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 9, “Topluma adapte olacak dil eğitimi verilebilir ortak bir dil Türkçe olmalı, nereden gelirse gelsin toplum görgü kurallarına yönelik eğitici faaliyetler yapılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10 eğitimde bireylerin iletişim kurması adına Türkçe derslerine ağırlık verilmesi ve bu eğitimin aynı ortam içerisinde yapılarak ayrıştırılmaması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 10, “İlk başta onlarla etkili bir iletişim olmalı ve dil eğitimi olması gerekli. Ülkemizde onları ayrıştıracak şekilde bir eğitim olmaması gerekli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, Katılımcı 10 ile benzer ifadeler kullanarak ayrıştırmadan aynı ortamda Türkçe eğitimin verilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 11, “Okul çağındaki çocuklar kendi yaşlarıyla beraber okutulmalı, bizimle iletişim kurabilmeleri için Türkçe dersleri verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12 göç ve göçmen kavramlarıyla ilgili toplumun bilgilendirilmesi gerektiğini ve empati duygusuyla bu durumu içselleştirmeleri için drama gibi yöntemlerin faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 12, “Eğitim programlarında daha fazla ders saati ayrılmalıdır göç nedir, göçmen nedir gibi konulara değinilmeli. Bu konuda daha fazla bilinçlendirilmelidir insanlar, bu göçmen sorunuyla ilgili okullarda drama şeklinde o duygu gösterilerek yaşatılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, hizmet içi eğitimlerle farklı kültürlere yönelik öğretmenler bilinçlendirilmeli ve sınıf ortamında farklı kültürleri yansıtacak etkinliklerin yapılmasını eğitime düşen roller arasında göstermiştir. Katılımcı 13, “Öncelikle eğer okullarda belli başlı gruplar varsa onların diline yönelik öğretmenlerin yeterli donanımına olması veya onların kültürünü bilen öğretmenlerin olması çünkü biz onların kültürlerini bilmiyoruz gerekirse bu konuda hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, eğitimde kültürler arası birleştirici unsurların ön planda olması gerektiği ve kültürlere kucaklayıcı yaklaşılarak göçmen sorununun çözülebileceğini söylemiştir.

Katılımcı 14, “Birleştirici unsurları ön plana alabiliriz, eğitim politikalarını hoşgörü ve saygı üzerine alırsak zaten birçok sorun ortadan kalkabilir her kimliğe her etnik kökene açık olabiliriz o zaman.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, diğer katılımcılardan farklı olarak, farklılıklara saygı değerine vurgu yapmış göçmen sorununun giderilmesi için küçük yaşlardan itibaren değerler boyutuyla bireylere kazandırılmasının önemine değinmiştir. Katılımcı 15, “Çok küçük yaşlarda okul öncesinden başlanmalı, 23 Nisan gibi yapılan etkinlikler sadece birkaç faaliyete bırakılmamalı ve diğer kültürlerin de faaliyetlerine yer verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16 eğitim programları düzenlenirken göçmenlerle ilgili içeriklere daha fazla yer verilmesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 16, “Sosyal bilgilerde ayrı konu başlıkları verilebilir, eğitim alanında genel olarak program geliştirilirken daha çok göçmenlerin yaşamlarına değinilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17, göçlerle gelen çocukların farklı işlerde çalıştırılmasının önüne geçilmesi adına dil eğitimine ağırlık verilerek topluma uyumunun kolaylaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 17, “Dışardan gelen insanlar çocukları okula göndermek yerine farklı işlerde çalıştırıp dilendiriyorlar bunun için ülkenin bir şey yapması gerek. Türkçe öğretilbilir mesela.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, diğer katılımcılardan farklı olarak göçmen sorununun aile ve kültür eğitimi çatısı altında çözülebileceğini ve sadece dil eğitiminin yeterli olmayacağını, yaşam şartlarında iyileştirme yapılması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 18, “Türkiye’de göçmen sorununun giderilmesi için sadece dil eğitimiyle sınırlı kalmamalıdır, toplumlar birbirine yakınlaştırılmalı, kültürler birbirlerine yakınlaştırılmalı göçmenlerin de aynı bizler gibi iyi şartlarda yaşamaları için gerek aile eğitimi gerek kültür eğitimi verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19 toplumda aidiyet duygusunun oluşabilmesi için eğitimde farklılıklara saygı değerinin üzerinde durulması gerektiğini ve bunun da en etkili yolunun eğitim olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 19, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Toplumda en büyük rol eğitime düşüyor, bir ülkede kendini oraya ait hissedebilmen için öncelikle alacağın eğitim önemlidir. Aldığınız eğitimle de kendinizi o topluma daha kolay adapte edersiniz. Aynı atmosferde birçok toplumun kaynaşması daha kolay olur, farklı kültürlerden olanların zenginlik olarak görülmesi gerektiği küçük yaşlardan verilirse büyük problem ortadan kalkmış olur.

Katılımcı 20, göçle gelen bireylerin topluma uyumu için birleştirici noktalar üzerinde durulması gerektiği, tarih ve dil eğitimi çalışmalarının da bu süreçte faydalı olabileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 20, “Eğitimde göçmen sorunu dediğimizde o kişilerin tarihi, dili, kültürü ele alınmalı ve bu sayede uyum sağlanır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcıların göçmen sorununun giderilmesinde eğitime düşen rollere yönelik verdiği cevaplar Tablo 4.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Katılımcıların Göçmen Sorununun Giderilmesinde Eğitime Düşen Roller Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklı kültürler arasında birleştirici olma	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 16, Katılımcı 20
Hoşgörülü olma ve sevgi değerini yaşatma	Katılımcı 3, Katılımcı 14
Göçmenlere Türk kimliğini kazandırma	Katılımcı 4
Bilgilendirici eğitimlere yer verme	Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 12, Katılımcı 13
Göçmenlere yönelik sürekli eğitim merkezlerinin açılması	Katılımcı 7
Türkçe dil eğitimine öncelik verme	Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 11, Katılımcı 17
Farklılıklara saygı duyma	Katılımcı 15, Katılımcı 19
Kültür eğitimine yönelik derslere yer verme	Katılımcı 18

4.6. Kültüre Duyarlı Bireyler Yetiştirmede Öğretmene Düşen Rollere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Çok kültürlü eğitimde kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede öğretmene düşen rollere ilişkin katılımcıların çoğunluğu öğretmenlerin farklı kültürlere karşı daha duyarlı olmalarını ve sınıfta da bunu öğrencilere yansıtılmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte diğerleri farklı kültürlere eşit düzeyde yaklaşılması ve empati yeteneğinin gelişmiş olması gerektiğini, öğretmenlerin farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu kültürleri tanıtmalarının önemli roller arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcı 1, öğretmenin sınıf içerisinde farklı kültürden gelen çocuklara karşı duyarlı olması ve farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olarak öğrencilere de bu duyarlılığı kazandırması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 1, “Öğretmen bir kere her şeyden önce daha duyarlı olması gerekiyor, çünkü kötü bir muamele, çocuğun psikolojisini daha kötü etkileyebilir ayrıca öğretmenin farklı kültürleri tanınması gerekiyor ki öğrencilere anlatıp sınıfına yansıtılsın.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2, öğretmenin kültürlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olarak öğrencileri bu kültürler hakkında bilgilendirmesi ve farklı kültürler arasında köprü olarak çatışma ortamının oluşmasını engellemesi beklenmektedir. Katılımcı 2, “Öğretmen daha yatıştırıcı, daha bilgilendirici olmalıdır bu şekilde eğitim vermeli, kültür çatışmalarına sebebiyet verecek şekilde eğitim vermemelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3 öğretmen Katılımcı 1 ile ortak noktaya değinerek kültüre duyarlı bireyler yetiştirmek için öncelikle kendisinin bu konuda duyarlı olması gerektiğinden söz etmiştir. Katılımcı 3, “Öğretmen öncelikle kendisi duyarlı olması gerekiyor yani öğrencilerine de farklı kültürlere sahip kişilere saygılı olmamız gerektiğini telkin etmesi gerekiyor, her kültürel öğelerin güzel yanlarını çıkararak öğrencilere aktarması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, diğer katılımcılardan farklı olarak bütün kültürlere karşı eşit bakış açısına sahip olunması gerektiğini ve empati yeteneğinin bu süreçte etkili olduğuna vurgu yapmıştır. Katılımcı 4, “Öğretmen bütün kültürlere eşit derecede durmalı, empati yeteneği güçlü olmalı bunlar çok önemli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5 öğretmenin kültürlere karşı kucaklayıcı olması gerektiğini söylemiş ve sınıf

ortamında öğrencilere müsamahalı yaklaşmanın kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 5 öğretmenlerin ırkçı olmaması gerektiğini söylemesine rağmen öğretmen adayları olarak farklı kültürlerin varlığını kabul etmediğini söyleyerek birbiriyle çelişen ifadeler kullanmıştır. Katılımcı 5, “İrkçi olmamaları gerek ve sınıf içerisinde müsamaha göstererek model olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, Katılımcı 4 ile ortak noktaya değinerek farklı kültürlerle karşı eşit yaklaşılması gerektiğini ve öğrencilerde empati yeteneğini kazandırarak benimsenmesini dile getirmiştir. Katılımcı 6, “Farklı kültürden gelenleri ayırıştırmadan, eşit yaklaşılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, öğretmenin kültürler hakkında yeterli donanıma sahip olup, bulunduğu kültürün hassas noktalarını içselleştirerek öğrencilerdeki uzlaşmacı anlayışın yerleşmesinin bu süreçte en önemli nokta olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 7 bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Öğretmen ilk önce hitap ettiği kitlenin kültürel değerlerini bilmesi gerekiyor ve orada çatışma ortamından ziyade çocukların düşünsel faaliyetler sonucu birbirlerini daha iyi anlamasını, uzlaşmasını, hoşgörülü geçimleri ve gelecekte toplumun ortak bir şekilde devamını sağlayacak faaliyetler yapması gerek. Bunun için de o kültürün değerlerini hassas noktalarını bilmesi gerek.

Katılımcı 8, kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede öğretmenin empati yeteneğine sahip olması ve buna bağlı olarak öğrencilerin farklı kültürleri benimseyecek bakış açısını kazanmada etkili olabileceğini söylemiştir. Katılımcı 8, “Diğer kültürleri öğrencilerin tanıması, empati yeteneğini geliştirmesi ve buna yönelik uygulamalar yapması gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 9, öğretmenin kültürlerle karşı sınıf içi uygulamalarla öğrencilerin bakış açılarına farklılık kazandırabilecek empati yeteneğine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca kültürlerle karşı eşit yaklaşmanın günümüzde zor olduğunu söyleyerek bazı kültürlerin baskın olduğunu düşündüğü katılımcının ifadelerinden tespit edilmiştir. Katılımcı 9, “Ayrımcılık yapmamalı, objektif yaklaşmalı bu günümüzde çok zor. Eşit haklar sunmalı sınıf içi uygulamalar öğrencilerin kültürlerine yakın olmalı kendilerini ait hissetmeliler.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede öğretmenin her insanın değerli ve özel olduğunun bilincinde olarak öğrencilere yaklaşması ve farklı kültürleri kucaklayan bireyler yetiştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 10, “Öğretmen öğrencilere hoşgörüyü, farklı kültürlere karşı saygılı olmayı öğretmelidir. Öğretmen aynı zamanda farklı kültürlere ilişkin bilgi sahibi olmalı, tek tip bir düşünceye sahip olmamalıdır. Bütün insanlara hümanistlik bir şekilde yaklaşması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11, Katılımcı 4 ve Katılımcı 6 ile ortak yön olan kültürlere eşit yaklaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 11, “Bütün öğrencilerine eşit şekilde davranmalı, onları ilgi ve yeteneklerine göre ihtiyaçlarını gidermelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, öğretmenin sınıf içerisinde farklı kültürlerin tanıtılmasını sağlaması ve buna yönelik uygulamaları yapması gerektiğini belirtmiştir. Özellikle geziler, belgeseller, görseller ve kıyafetlerin kültürlerin tanıtılmasında etkili olabileceğine dair örnekler vermiştir.

Katılımcı 12, “Öğretmen ilk olarak çocuklara farklı kültürlerden gelen öğrencilerin aynı sınıf ortamında bulunarak kendi kültürüne ait zenginlikleri tanıtılmalarına imkân sağlamalı bu şekilde olursa daha fazla kaynaşmanın olabileceğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13 öğretmenin sınıf içerisinde öğrenci için en etkili kişi olduğunu belirterek, öğretmenlerin farklılıkların zenginlik olduğunu öğrencilere yansıtmasının önemine değinmiştir.

Katılımcı 13, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır: Farklı kültürlere sahip olduğumuzu öğrencilere benimsetmezsek öğrencilerde çok ciddi ayrılıkçı eylemler meydana gelecek, bu yüzden öğretmenlerin her daim söylemlerini hareket ve tavırlarına çok dikkat etmeli ve farklılıkların bir zenginlik olduğunu öğrencilere her daim vurgulamalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, öğretmenin kültüre duyarlı bireyler yetişmesinde farklılıklara duyarlı kişi olması gerektiğini ve sınıfta farklı kültürlerden örneklerin çoğaltılarak öğrencilere yansıtılmasının etkili olacağı belirtilmiştir. Katılımcı 14, “Öğretmen kesinlikle bu programı uygulayan kişidir, ön yargısız, kültürlere saygı duyan biri olması gerekir. Hoşgörülü, farklı kültürden olanlara onların kültürüne yer vererek daha yapıcı yaklaşmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, Katılımcı 14 ile ortak noktaya vurgu yaparak eğitim alanında daha yapıcı ve duyarlı olunması gerektiğinden söz etmiştir. Katılımcı 15, “Öğretmen olma yolunda ilerleyen biri olarak bu konuda tutumlar değiştirilmeli, davranışlar değiştirilmeli ve beceriler kazandırılmalı, ben de yeterli bir bilgiye sahip değilim.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 16 öğretmenin sınıf içerisinde farklılıklara karşı biz bilinciyle yaklaşması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Katılımcı 16, “Okula başlarken farklılıklarla bir olduğumuzu göstermeli, onların bizimle bir olduğu bilincini kazandırarak öğrencilere önce kendisi rol model olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17, öğretmenin empati yeteneğiyle kültürlere eşitlikçi yaklaşımının bireylerin kültüre duyarlı olmalarında faydalı olabileceğini söylemiştir. Ayrıca diğer katılımcılardan farklı olarak iyi bir vatandaş yetiştirme ifadesine de katkısı olabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 17, “Öğretmen kültürlere eşit davranmalı, farklılıklarından aynı amaç etrafında toplamalı, iyi bir vatandaş, sorumluluk sahibi bireyler olunması için onlara da aynı şekilde bu eğitim verilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, Katılımcı 17 ile ortak yön olarak gösterilen empati kavramına vurgu yapmıştır. Bununla birlikte Katılımcı 18 kültürlere saygı ve birleştirici olmanın, duyarlı olma da oldukça önemli olduğuna değinmiştir. Katılımcı 18, “Öğretmen ayrıştırıcı değil, birleştirici olmalı, saygı kelimesini öğretmeli, empati konusunu çocuklara öğretmek farklılıklara duyarlı bireyler yetiştirmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19 öğretmenin sınıf içerisinde kendi kültürünün baskın olmasının önüne geçerek toplumun birleştirici gücü olması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 19, “Eğer bir sınıfta öğretmen farklı kültürden olanı dışlar da yani kendi kültüründen olanı benimserse öğrencilere kötü örnek olmuş olacak, öğretmen toplumun birleştirici gücü olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, öğretmenin kültürler konusunda bilinçli olması gerektiğini ve buna bağlı olarak farklılıkların bir zenginlik olduğunu benimsetecek gezilerin bu süreçte faydalı olabileceğini söylemiştir. Katılımcı 20, “Öğretmen ayrıştırıcı değil birleştirici olmalı, kültürleri tanımalı ve tanıtılmalı en önemlisi. Bununla birlikte saygı kelimesini öğretmeli, empati konusunu çocuklara öğretmek farklılıklara duyarlı bireyler yetiştirmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Kültüre Duyarlı Bireyler Yetiştirmede Öğretmene Düşen Rollere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklılıklara duyarlı olma	Katılımcı 1, Katılımcı 3, Katılımcı 5, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 10, Katılımcı 12, Katılımcı 14, Katılımcı 15, Katılımcı 19
Kültürler hakkında bilgi sahibi olma ve kültürleri tanıtmaya	Katılımcı 2, Katılımcı 11, Katılımcı 13, Katılımcı 20
Farklı kültürlerle eşit yaklaşma	Katılımcı 6, Katılımcı 9, Katılımcı 16, Katılımcı 17
Empati yeteneğinin gelişmiş olması	Katılımcı 4, Katılımcı 18

4.7. Katılımcıların Türkiye’deki Göçmen Sorununun Sosyal Bilgiler Dersinde Ele Alınmasına İlişkin Katılımcı Görüşleri

Türkiye’deki göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde nasıl ele alınması durumuna yönelik katılımcıların çoğunluğu farklı kültürlerin tanıtımına ağırlık verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bununla birlikte diğerleri dersin empati becerisiyle ilişkilendirerek ele alınması gerektiğini, göç konusu içerisinde ele alınmasını, göçmen sorununun nedenlerine değinilmesini ve göçmen sorununun tarihsel boyutunun ele alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcı 1, geçmişte milliyetçi duyguların daha baskın olarak verildiğini ancak günümüzde sosyal bilgiler dersiyle evrensel konulara geçildiğini ifade ederek göçmen sorununun empati becerisiyle ilişkilendirilerek ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 1, “Sosyal bilgiler dersi eskiden sadece milli tarih adı altında dersler veriliyordu ve daha milliyetçi şekilde ele alınıyordu belki ama şimdi sosyal bilgiler daha evrensel konuları, daha güncel konuları ele alıyor. Nasıl ele alınması gerektiğini dersiniz empati becerisi çoğunlukla kullanılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 2, Katılımcı 1’den farklı düşünmüş ve göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde farklı kültürlerin içeriklerine yer verilerek ve yaşayışlarını yansıtarak ele alınabileceğini söylemiştir. Katılımcı 2, “Derste bizim toplumumuza katılan kişilerin de kültürlerine yer vermemiz gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, Katılımcı 2 ile benzer noktaya değinerek farklı kültürlerin birleştirici unsurları üzerinde durmuş ve ortak bir paydada birleştirecek şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca kültürel yönden tek bir millet olunması gerektiğini söyleyerek katılımcının diğer kültürleri göz ardı ettiği tespit edilmiştir. Katılımcı 3, “Farklı milletleri ortak bir paydada birleştirip bunu sosyal bilgiler dersine uyarlayabilirsek. Yani biz de hepsinin tek bir millet olduğunu ele alması gerek. Derste bütün kültürel öğeleri barındırdığımız, her milleti kültürel öğeleri insanlara tanıtarak fikir sahibi olmalarını sağlayabiliriz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, Sosyal bilgiler içerisinde göçün öncelikli olarak sosyal ve ekonomik yönlerine yer vererek ele alınmasının gerekliliğinden söz etmiştir.

Katılımcı 4, “Göç konusunun toplumsal yönü, sosyal ekonomik yönlerine değinerek ele alınabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, Katılımcı 4’ten farklı düşünerek göçmenlerin sosyal ve ekonomik yönlerinin değil tarihi boyutuyla ele alınması ve buna yönelik uygulamaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 5, “Göçmen sorununun tarihi yönü daha çok ele alınmalı ve tarihten örnek vermek bu konuda daha doğru olur çünkü insanlar yaşadıklarını ders çıkarıyorlar bu yüzden de tarih eğitiminde buna yönelik örnekler gösterilmesi gerek.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 6, göçmen sorununun en iyi şekilde sosyal bilgiler dersinde işlenebileceği ve görseller, videolarla ele alınmasının daha etkili olacağını ifade etmiştir. Katılımcı 6, “Göçmen sorunu direk sosyal bilgilerin konusu gibi zaten önce bu sorunun nedeni sonra çözümü üzerinde durulmalıdır. Görsellere yer verilmeli çocuklara gelenlerin durumları anlatılmalı, videolar olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 7, göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde farklı kültürlerin tanıtımına öncelik sağlanarak yapılabileceğini söylemiştir. Bununla birlikte kültürleri birbirine yakınlaştıracak yöntemlerin tercih edilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 7, “Göçmen sorunu o ülkede bulunan göçmenlerin topluma kazandırılması için farklı kültürlerden bahsederek kendi kültürümüze daha çok yakınlaştırmalıyız. Kültürel yozlaşma olmamalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 8 göçmen sorununu sosyal bilgiler dersinde ele alırken sınıf ortamı içerisinde düzenleme yaparak görseller ve videolar kullanılarak ele alınması kavramın daha anlaşılır olmasını

sağlayacağını söylemiştir. Katılımcı 8, “Göçler olduğu sürece göçmen insanlarda bizim sınıflarımızda yer alacaktır onları dışlayıcı değil de onların bizden bir farklarının olmadığı aktaracak sınıf ortamı oluşturularak görsel öğelere ağırlık verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, kültürlerin tanıtımı için bilgilendirme yapılması ve göç, göçmen ifadelerini anlayabilmelerini kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Ayrıca tiyatro, video gibi öğelerle desteklenebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 9, “Bununla ilgili bilgilendirici uygulamalar gerekli, daha ağırlıklı tiyatro, ders içi video olabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10 göçmen sorununu anlayabilmenin en etkili yolunun bizzat yaşantılarını yakından görerek ele alınması gerektiğini ve okul dışı gezilerin de bu süreçte etkili olabileceğine yönelik görüş belirtmiştir.

Katılımcı 10, “Ders aşamasında baktığımızda uygulamaya ağırlık verilebilir, bunun en güzel yolu da drama yöntemidir. Bunların dışında ülkemizde mülteci kamplarının olduğu bölgeler, yabancı ailelerin yaşadığı yerler var. Sınıf ortamında yine Afgan, Suriyeli kişiler var onların ailelerine ziyaretler yapılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde empati becerisinin kullanılarak ele alınması gerektiğini ve bu konuda çocuklara örnek olunabileceğini söylemiştir. Bununla birlikte ders kitaplarında içerik olarak daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 11, “Göçmen sorunlarıyla ilgili ders kitaplarında bu konuya yer verilmeli ve çocuklarımız bu konuda bilgi sahibi olmalı, onlara nasıl davranılması gerektiği öğretilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, Katılımcı 9 ve Katılımcı 10 ile ortak yöne değinerek drama yöntemine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunların dışında ders kitaplarında buna dayalı olarak yeterli içeriğin olmadığını ifade ederek Katılımcı 11 ile aynı ifadeyi kullanmışlardır. Katılımcı 12, “Sosyal bilgiler dersinde drama şeklinde, belgesellerle anlatabiliriz, ders kitaplarının bu konuda yeterli olduğunu düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, farklı kültürlere saygı duyulmasının empati becerisi kazandırılarak mümkün olabileceğini ve iki değerden yararlanarak göçmen sorununu ele almanın esas olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 13, “Hani belli bir kültür ve birikimde olanları bir araya getirmek için sosyal bilgiler dersinde de farklılıklara saygı ve özellikle empati, her insanın tek ve önemli olduğu öğrencilere aktarılarak ele alınmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde ele alınırken farklı kültürlerin tanıtımına yer verilmesi gerektiğini ve kültürler ele alınırken dil, din gibi öğelerinde içerik olarak yansıtılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 14, “Farklı kültürler bütün detaylarıyla anlatılmalı sadece bir Türk kültürü değil de Ermeni, Yahudi, Rus kültürleri verilmeli ki çocuk onu kendisi çıkarmalı ve bütün dinler öğretilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15 drama yönteminin kullanılarak empati yapılabileceği ve bu sayede göçmen sorununun yansıtılabileceğini söylemiştir. Katılımcı 15, “Göçmen sorunu içerisinde farklı öğretim yöntem teknikler kullanılarak sosyal bilgiler dersinde yer verilebilir diye düşünüyorum bu konuda en iyi yöntemlerden biri dramadır, drama yöntemiyle çocuklar daha iyi empati yapabilirler.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 16, farklı kültürlerin tanıtımının özendirilmesinin göçmen sorununun ele alınmasında faydalı olabileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 16, “Sosyal bilgiler dersi çok alanlı bir ders olduğu için kılık kıyafet, manevi kültürlerin öğrenilmesi için özendirilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, ders kitaplarında içeriklerin arttırılarak farklı kültürlerin tanıtımı ve göçmenlerin hayatlarına ilişkin hikâyelere yer verme şeklinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 17, “Konu olarak ve değer olarak ders kitaplarında yer verilebilir, ülkemize gelen insanlara nasıl davranmalı ve yaklaşmalıyız diye, kültürleri tanıtan içerikler olabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18, göçmen sorununun sosyal bilgiler dersinde ele alınmasında göçmen ve kültüre dayalı konuların tanıtılarak ele alınması gerektiğini söylemiştir. Katılımcıların çoğunluğu göçmen sorununu ele alırken kültürlerin de ele alınması gerektiğini ifade ederek kültür ve göçmen konusunu ilişkili olarak gördükleri tespit edilmiştir. Katılımcı 18, “Göçmenler hakkında problemlere çözüm bulabilmesi için kültürleri tanıtmalı ve göçmenlerin etkili olduğu örnekler verilerek ele alınmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 19, farklı kültürel öğelerin tanıtımına yer verilerek göçmen sorununa değinilmesi gerektiğini belirterek, bu konunun sosyal bilgiler dersi için en uygun ders olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 19, “Sosyal bilgiler dersine baktığımızda çok yönlü bir ders, diğer derslere oranla daha geniş bu göçmen sorunun en iyi işlenebileceği derstir. Coğrafya üzerinden ele alınmalı, kültür öyle yürümeli. Farklı kültürden olanların olduğu bölgedeysek o kültürü tanıtmaya adına çalışmalar yapılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 20, Sosyal bilgiler dersinde göçmen sorununu ele alırken diğer katılımcılardan farklı olarak farkındalık değerlerine yer verilerek ele almanın daha uzlaşmacı olabileceğini söylemiştir.

Katılımcı 20, “Bu konu farkındalık değerleriyle doğru bir şekilde ele alınmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Türkiye’de göçmen sorununun Sosyal Bilgiler dersinde nasıl ele alınması gerektiğine ilişkin katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Türkiye’deki Göçmen Sorununun Sosyal Bilgiler Dersinde Ele Alınmasına İlişkin Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Empati becerisiyle ilişkilendirme	Katılımcı 1, Katılımcı 11, Katılımcı 13, Katılımcı 15
Farklı kültürler tanıtılırken yer verme	Katılımcı 2, Katılımcı 3, Katılımcı 7, Katılımcı 14, Katılımcı 16, Katılımcı 17, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Göç konusu içerisinde ele alma	Katılımcı 4
Göçmen sorununun tarihine yer verme	Katılımcı 5, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 12
Göçmen sorununun nedenlerini ele alma	Katılımcı 6, Katılımcı 8, Katılımcı 18

4.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Göçmen Sorununa İlişkin Düzenlemelere Yönelik Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara sosyal bilgiler dersinde göçmen sorunuyla ilgili öğretim programında ne gibi düzenlemelerin yapılabileceğine ilişkin soru yöneltildiğinde katılımcıların çoğunluğu öğretim programında göçmenlere yönelik konulara yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte diğer katılımcılar öğretim programında farklı kültürlerin tanıtılmasını ve farklılıklara saygı değerine yer verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Katılımcı 1, göçmen konusuyla ilgili öğretim programında farklılıklara saygı değerine daha fazla yer verilmesi ve buna bağlı çeşitli ünitelerde kazanımların eklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğretim programında farklılıklara saygı değerine farklı konularda yer verildiğinden söz etmiş ancak göçmen konusuyla ilgili yeterli olmadığını söylemiştir. Katılımcı 1, “Farklılıklara saygı değerine daha fazla değinilmeli ve öğretim programında bu konuyla kazanımlara yer verilerek öğretmene esneklik tanınmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2, öğretim programında yer alan göçlere bağlı kültürlerin tanıtılması gerektiğini belirtmiş ve kültür alışverişini kolaylaştıracak göçmenlerin daha detaylandırılmasını ifade etmiştir.

Katılımcı 2, “Başka bir yere gittiğinizde o yer hakkında bir bilgiye sahip olmanız gerekiyor, onların da aynı şekilde bizim kültürümüz hakkında bilgi sahibi olması gerekiyor ki bir kültür çatışması olmasın. Tabi ki bizim de öğretim programımızda bu konuda düzenlemeler yapılması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, Katılımcı 2 ile ortak noktaya vurgu yaparak milli, birleştirici öğelerle birlikte ele alıp farklı kültürlerin daha fazla tanıtılması kolaylaşacağından ve bu konuda örneklerin yetersiz olduğundan söz etmiştir. Katılımcı 3, “Öğretim programı milli, birleştirici olması gerekiyor farklı kültürlerin aslında tek bir milleti oluşturduğundan bahsetmesi gerekiyor yani geçmişteki modeller gösterilerek farklı insanların bir milleti oluşturabileceğini yansıtan örneklerin arttırılması gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, Sosyal bilgiler dersinde, öğretim programı içerisinde daha esnek bir anlayışın öğretmenlere tanınarak milliyetçiliğin azaltılıp farklı kültürler üzerinden uygulamalara yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 4, “Sosyal bilgiler dersi

iyi bir vatandaş yetiştirme adına kurulan bir programı var yani farklı kültürlere de yer verilmesi gerek.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, göçmen sorununa ilişkin özel konu alanlarına öğretim programı içerisinde yer verilerek, toplum yaşayışının öğrenilmesinin insanları anlamayı kolaylaştıracağından bahsetmiştir. Katılımcı 5, “Göçmen sorununa ilişkin özel konu alanları oluşturulabilir mesela Rus işgali oluyor ya da herhangi bir savaş ama oradaki insanların durumundan çok bahsedilmiyor bu konuda da özel ilgiyle yaklaşıp ele alınması gerekli ki algı oluşsun.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, öğretim programında göçmen sorununun ortaya çıkma nedenleri ve buna bağlı olarak verilen örnekler noktasında bilgilendirici konulara değinilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Katılımcı 6, “Göçmen sorunun neden ortaya çıktığına yönelik kazanımlar konulmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, Sosyal bilgiler öğretim programında göçmen sorununun ortak değerler üzerinden ele alınıp kültürlerin tanıtılmasıyla, programa yansıtılmasının toplumda yaşayan halk üzerinde ılımlı etki yaratacağını ifade etmiştir.

Katılımcı 7, “Ortak değerler üzerinden, mesela bugün Suriyelilerle ortak bir din değerimiz var, bunları programa dahil ederek geçmişten başlayıp ortak bir kültür imajı verilebilir, bu şekilde insanların bakış açısı da daha ılımlı olacaktır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, kültürler üzerinden göçmen konusuna değinilmesi ve buna bağlı olarak saygı ve sevgi değerleriyle konuların ilişkilendirilmesinin önemine değinmiştir. Katılımcı 8, bununla birlikte farklı bir yönden bahsederek yerel kültürler hakkında da programda eklemeler yapılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 8, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Biraz daha bizim öz kültürümüzde olan Yunus Emre, Aşık Veysellerden söz edilmeli. Yunus Emre ne diyor mesela sevelim sevillelim, bunu da aktaracak diğer insanlara saygı duyacağımız saygı ve sevgi değerleri daha da arttırılmalı, programda bu değerlerle ilgili düzenlemeler yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Katılımcı 9, göçmen sorununa ilişkin öğretim programında bilgilendirici konulara yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 9, “Göç sorunu konusunda Türk halkının duyarlılığı olması gerek, içerik olarak yer verilmemiş.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10, göçmenlere ilişkin konuların öğretim programında yer almadığını ve ele alınması durumunda ülkede yaşayan insanların bakış açılarını olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir. Katılımcı 10, “Sosyal bilgilere baktığımızda farklı etnik grupların ülkemize yaptığı göçlerden tam olarak bahsedildiğini söylemek mümkün değil, ülkemizde bunların işlendiği taktirde onları anlamamız daha kolay olacaktır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, toplum içinde yaşayan bireyleri ortak bir amaç etrafında toplamak amacıyla öğretim programında göç konularına daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 11, “Herkesi ortak bir amaç etrafında toplayan öğretim programı geliştirilebilir bu sayede uyum sorunu çözülmüş olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, Katılımcı 11 ile ortak noktaya değinerek ders kitaplarında göçmen sorununa yer verilmesi gerektiğinden söz etmiştir. Katılımcı 12, “Öğretim programında incelediğim kadarıyla göçmen konusuna yer verilmediğini düşünüyorum, daha fazla anlatılması gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, ayrıca öğretim programını kendi dönemiyle karşılaştırarak, içerik olarak bu konuyla ilgili değişiklik olmadığını belirtmiştir.

Katılımcı 13, değerlerin konularla pekiştirildiği sürece etkili olabileceğini ve farklı kültürlerin tanıtılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 13, “Öğretim programında kültürlerin özellikleri aktarılabilir ve buna dair örnekler verilerek farklılıkların zenginlik olduğu gösterilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, öğretim programında farklı milletlerin kültürlerine yer verilmesi gerektiğini ve bu sayede kültürlere karşı ön yargı oluşumunu engelleyeceği söylenmiştir. Katılımcı 14, “Öğretim programında farklı milletlere yer verilmemiş, verilebilirdi bu konuda çok fazla ön yargıyız ve ön yargımızın yıkılması için kültürlere yer verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, göçmen sorununa yönelik kazanımların ve buna ait konuların eksikliğinden söz etmiştir. Ayrıca hazırlanan öğretim programında bu konuya yer verilmediğini özellikle belirtmiştir. Katılımcı 15, “Öğretim programına bu konuyla ilgili farklı kazanımlar eklenebilir diye düşünüyorum, şimdi ki öğretim programına bakıyorum bu konuyla ilgili bir şey yok.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 16, farklılıklara saygı değerinin en iyi yansıtılacağı göç konusuyla ilgili etkinliklerin yetersiz olduğunu ve yeterince önemsenmediğini söylemiştir. Katılımcı 16, “Göçmenlerin olduğu bölgeler değerlere eklenebilir, göçmenlerle ilgili etkinlikler yetersiz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, öğretim programımızda Türk kültürünün ağırlıklı olarak ele alınmasının yanında farklı kültürlerin tanıtımına yönelik değişikliklere yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 17, “Programda genellikle Türk kültürü üzerinde durulmuş, göçmen sorunu için farklı kültürlerle yer verilmeli, bu eksiklik giderilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18, göçmenlere yönelik kazanımlara yer verilmediği ve bununla ilgili konuların eklenmesi gerektiğinden söz etmiştir. Katılımcı 18, göçmen sorununa ilişkin şöyle söylemiştir; “Sosyal bilgilerde göçmen sorununa ait bir kazanım göremedim, göçe ait var ama göçmen yok.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19, Katılımcı 18 ile ortak noktaya değinerek göçmenlere ait kazanımlara yer verilmediği ve farklı kültürlerin programda yer alması gerektiği belirtilmiştir.

Katılımcı 19, “Öğretim programında göçmenlerle ilgili kazanım yok, birkaç ünitesini inceledim çok yer verildiğini düşünmüyorum, farklı kültürlerle değinen çok az bir kısım var.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, göçmenlerle ilgili üniteye yer verilmesi ve konuların empati, hoşgörü anlayışına bağlı olarak anlatılması gerektiği belirtilmiştir. Katılımcı 20, “Göçmen sorunuyla ilgili bir ünite yok, bu eklenebilir tabi ki ve ders kitaplarında konular empati, hoşgörü gibi değerlerle ilişkilendirilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Göçmen Sorununa İlişkin Düzenlemelere Yönelik Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklılıklara saygı değerini öne çıkarma	Katılımcı 1, Katılımcı 16
Farklı kültürleri tanıtmaya	Katılımcı 2, Katılımcı 3, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 13, Katılımcı 14, Katılımcı 17, Katılımcı 19
Göçmenlere yönelik konulara yer verme	Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 11, Katılımcı 12, Katılımcı 15, Katılımcı 18, Katılımcı 20

4.9. Farklı Kültürlerin Çok Kültürlü Sınıf Ortamında Olmasına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Farklı kültürlerin, çok kültürlü sınıf ortamında yer almasına yönelik soru sorulduğunda katılımcıların çoğunluğu çeşitli kültürlerin yer aldığı bir toplumda yaşadığımızı ve bu yüzden farklı kültürlerin zenginlik olarak değerlendirilip sınıfta bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte diğerleri kültürlerarası iletişim çağına uyum sağlamanın, tek tip düşünmeyen bireyler yetiştirmenin, kültürel duyarlılığımızın gelişimini sağlamanın, Türkçe dil problemlerini aşmanın, topluma daha kolay uyum sağlamanın ve milli kültürü vurgulamanın önemli olduğunu ve çok kültürlü sınıf ortamı sayesinde kültür çatışmasının engellenebileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcı 1, geçmişten beri farklı kültürlerle aynı toplumda yaşadığımızı bu yüzden bu kültürlerin aynı sınıf ortamı içerisinde yer almasının sıkıntı olmayacağını belirtmiştir. Bununla birlikte sınıf ortamında birtakım zorluklar yaşanabileceğini bunun için de empati yaparak, ön yargılı olmamak gerektiğini ifade etmiştir.

Bununla birlikte öğretmen, öğrenci, veli ve okul iş birliğinin devam ettirilmesinin bu süreçte önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 1, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Aslında biz yüzyıllardır farklı kültürlerle bir arada yer alıyoruz, toplum bu konuda hassas, dışardan gelen insanlara çok iyi niyetle bakmıyorlar. Bu ön yargı ve mesafelerin zamanla yıkılacağını düşünüyorum ben, tabii sınıf ortamında da bu durumun yansıtılmaması adına öğretmen, yöneticiler, veliler ve öğrenciler iş birliği içerisinde olmalıdır.

Katılımcı 2, farklı kültürlerin aynı sınıf ortamında yaşayabilmesi için dil probleminin öncelikli olarak çözülmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Farklı ortamlarda değil de bireylerin gelişimi adına aynı ortamlarda eğitimin faydalı olabileceğini dile getirmiştir. Katılımcı 2, “En başta bir dil problemi var, farklı kültürleri tanıyanların eğitim vermesi gerekiyor ki şuanda en başta bir arada tutamazsınız. Çünkü iki tarafta anlamayacaktır ama ilerleyen zamanlarda aynı ortamlarda verilebilir diye düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, çok kültürlü sınıf ortamlarında bireylerin farklılıklara açık olabilmesi, hoşgörülü ve ön yargıdan uzak olması adına olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 3, “Çok kültürlü bir ortamda yer almaları bence zenginliği arttırır, yani insanların birbirine karşı hoşgörüsünün artmasını sağlar, birbirlerine ön yargıyla yaklaşmamalarını sağlar.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, farklı kültürlerin yer aldığı toplumlarda sınıf ortamlarının da onlara göre düzenlenmesi gerektiğini ve uyum sorunlarının aynı ortamda olarak daha kolay çözülebileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 4, “Çok kültürlü bir ortamda olacakları için kendilerini daha rahat hissederler, kendilerini daha iyi adapte ederler, farklılıkların olduğu yerlerde bu eğitime ihtiyaç duyulacağı için olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, çok kültürlü sınıf ortamı içinde olmanın kültürlerarası sınırları ortadan kaldırdığını ve buna bağlı olarak gerekçesini iletişim çağında olduğumuz için farklılıkların aynı sınıf ortamı içerisinde yer alma ihtiyacının artacağını söylemiştir. Katılımcı 5, “Bence sınıf ortamında çok kültürlülük olumlu bir şey çünkü insanlar belli sınırlar içinde yaşamış olsa bile insanları bu alanlarla sınırlandırmak çok gereksiz, günümüzde çağ kültürlerarası iletişim çağı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, farklı kültürlerin aynı sınıf ortamında yer alsa bile milli kültür ve değerlere göre sınıf ortamının düzenlenmesinin önemini vurgulamıştır. Katılımcı 6'nın farklı kültürlere karşı açık olmadığı ifadelerinden anlaşılmıştır. Katılımcı 6, “Bunu ırk olarak değil, yerel olarak değerlendirdiğimde bir problem teşkil etmez burası Türkiye ve milli değerlere uyulmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7 farklı kültürlerin aynı sınıf ortamında yer almasının öğrencilerin bakış açılarının gelişimi açısından bir zenginlik olarak düşünülmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 7, “Farklı kültürler ortak bir sınıfta tabii ki yer alabilir, gittiğim okulda Afgan, Suriyeli, Özbek

vardı. Bunların aynı sınıf ortamında yer alması bir zenginliktir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 8, sınıf içerisinde, farklı kültürlere yönelik yaklaşım tarzına dikkat edilmesi gerektiğini söylemiş, farklılıkların birleştirici yönüyle ele alınmasının daha uzlaştırıcı olabileceği ifade edilmiştir. Katılımcı 8, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Bunda herhangi bir sakınca yok ama bunu üzerine basa basa ayırım yaparak değil de daha birleştirici bir noktada buluşturup ele almak çok önemli, yoksa sürekli etnik kültür vurgusu yapmak sağlıklı olmayacaktır, bunun önüne geçmek için birleştirici olmakta fayda var.

Katılımcı 9, farklılıkların aynı sınıf ortamında yer almasının ayrımcılık kavramını ortadan kaldıracığını ve bunun yaşanılan dünya içerisinde gerekli olduğunu söylemiştir. Katılımcı 9, “Bana göre olmalı çünkü çeşitlilik varsa güzellik olur, tek tip kültürlü sınıf ortamının olması farklılıkları kabul etmede oldukça zorluk yaşatır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10, toplum içerisinde bireylere farklı bakış açılarının kazandırılmasını sağlayacak ortamlar olduğunu vurgulamış ve ülkedeki bireylerin küresel topluma ayak uydurması adına olumlu bir gelişme olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 10, “Bizim öğrencilerimizin farklı kültürler içerisinde eğitim almaları onların çok daha fazla yönlü, tek tip düşünmeyen, hoş görülme, toleranslı olmalarını sağlayacaktır, bunu olumlu karşılıyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11, aynı sınıf ortamında farklı kültürlere sahip bireylerin yer almasının bireyler arası uyum açısından yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 11, “Kaynaşmaları, daha iyi anlaşmalarını sağlaması açısından çok kültürlü bir ortamın olması iyidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 12, Katılımcı 11 ile ortak noktaya değinerek bireylerin kaynaşması ve iletişimlerini arttırması açısından farklı kültürlerin çok kültürlü bir sınıf ortamında yer almaları gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 12, “Farklı kültürlerle insanların daha fazla kaynaşabileceğini, birlik ve beraberlik olabileceğini ve dünyaya bakış açımızın farklılaşacağını düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13, Katılımcı 10 ile benzer ifadeler kullanarak çok kültürlü sınıf ortamlarının bireylerin geleceğe yönelik yaşantılarına yön vererek, bakış açılarını olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir. Katılımcı 13, “Öğrenciler aynı anda kendisinden farklı olanları görerek

çok farklı yaşantılar elde etmiş oluyorlar, bu yaşantılarla da geleceklerine yön veriyorlar, bu öğrencilerin hayatına çok büyük zenginlik katar ve öğrenciler farklı bakış açıları kazanmış olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, farklılıkların sınıf ortamında yer alması sürecinde empatiye bağlı ön yargıların yıkılacağını ve ortak paydada buluşmak adına bunun zenginlik olarak görülmesi gerektiği söylenmiştir. Ayrıca bu konuda ön yargıya sahip olduğunu belirterek öz eleştiri yapmıştır. Katılımcı 14, “Farklılıklar bizi biz yapan şeylerdir, zenginliktir, ortak paydada buluşabiliriz. Empati gelişince ön yargımız ortadan kalkar, benim üniversiteye gelmeden önce birçok kültüre karşı ön yargılıydım burada birçok kültürler karşılaştımca aştım.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, toplumsal alanda çeşitlilik olduğu için sınıf ortamına da bunun yansıtılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 15, “Toplumsal çeşitliliğin olduğu yerde bu engellenemez, bireylerin gelişimi açısından uygulanmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, küreselleşen dünyada farklı kültürlerin sınıf ortamında bir zenginlik olduğunu belirtmiş ve bireylerin karakter gelişimine katkı sağladığını söylemiştir. Katılımcı 16, “Güzel bir şey sonuçta sadece Türkiye yok, bireyler ne kadar çok kültür ve insan tanırsa o kadar zenginlikleri görmüş ve kendini insanı yönden geliştirmiş olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17, topluma yararlı bireyler yetiştirmek adına sınıf içerisinde farklı kültürlerin kendilerini ait hissedecekleri bir ortam sağlanması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 17, “Aynı sınıf ortamında yer alabilirler sonuçta ülkemize yararlı bireyler yetiştirme amacımız olduğu için faydalı olacaktır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, diğerlerinden farklı bir yöne değinmiş ve kültüre duyarlı bireyler yetiştirmek adına farklı kültürlerin aynı sınıf ortamı içinde olmasının sıkıntı olmayacağını ifade etmiştir. Katılımcı 18, “Bir sınıf içinde farklı ülkelerden olanlarla da duyarlı bir şekilde yaşanılması çok yararlı olacaktır.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı 19, sınıf ortamında farklı kültürleri tanımak ve kültürlerden yararlanarak kendimizi geliştirmenin önemine vurgu yapmıştır. Çok kültürlü toplumların bu yönden çok daha avantajlı olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 19, “Bence sınıfta kaynaşma için çok güzel olur, aynı ülkede yaşayan insanlar için bu avantajdır. Çünkü her kültür ve insan, bir

dünya demektir. Farklı kültürleri bir zenginlik olarak görmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, kültüre duyarlı bireyler yetiştirme sürecinde, farklı kültürler toplumda yer aldığı için sınıf ortamı içinde de yer verilmesinin gerekliliğinden söz etmiştir. Katılımcı 20, “Toplumda birçok kültür var, buna bağlı olarak çocuklara yansıtmanız gerekiyor. Çocukların farklı kültürlere saygı duyması gerekir, kendi kültürümüzün yanında başka kültürleri kabullenmemiz gerekir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Farklı kültürlerin çok kültürlü sınıf ortamında olmasına yönelik katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Farklı Kültürlerin Çok Kültürlü Sınıf Ortamında Olmasına Yönelik Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Kültürel çeşitliliğe uygun sınıf ortamı oluşturma	Katılımcı 1, Katılımcı 3, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 14, Katılımcı 15, Katılımcı 16, Katılımcı 19
Türkçe dil eğitimi verme	Katılımcı 2
Toplumda daha kolay adapte olma	Katılımcı 4
Kültürlerarası iletişim çağına uygun davranma	Katılımcı 5, Katılımcı 12, Katılımcı 17
Milli kültüre öncelik tanıma	Katılımcı 6
Tek tip düşünmeyen bireyler yetiştirme	Katılımcı 10, Katılımcı 13
Kültür çatışmasını engelleme	Katılımcı 11
Kültürel duyarlılığımızı geliştirme	Katılımcı 18, Katılımcı 20

4.10. Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Çok Kültürlü Eğitime Uygunluğu Açısından Değerlendirmeleri

Katılımcılar, Sosyal bilgiler öğretim programını çok kültürlü eğitime uygunluğu açısından değerlendirdiğinde, öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak Sosyal bilgiler öğretim programında farklı kültürlerin yeterince tanıtılmadığı, kültürleri yakınlaştıracak içeriklere yer verilmediği, farklı kültürlere karşı ön yargılı olunduğu, öğretim programında milli duyguların baskın olduğu, kazanımlarda kültürlere yer verilmediği ve kültürlere eşit

yaklaşmadığı için öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığı ifade edilmiştir.

Katılımcı 1, Sosyal bilgiler öğretim programında farklı kültürlere yer verilmediği ve buna bağlı olarak ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğu ve yapılacak çalışmaların farklı kültürleri de kapsamı gerektiği ifade edilmiştir. Katılımcı 1, “Türkiye sürekli değişiyor tam anlamıyla uyduğunu söyleyemem, incelediğimizde farklı kültürler yeterince tanıtılmıyor öğretim programlarında; ders kitaplarında daha detaylı yapılabilir, bu işin daha ciddiyetle ele alınması gerek.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 2, farklı kültürlere yer verilmediği için öğretim programının uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 2, “Uygun olduğunu düşünmüyorum, yani farklı kültürler hakkında bir bilgimiz yok mesela bize bakış açılarını bilmiyoruz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, çok kültürlülüğün isim olarak bilindiğini fakat farklı kültürleri tanıtmaya yönelik bilgilerin programda yer almadığını ve bu yüzden çok kültürlü eğitime uygun olmadığını söylemiştir. Katılımcı 3, “Ben çok kültürlü eğitime uygun olduğunu düşünmüyorum çünkü farklı kültürleri yakınlaştırmaya yönelik içerik yok.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, öğretim programında belli kültürlere yer verilerek farklı kültürel öğeler tanıtılmadığı için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Katılımcı 4, her toplumun kendi kültürüne uyan insan yetiştirmeyi amaçladığını ve bu yüzden yabancı kültürlerin bir süre sonra bulunduğu toplumda etki alanının daraldığını vurgulamıştır. Katılımcı 4, “Uygun değil çünkü sosyal bilgilerin içeriğinde belli kültürlere yer veriliyor bu da çok kültürlü eğitime ters.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, yerel kültürlere programda yer verildiğini fakat yabancı kültürlere değinilmediği için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını söylemiştir. Katılımcı 5, “Sosyal bilgiler programında milli kültürler ayrıntılı olmasa da var ancak yabancı kültürler yok uygun değil bana göre.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 6, farklı kültürlere yer verilmediği için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını vurgulamıştır. Katılımcı 6, “Bir kere çok kültürlü eğitime uygun değil, çünkü bizim kendi tek milli kültürümüze yönelik öğeler var, farklı kültürler yok.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, diğer katılımcılar gibi öğretim programının

çok kültürlü eğitime içerik olarak yansıtılmadığı için uygun olmadığını söylemiştir. Katılımcı 7, “Çok kültürlü eğitime uygun bir program değil çünkü bizim programımız Türk tarihi üzerinden gittiği için.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, ortak noktaya vurgu yaparak farklı kültürlerin tanıtılmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Program uygun değil çünkü farklı kültürlere ait örneklere hiç rastlamadım ben.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 9 çok kültürlü eğitimden ziyade milli kültür üzerinde durulduğu için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını vurgulamıştır. Katılımcı 9, “Çok kültürlü eğitimden ziyade daha çok bireysellik ön plana alınmış yani Türk halkıyla ilgili ifadeler daha çok var.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10, günümüzde kültürlerle iletişimlerin artırılması için çok kültürlü eğitime geçilmesi gerektiğini ancak programda buna uygun öğelerin yer almadığını söylemiştir. Katılımcı 10, “İnsanlara karşı saygılı, barışçıl bir dünya için barış esaslı olmamızı ele alan ünitelerin artırılması iyi olacaktır. Yeterince yansıtıldığını düşünmüyorum günümüz küreselleşen dünyasında bizim çok farklı kültürlerle iletişime geçmemiz için müfredatta yer verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, öğretim programında Türklere ait öğelerin baskın olduğunu ve farklı kültürlerin yer almadığını ifade ederek uygun olmadığını vurgulamıştır. Katılımcı 11, “Uygun değildir çünkü tek bir etnik kökene dayalı olarak hazırlanmıştır, farklı kültürlere yer verilmemiştir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, Sosyal bilgiler öğretim programında farklılıklara saygı gibi değerler içerisinde ele alınsa da ayrıntılı olarak farklı kültürel öğelerin tanıtılmadığını belirtmiştir.

Katılımcı 12, “Uygun olduğunu düşünmüyorum bu konuda yetersiz program. Bugüne kadar farklı kültürleri ayrıntılı tanıtan bir uygulama yok, kıyafetleri, yemekleri vs. “ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13 öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını söyleyerek empati, farklılıklara saygı değerlerinin üzerinde ağırlıklı olarak durmak gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 13, “Ünite ve kazanımlarda farklılıklara saygı, hoşgörü, empatiye yer veriliyor fakat farklı kültürlere ait içeriklere yer verilmemiş.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, Sosyal bilgiler öğretim programında milli kültürlerin ele alındığını ve farklı milletlere karşı ön yargıya sahip olduğundan dolayı kültürlere yer verilmediğini belirterek çok kültürlü eğitime uygun olmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 14, “Uygun olmadığını düşünüyorum çünkü dediğim gibi Türkçülük çatısı altında geçmişte yaşanmış bazı milletlere karşı bir ön yargımız var bunu aşamadık, bizde farklılıklar kötü bir şeymiş gibi nerde bir farklılık varsa o, olumsuz algılanıyor programda çok yer verilmiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, farklı kültürlerle ilgili öğretim programında bilgi verilmediği ununla beraber farklı kültürlere yer verilirse insanların kültürleri içselleştirmesinin daha kolay olduğu belirtilmiştir. Katılımcı 15, “Uygun olduğunu düşünmüyorum, programa yansımamış yani ben bizim öğretim programımızın çok fazla milli duygularla hazırlandığını düşünüyorum yani bunu farklı kültürlere sahip olanlar çok fazla içselleştiremeyebilir o yüzden onlara da yer verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, Sosyal bilgiler öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını ve kültürlere eşit bir şekilde yaklaşılmadığından bahsetmiştir. Katılımcı 16, “Öğretim programı çok kültürlü eğitime uygun değil çoğunlukla Türk kültürüne ait özellikler tanıtılıyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17, öğretim programı içerisinde farklı kültürden gelen çocuklara yönelik kültürlerden bahsedilmediğini vurgulamıştır. Katılımcı 17, “Çok kültürlü eğitime uygun değil bence çünkü sadece Türkiye’de yaşayan çocuklar için yapılmış, farklı kültürlerden gelen çocuklar için ekstra bir şey yok onlar için de fazlalıklarına göre konulabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, kazanımlarda kültürlere eşit yaklaşılmadığını ve öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 18, “Çok kültürlü eğitime uygun olmadığını düşünüyorum, kazanımlar çok kültürlü eğitimle ilgili değil.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19, diğer katılımcılarında dediği gibi Türk kültürünün öğretim programında baskın olduğunu ve diğer kültürlere yer verilmediğini bu yüzden çok kültürlü eğitime uygun olmadığını vurgulamıştır. Katılımcı 19, “İncelediğim kadarıyla çok kültürlülükle ilgili bir şey yok. Türk toplumu ve Türk kültürü üzerine değinilmiş farklı bir kültürün öğelerini barındırmıyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığını ifade ederek içerikte farklı kültürlerden bahsedilmediğini söylemiştir. Katılımcı 20, “Dersin içeriğine baktığımızda öğretim programına göre farklı kültürlere yer verilmediği için uygun değil.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programını çok kültürlü eğitime uygunluğu açısından değerlendirmelerine bağlı verdiği cevaplar Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretim Programını Çok Kültürlü Eğitime Uygunluğu Açısından Değerlendirmeleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklı kültürleri tanıtmama	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 11, Katılımcı 12, Katılımcı 13, Katılımcı 17, Katılımcı 19
Kültürleri yakınlaştıracak içeriğin olmaması	Katılımcı 3
Farklı kültürlere ön yargılı olma	Katılımcı 14
Öğretim programında milli duyguların baskın olması	Katılımcı 15, Katılımcı 20
Kültürlere eşit yaklaşmama	Katılımcı 16
Kazanımlarda kültürlere yer vermeme	Katılımcı 18

4.11. Çok Kültürlülüğe Uygun Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara çok kültürlülüğe uygun bir sosyal bilgiler öğretim programının özelliklerinin neler olduğu sorusu yöneltildiğinde, katılımcıların yarısı evrensel değerler eğitimi üzerinde yoğunlaşan bir programın olması gerektiğini söylerken diğer yarısı yaşanan toplumda aidiyet duygusunun kazandırılması için kültürlerin tanıtılmasına yönelik bir program olması ve buna bağlı olarak kültürlerin uygulama ağırlıklı tanıtılmasının daha etkili olabileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcı 1, öğretim programında yer alan değerlerin uygulama ağırlıklı olması gerektiğini ve evrensel değerler üzerinde ilişkilendirilmesini söylemiştir Katılımcı 1, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Empati dediğim gibi çok önemli bu üstün bir şekilde kazandırılmalı, öğretim programı dediğimiz şey yazılardan ibaret, bunun uygulanması en önemli aşaması. Her ne kadar farklı kültürlerden gelmiş olsak bile ortak yönlerimiz var, din ortaklığı olabilir. Bütün ortak değerler ve evrensel anlamdaki değerlerimizi bularak bunları öğrenciye öğretmek bu şekilde uygulama yapılmalı.

Katılımcı 2, Katılımcı 1 ile ortak noktaya değinerek öğretim programının tüm kültürleri kapsayacak şekilde yani evrensel değerlere sahip olması gibi özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 2, “Programda birçok yerde sadece belli kesimleri ele almış örnek olarak yani dediğim gibi bize yeni katılanların kültürleri hakkında bir bilgimiz yok, evrensel değerler üzerinden ele alınabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3; hoşgörü, empati gibi evrensel değerlere sahip olmasını belirtmiş ve çok kültürlü programda milli kültürün ön plana çıkartılması gerektiğini söyleyerek çelişkili ifade kullanmıştır. Katılımcı 3, “Ortak milli bir kültür oluşturmalı insanlara hoşgörü, empatiyi kazandırmaları, insanlara öncelikle ülke millet sevgisi aşılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, çok kültürlülüğe uygun bir öğretim programının farklı kültürlerin tarihlerine yer verecek şekilde olmasını belirtmiştir.

Bununla birlikte sınıf ortamı içinde kültürlerin tarihlerinden objektif bir şekilde bahsedip ele alınmasının adaptasyon sürecinde faydalı olabileceğini söylemiştir. Katılımcı 4, “Öğretim programında farklı kültürlerin tarih konularına yer vermemiz gerekiyor tek taraflı değil tarafsız bir gözle yazmamız gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5 bireylerde aidiyet duygusunun oluşması için kültürlere ait öğelere yer verilmesi gerektiğinden söz etmiştir. Ayrıca Katılımcı 5 farklı kültürlerin geldikleri toplumda kabul görmelerini bir değer bilme anlayışı olarak görerek kültürlerin bunun bilincinde hareket etmeleri gerektiğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 5, “Birçok etnik kimlik varsa çok kültürlülüğe dikkat çekmek gerekli. Çünkü insanlar kendilerini o ülkenin vatandaşı olarak benimseyip yaşamalarını bir lütuf olarak bilmeleri gerekli kendilerini ait hissetmeler bu bakımdan olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, öğretim programında bütün kültürlere hitap edilmesi gerektiğini ve bu kültürler içerisinde bölgesel kültürlerle birlikte yabancı kültürlerinde bulunması çok kültürlü eğitim açısından oldukça faydalı olacağını söylemiştir. Katılımcı 6, “Bütün kültürlere hitap eden bir şey olmalı, bölgesel kültürler dışında farklı etnik unsurlar da olmalı o zaman eşit olmuş olur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 7, öğretim programının toplumda yer alan milletlerin de kültürleri, tarihleri, dinlerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiş ve bununla birlikte ortak bir kültür oluşturulmasını söyleyerek katılımcının bu konuda kararsız olduğu yüz ifadesinden tespit edilmiştir. Katılımcı 7, “Etnik unsurlar programa dahil edilmeli, ortak bir kültür yaratılmalı, o insanlara da yer verilmeli, programda en önemli şey tarihsel geçmiş oluşturmak, birlikte yaşayan çatışma olmayan bir yapı milli değerlere dokunan öğelere yer verilmeli zaten çoğunluğu komşu ülkeler.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, değerler eğitimine yönelik empati, saygı üzerinde etkinliklerin olduğu bir programın gerekliliğinden söz etmiştir. Katılımcı 8, “Temel becerilerden sevgi, saygı ve empati kurabilme yeteneği bunların aktarıldığı sürece aşılabilir, değerler eğitimi yoluyla aktarılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 9, öğretim programında evrensel düzeyde genele hitap edecek kültür tanıtımının yapılması gerekliliğini belirtmiştir.

Katılımcı 9, “Belli bir toplumu ön plana çıkarmayacak ya hepsine yer verecek ama hepsine yer veremeyeceği için evrensel bir düzeyde geneli kapsayacak şekilde yapılmalıdır. Ortak bir kültür oluşturulmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, öğretim programının içerikte bilgiye dayalı kültür tanıtımı yapılması yerine uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiğini söylemiş, farklı kültürlere karşı ön yargılı olunmaması ve etnik gruplara karşı bütünleyici yaklaşılması durumuna vurgu yapmıştır. Katılımcı 10, “Belirli temalara yer verilmelidir farklı kültürlere saygı, toleranslı olması, ön yargılı olmama,, etnik grupları ayrıştırmama bunlara ağırlık verilebilir. Öğretim programındaki içerik bilgi ağırlıklı değil de uygulama ağırlıklı olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, kültür tanımlarına birleştirici anlayış çerçevesinde yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 11, “Birleştirici tek bir amaç etrafında toplayabilmeli ülkenin genel amaçlarıyla örtüşmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, farklı kültürlerle ilgili olan içerik bilgilerine yer verildiği, dışlama olmayan bir program olması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 12, “Daha fazla kültürlerle ilgili içeriğe yer verilmeli, örneklere değinilmeli dışlama yapılmaması gerektiği anlatılmalı yani bu şekilde olabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, öğretim programında bireylerin farklılıklarının bir ayırıcı unsur olarak değil de onların özel olduğunu ifade etmek ve kültüre duyarlılık üzerinde durarak ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 13, “Dünyada tek olmadığını öğrenciye belirtecek, ondan farklı insanların kültürlerinin bulunduğunu ve farklı yaşantıları ona kazandırmak gerekir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, farklı kültürlere ait kültür tanımının yapılması gerektiğini, teorik bilgilerden uygulamaya dayalı bir programın daha verimli olabileceğini söylemiştir. Katılımcı 14, “Program kendi kültürümüzün yanında diğer kültürlerinde olduğu bir program olmalı, programımız teoriden çok uygulama ağırlıklı olmalıdır.” şeklinde ifade düşüncelerini etmiştir. Çok kültürlü öğretim programında Türk kültürünün diğer kültürlere göre baskın olmasını söyleyen Katılımcı 15, çok kültürlü öğretim programı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermiştir. Katılımcı 15, “Türk toplumunun örf, adet, gelenek, dil, dinini yansıtan program olmalı, onlardan da bizim programımıza serpiştirmeler olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, öğretim programında teorik bilgilerin dışında uygulamaya dayalı içeriklere yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 16, “Öğretim programında özellikle drama derslerine ağırlık verilmeli sadece tanım verilmemeli çok kalıcı olmaz, o zaman farklı kültürlerin öğelerine yer verilmeli, empati kurularak işlenmeli buna yönelik programda değişiklik yapılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17, öğretim programının yerel kültürler üzerindeki özelliklerinden çok evrensel değerler benimsenmesini, tek bir milleti yüceltmenin programa uymayacağını belirtmiştir. Katılımcı 17, “Tüm milletlere hitap etmeli tek bir milleti yüceltmek için olmamalı bütünlük sağlamalı, özel amaçlar yerine evrensel amaçlar gütmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, öğretim programının ayrıştırıcı değil, birleştirici olması gerektiğini söylemiş, bu birleştiricilik içerisinde duyarlılık ve saygı temalarının ön planda olduğu bir programın olması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 18, “Duyarlılık, saygı temaları ön plana çıkmalıdır. Ayrıştırıcı değil de daha çok birleştirici olunmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 19, çok kültürlü eğitime uygun sosyal bilgiler öğretim programının özelliklerinde evrensel değerlere sahip olmasının yanında hoşgörü ve toplumdaki bireyleri kucaklayıcı şekilde özelliklere sahip olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 19, “Evrensel değerlere sahip, kucaklayıcı, hoşgörünün içinde olduğu bir program olmalı, tek bir unsur üzerinde değil de, farklı unsurları da barındırmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, öğretim programının farklı kültürlere duyarlı ve saygı duyan bireyler olması gerektiğine yönelik içeriklere yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 20, “Etnik köken ve din bunları temel alarak baktığımızda Türkiye’de birçok etnik köken var, ön ayak olmalıyız farklı kültürlere saygı duyan bir topluma uygun hazırlanmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Çok kültürlülüğe uygun Sosyal Bilgiler Öğretim Programında olması gereken özelliklere ilişkin katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Çok Kültürlülüğe Uygun Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Olması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Evrensel değerler eğitimi üzerinde yoğunlaşma	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 3, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 13, Katılımcı 17, Katılımcı 18, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Kültür tanıtımı ve aidiyet duygusuna yer verme	Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 10, Katılımcı 11, Katılımcı 12, Katılımcı 14, Katılımcı 15, Katılımcı 16

4.12. Çok Kültürlülüğe Uygun Bir Öğrenme Ortamında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Katılımcıların çoğunluğu çok kültürlü uygun bir öğrenme ortamında farklı kültürlerin tanıtılması gerektiğini söylemiştir. Diğer katılımcılar ise farklı kültürlere duyarlı ve kucaklayıcı olmayı, eşit ortam içerisinde düşünce ve ifade özgürlüğünün yansıtıldığı, empatinin bulunduğu, hoşgörü ve saygıya uygun öğrenme ortamının olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcı 1, öğrenme ortamları içerisinde yer alan farklı kültürlere karşı ön yargılı yaklaşımdan, onları kabul etmeye yönelik değerleri uygulatan bir öğrenme ortamını ele almıştır. Katılımcı 1, “Öncelikle dinlemeyi bilerek ön yargılı olmamız gerekir, bu şekilde davranarak o insanların sorunlarını çözemeyiz, evrensel değerleri öğrenme ortamına yansıtmamız gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 2 daha kucaklayıcı ve görüşlerin serbestçe ifade edildiği bir öğrenme ortamında farklı koşullarda yaşamış insanlara bakış açımızı yansıtmamız gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 2, “Sınıf içinde farklı kültürden insanlar da var, onların da görüşlerine yer vererek kendi kültürlerini yansıtılmalarını sağlamalıyız.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, öğrenme ortamında kültürlerin zenginliklerinin ortaya çıkarılması gerektiğinin vurgusu yapılmıştır. Katılımcı 3, “Sınıf içinde farklı kültürlerden olan insanlar var, birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayarak onların kültürlerinin zenginliklerini öğretmeleri gerekir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, kültürlere eşit mesafede yaklaşılması ve bunun yanında empati ve farklılıklara saygı değerinin uygulanması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 4, “Sınıf ortamında öğretmen her kültüre aynı mesafe durması gerekiyor, farklılıklara saygı duyulmalı, empati yeteneği kazandırılmalı yani onlar olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5, öğrenme ortamında dil farklılığının sorun olmaması adına geleneksel kültürel özelliklerin tanıtılarak bu sorunların ortaya çıkmasının engellenebileceği belirtilmiştir. Katılımcı 5, “Öğrenme ortamında dil farklılığı sıkıntı olabilir belki ama kıyafetler açısından farklı kültürler derste yansıtılıp işlenebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, farklılıkların bizi biz yapan şeyler olduğunu ve her bireyin kendini ait hissettiği düşünce ve ifade özgürlüğünün tanınması gerektiğinden söz edilmiştir. Katılımcı 6, “Bu öğrenme ortamında çocuklar farklı kültürlerden geliyor olabilirler ama farklılıklardan yenilikler gelebileceğini gösteren özgür ortamlar oluşturmamız lazım.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, öğrenme ortamı içerisinde öğretmenin belirleyici olduğunu söyleyerek, farklı kültürlerin eşit şartlar içerisinde kendi kültürlerini yansıtmanın öneminden bahsetmiştir. Katılımcı 7, “Öğretmen faktörü çok önemli öğrencilerin birbirlerinin fikirleri dinlenilmesi sağlanmalıdır, öğrencilerin olduğu gibi kabul etmeleri sağlanmalı empati yapabilmeye onu anlamaya çalışmak gibi. Kesin yargılara öğretmen varmamalı kültürler üzerinden.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, sınıf ortamı içerisinde farklı kültürleri kucaklayan bir ortam oluşması adına fiziki koşullarının iyi hazırlanması ve öğrenci analizinin iyi yapılmış olması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Sınıf düzeni farklı bir boyut öğrencileri önce çok iyi bir şekilde analiz etmek gerekli, süreç çok önemli burada sınıf içerisinde barış ortamı doğrultusunda sırada oturturken dahi bu noktalara dikkat edilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, öğrenme ortamında bireylerin kendilerini ait hissetmeleri için kendi kültürlerinin zenginliklerini tanıtabileceği koşulların sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Katılımcı 9, “Öğrenme ortamında kültürel öğeler tanıtılmalıdır, kültür olarak herkesin kendi kültürünü tanıtan çalışmalara ağırlık verilmeli, her yöreden bir alıntı olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10 farklı kültürleri kucaklayan bir öğrenme ortamı yani birleştirici olunması gerektiği üzerinde durulmuş ve bu sayede çeşitli yöntemler kullanarak farklı kültürlerin kendilerini ait hissedecekleri bir ortamın varlığına değinmiştir. Katılımcı 10, “Sınıf ortamında farklı kültürleri betimleyen resimler sergilenebilir ya da farklı kültürlerle sahip insanlar kendi şarkılarını söyleyebilir, belgesel yoluyla tanıtılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, öğrenme ortamında bireylerin kültürel özgürlüklerinin tanınması gerekliliğinden söz etmiştir. Katılımcı 11, “Farklı gruplarında kendini ifade edebileceği, dilini rahatça kullanabildiği, istediği eğitimi alabildiği bir ortam olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, sınıf ortamlarının farklı kültürlere ilgi ve dikkat çekici yönleriyle tasarlamak gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 12, “öğrenme ortamı daha canlı olmalı, onların belgeselleri, kıyafetleri daha çok görseller kullanılmalı, anlatılarak çok etkili olacağını düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13, öğretmenin hoşgörü ve empatiyi kazandıracak şekilde kucaklayıcı yaklaşması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca öğrenme ortamı içerisinde ders kitapları ve öğretmenin söylemlerinin oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 13, “Öncelikle öğrenme ortamında öğretmenin tutarlı olması gerek ve sınıf içinde empati, hoşgörünün kazandırılması gerekir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, öğrenme ortamı içerisinde tek düze bir sınıf ortamı olmadan farklı kültürlerin tanıtıldığı öğretmenin rehberlik edecek üslupta olması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 14, “Tek düze bir sınıf olmamalı farklılıklara yer verilmeli ve bu farklılıklar bizden biri olarak yansıtılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, sınıf ortamı içerisinde herkesin görüşüne yer verilmesi gerektiğini, saygı ve hoşgörü değerlerinin ön planda olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 15, “Mutlaka öğretmenin rolü büyük, herkese konuşma hakkı vermeli, herkesi saygılı dinlemeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, öğrenme ortamlarında farklı kültürlere karşı birlik ve beraberliğin olduğu kucaklayıcı ortamların sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 16, “Farklılıklara açık bir öğrenme ortamı oluşmalı.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı 17 sınıf ortamı içerisinde öğretmen, öğrencilere farklı kültürlerle ilgili bilgilerin tanıtılması noktasında serbestçe görüşlerin paylaşıldığı ortamın sağlanmasının gerekliliği belirtilmiştir. Katılımcı 17, “Öğretmen öğrencilere farklı kültürden insanlar için bilgiler verebilir ve öğrenme ortamını buna açık hale getirmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18, değerlerin tanıtıldığı öğrenme ortamlarının yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 18, “Yaparak yaşayarak öğrenmede farklı kültürden gelen insanlarla aynı sınıf ortamında bu çok güzel bir şekilde yansıtılabilir. Bizim kültürümüzde böyle sizde nasıl diye sorulabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 19, her bir kültürün yoğunluğundan ziyade farklı kültürlerin tanıtımına da yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 19, kendisinin Kürt olduğunu söyleyerek, Türklerin Kürtlere karşı olumsuz ön yargıya sahip olduklarını, bunu büyükşehirde daha yoğun hissettiğini ve herhangi bir durum olmasa da azınlıkta kaldığı için kendisini dışlanmış olarak gördüğünü belirtmiştir. Katılımcı 19, “Tek bir kültürün yoğunluğundan ziyade farklı kültürlerin o sınıfta olması ve kendilerinden parçalar bulabilmeleri gerekir o ortamda.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 20, farklı kültürlerle karşı kucaklayıcı yaklaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 20, “Sınıf içinde bizim öğrenme yöntemlerimiz kullanılarak farklı kültürlerden örneklerin verildiği ve yaşatıldığı ortamlar olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Çok Kültürlülüğe Uygun Bir Öğrenme Ortamında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Farklı kültürleri tanıma	Katılımcı 5, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 13, Katılımcı 17, Katılımcı 18, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Farklı kültürlerle duyarlı ve kucaklayıcı olma	Katılımcı 2, Katılımcı 4, Katılımcı 6, Katılımcı 15
Eşit şartlar altında ifade özgürlüğüne yer verme	Katılımcı 1, Katılımcı 3, Katılımcı 11, Katılımcı 16
Empatiye yer verme	Katılımcı 7, Katılımcı 12
Hoşgörü ve saygıya yer verme	Katılımcı 14

4.13. Farklı Milletlere Kendi Kültürlerine Uygun Eğitim Yapılması Hakkındaki Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara Türkiye’de farklı kültürlerle sahip (etnik köken, din, mezhepsel farklılıklar gibi) öğrencilere kendi kültürlerine uygun eğitim yapılması hakkındaki düşünceleri sorulduğunda katılımcıların çoğu eğitimin farklı kültürlerle göre değil milli olması gerektiğini ve bunun ülkenin bütünlüğü açısından da önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında diğerleri farklı kültürlerin kendi öz benliklerini yitirmemeleri adına kendi kültürlerinde eğitim alabileceklerini, vatandaşlık bilgisi dışında bireylere seçme özgürlüğünün tanınarak kendi kültürlerinde eğitim alabileceğini ifade etmişlerdir.

Katılımcı 1, toplum içerisinde aidiyet duygusunun sağlanmasının oldukça zor olacağını ve toplumsal bütünlüğün zarar göreceğini söyleyerek uygun bulmadığını belirtmiştir. Katılımcı 1, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Bu daha problemler içerik uygulaması olarak bunun için o kültürün dilini bilen öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekiyor, bu insanlar kendi kültürlerinde yetiştikten sonra Türk kültürüne nasıl uyum sağlayacak kendi dilleri ve kültürlerine yer verilirken bu ülkenin de değerleri verilebilirse tabii ki olur, ama ben uygun bulmuyorum.

Katılımcı 2, Katılımcı 1'den farklı düşünerek milli benliklerini kaybetmemeleri için öğrencilerin kendi kültürlerine uygun eğitim yapılması gerektiğini söyleyerek, bu kültürlerin dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 2 ise bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Yani mutlaka kendi kültürleriyle ilgili bilgilerin verilmesi gerekiyor yani geçmişte mesela Kürtçe dersi, Arapça dersi gibi derslerde sorunlar yaşıyorduk, son dönemlerde televizyonda Kürtçe kanallar var mesela ben de bir kürdüm, hani benim için de bir faydası oldu bu tarz şeylerin desteklenmesi gerekiyor.

Katılımcı 3, eğitim sisteminin milli olması gerektiğini, diğer kültürlerle bu eğitim içerisinde yer verilmesinin daha doğru olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 3, "Bence eğitim milli olmalıdır, tek ve milli olması lazım tabii bu eğitiminde bütün kültürleri içinde barındırması gerekir bu şekilde olursa daha doğru olur." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, Katılımcı 3 ile ortak bir ifade kullanarak eğitimin milli ve tek tip olması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcı 4, "Türkiye'de insanlara tek tip eğitim verilmeli ki ilerde sıkıntı yaşanmasın çünkü zıtlıklar kavgayı çıkarır." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, bireylerin yaşadıkları topluma karşı bağlılıklarının oluşabilmesi için bulunduğu topluma göre vatandaşlık eğitimini almasını söylemiştir. Bunun dışında dil, din, folklorik öğelerde bireylere seçme özgürlüğü tanınabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 5, "Vatandaşlık bakımından farklı bir müfredat uygulanmasını hoş karşılamam ama dini inanç, folklorik öğeler, ait olan dilin seçmeli olarak öğretilmesi

önemli bunlar yani insanlara seçme özgürlüğü verilmesi gerek yani bir bölgede belli bir çoğunluk varsa ona göre yapılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, ülkenin dilinin, tarihinin ve kültürünün ortak olması gerektiğini belirterek, farklı kültürde olan bireylerin kendi kültürlerine uygun eğitim almalarını doğru bulmadığını söylemiştir. Katılımcı 6, “İrk temelli bakacak olursak özellikle burada kültür ortaya çıkıyor, bir ülkenin tarihi, dili, kültürü ortaktır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7 Türk toplumda yaşanılıyorsa Türk kültürüne göre eğitim alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte kendi kültürlerinde eğitim almaları durumunda Türk toplumunu benimsemeye sıkıntı oluşturabileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 7, “Burada çoğunluk olan Türklük üzerinden gidilmeli, farklı dil de eğitimi uygun bulmuyorum ancak değerler eğitimi, kültür eğitimi gibi dersler konularak çocukların düşünsel anlamda onları öğrenmesi sağlanmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, diğer katılımcılardan farklı yaklaşarak dış ülkelerin Türkiye gibi devletlerin bütünlüğünü bozmak amacıyla çok kültürlülük, eşitlik gibi kavramları dünyaya yaydığını o yüzden de kendi kültürlerinde eğitim yapılmasının toplum içerisinde bölücü faaliyetlere yol açabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Dış ülkelerin kendi içinde uygulamadığı ama diğer devletlere yaymaya çalıştığı milli devletleri bölme amaçlı yapmış olduğu bir şey, çok kültürlülük adına özgürlük adına, bu güzel kavramların içinin boşaltılıp bölmek ve parçalamak mantığı içerisinde yaklaşıldığını düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, farklı kültürlerin kendi kültürlerine göre eğitim almalarının toplumda ayırıcı faaliyetlere neden olabilecek durumları ortaya çıkarabileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte eğer böyle bir şey uygulanacaksa okul öncesi döneminden sisteminin kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 9, “Kendi kültürlerine uygun eğitim her birine ayrı olması daha ayırıcı olacaktır, yapılabilir ama daha çok küçük yaşlarda olmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10 ülkemizde kültürel çeşitlilik olduğundan dolayı aidiyet duygusu çatısı altında kendi kültürlerine göre eğitim alabileceklerini belirtmiştir. Katılımcı 10, “Türkiye’de çok farklı etnik gruplar var bunların her birinin kendi kültürünü öğrenmesi Türkiye ortamında öğrenebilir ancak aidiyet duygusu ortak verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, bireylerin kendi milli benliklerini yitirmemeleri için kendi kültürlerine göre eğitim yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 11, “Doğru buluyorum, kültürlerini unutmamak için böyle bir eğitim verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, farklı kültürler kendi kültürlerinde eğitim aldıklarında gelecekte ülke adına bütünlüğe zarar verici faaliyetler yapabileceğini düşünmüş ve bu durumun denetiminin oldukça zor olmasından dolayı sıcak bakmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 12, “Ben buna pek sıcak bakmıyorum çünkü herkes kendi kültürüne göre eğitim aldığı anda devlete zarar verici faaliyetler yapabilir, aslında olmasını isterim fakat çok iyi denetlenirse, diğer türlü olacağını düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, Türk toplumunda asimilasyon sürecinin oluşmaması ve kendi öz benliklerinin yitirilmemesi adına farklı kültürlerde eğitime yer verilmesinin uygun olabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 13, “Verilmeli çünkü bazı kültürler bazılarının içinde eriyince kendi öz benliklerini de kaybediyorlar. Kimlik arayışına giriyorlar daha sonra bu da olumsuz olabiliyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, her bireyin kendi kültüründe eğitim alması gerektiğini bunun aynı zamanda bireyi tamamlayıcı bir unsur olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca bireylerin kendilerini yaşadıkları topluma ait hissetmeleri açısından da uygun olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 14, “Her insan ister kendi kültürüyle eğitim görmek, bende bir azınlık olsaydım ben de isterdim, Alevi de ister Ermeni’si de ister, Rum’u, Çerkez’i. Bizim de farkımıza varın gibi istekleri de olabilir buna kesinlikle yer verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, farklı kültürdeki bireylerin kendi kültürlerine göre eğitim almalarını toplumdaki kaynaşma ve bütünleşmeyi engelleyeceğinden uygun bulmadığını söylemiştir. Bununla birlikte kültürlerine ait bilgilerin seçmeli ders şeklinde verilmesinin daha doğru olabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, “Seçmeli bir ders olabilir belki ama mutlaka bizim okullarımızda bizimle eğitim almaları gerekir, kaynaşabilmeleri için ben öyle düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 16, bireylerin vatandaşlık alanında bağlılıkları sağlanarak kendi kültürlerine göre eğitim almalarının ülkemiz açısından da zenginlik oluşturabileceğini söylemiş ancak kültürlere yer verme konusunda kendi kültürümüzün

unutulmamasına dikkat edilmesinin oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 16, “Kendi kültürlerine ait uygulama yapılmalı ama bu direk verilmemeli, bunu yaparken bizim kültürümüzün de asimile olmamasına dikkat edilerek yapılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, farklı kültürlerin eğitimlerine yer verilirken ülkenin amaçlarının da göz önünde bulundurulması gerektiği söylenmiştir. Katılımcı 17, “Onlara uygun eğitim verilmeli ama ülkenin amaçlarına uygun olmalı, ülkemize faydalı olacak şekilde olmalı tabi kültürlerine yer verilip yemekleri, kıyafetleri tanıtılabilir ama amaç ülkemize faydalı olmak olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18 toplum içerisinde yaşayan milletlerin çoğunluğuna göre eğitim yapılmasının daha doğru olacağını belirtmiştir. Katılımcı 18, “Türkiye zaten farklı kültüre ev sahipliği yapan bir ülke, bunların ayrı ayrı kendi kültürleriyle eğitim almaları olanaksız, birleştirici bir program yapacak ve toplumun yüzdeliği ona göre belirlenir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Toplumda farklı kültürlere sahip bireylerin kendi kültürlerine uygun eğitim almalarını doğru bulmadıklarını ancak Türk kültürü içerisinde diğer kültürlere yer verilebileceğini vurgulamıştır. Ayrıca bireyin bu soruyu yanıtlarken kendi yaşantısının etkisinde kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcı 19, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

Diğer kültürlere yer verilmeli yok sayılmamalı. Türkiye’de şuan en büyük problem Kürt sorunu, onlar bir sınıfa girdiğinde eğer o sınıfta Türk öğrenciler yoğunluktaysa kendilerini dışlanmış hissediyorlar ve Türk öğrencilere göre de Kürtler bir olumsuzluk olduğu görülüyor, ön yargılı olmamak gerek, farklılıkları tanımak zenginliktir.

Katılımcı 20, eğitimde bireylerin kültürlerine yer verilmesinin eşitlik açısından faydalı olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 20, “*Bir kere mutlaka almalı, eğitimde çocuklara eşitlik sağlanmalı.*” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.13’de gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Farklı Milletlere Kendi Kültürlerine Uygun Eğitim Yapılması Hakkındaki Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Bireylere vatandaşlık eğitimi dışında seçme özgürlüğü tanıma	Katılımcı 5, Katılımcı 10, Katılımcı 16, Katılımcı 17
Kendi kültürlerine uygun eğitim verme	Katılımcı 2, Katılımcı 11, Katılımcı 13, Katılımcı 14, Katılımcı 20
Eğitimde milli unsurları esas alma	Katılımcı 1, Katılımcı 3, Katılımcı 4, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 12, Katılımcı 15, Katılımcı 18, Katılımcı 19

4.14. Çok Kültürlü Eğitimin Türkiye'nin Milli Eğitim Sistemine Uygun Olup Olmadığına İlişkin Katılımcı Değerlendirmeleri

Katılımcıların çoğunluğu çok kültürlü eğitimin Türk toplum yapısına uygun olduğunu ancak eğitim sistemine yansımadığını belirtmiştir. Bununla birlikte diğerleri milli eğitimin genel ve özel amaçlarıyla örtüşmediğini, konu ve kazanımlara uymadığını söylemişlerdir.

Katılımcı 1, çok kültürlü eğitimin Türkiye'nin Milli eğitim sistemine uygun olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin öncelik olarak kendi içindeki eğitim problemlerinin çözülmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Katılımcı 1, "Biz zaten çok kültürlü bir toplumuz asırlar boyunca bu topraklarda farklı kültür ve inançlarda insanlar olmuştur. Türkiye'de de yapılabilir ancak öncelikle Türkiye kendi eğitim sorunlarını çözmelidir." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 2, çok kültürlü toplum yapısını çoğunlukla yerel kültürler açısından değerlendirerek, çok kültürlü eğitimin uygun olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 2, "Bence uygun, biz de çok kültürlü toplum yapısına sahibiz sonuçta, doğuda birkaç ırktan gelen insan var mesela batıda farklı kültürler var." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 3, çok kültürlü eğitimin Türkiye'nin milli eğitim sistemine uygun olmadığını ve içerik olarak diğer kültürler yer vermediği için farklılık gösterdiğini söylemiştir. Katılımcı 3, "Bence eğitim milli olmalıdır, tek ve milli olması lazım tabii çok kültürlü eğitimde bütün kültürleri içinde barındırması gerekir ancak eğitim sisteminde yok, uygun değil." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 4, millî eğitimin genel amaçları içerisinde Türk vatandaşı yetiştirmek üzerine özellikler yer aldığı için uygun

olmadığını söylemiştir. Katılımcı 4, “Uygun değildir çünkü Türk milli eğitimi genel amaçla kendi benliğini bilen Türk vatandaşı yetiştirmeyi istiyor yani uygun değil.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 5, Katılımcı 4 ile ortak ifade kullanarak çok kültürlü eğitimin Milli eğitim sistemine uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 5, “Yapısal olarak uygun olmadığını düşünüyorum, çok kültürlü bir ülkeyiz ama eğitim sistemine yansımamış.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 6, “Kesinlikle uygun değildir ben bu çok kültürlülüğü ırk üzerinden düşünüyorum ve burası Türkiye Türk eğitim sistemi üzerinden olaylar ilerliyor bu programın dışına çıkılamaz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, millî eğitim sisteminin çok kültürlü eğitime uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 7, “Millî eğitim sisteminin şuan ki haliyle uygun olduğunu düşünmüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, çok kültürlü eğitimin Türk milli eğitim sistemine uygun olmadığını ancak birleştirici öğeler üzerinde değişiklikler yapılarak uygun hale getirilebileceğini söylemiştir. Katılımcı 8, “Nasıl ele aldığımıza bağlı eğitim odaklı yaklaşırsak birleştirici öğeler üzerinde değişiklik yapıldığı sürece uygun hale getirilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 9 eğitim sistemine içerik olarak uygun olmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 9, “Uygun değildir çünkü eğitim içerik olarak farklı kültürleri benimseyecek içerikte değildir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, milli eğitim sisteminin içerik olarak çok kültürlü eğitime uygun olmadığını söylemiştir. Katılımcı 10, “Uygun değildir. Yani ülkemizde eğitim sistemi içerisinde çok kültürlülüğe uygun herhangi bir içerik yoktur.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11, millî eğitim sistemine uygun olduğunu ve kendi kimliklerine ait kültürleri unutmamak adına eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcı 11, “Uygundur çünkü Türkiye’de birden fazla etnik köken yer almaktadır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, Katılımcı 11 ile ortak noktaya değinerek çok kültürlü toplum yapısından dolayı uygun olduğunu söylemiştir. Katılımcı 12, “Aslında uygun çünkü biz çok fazla kültürü barındırıyoruz zaten bunlarla iç içe büyütüyoruz.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13, çok kültürlü toplum yapısından dolayı uygun olduğunu ve çok kültürlü eğitime yer vermemiz gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 13, “Kesinlikle uygun çünkü Türkiye homojen değil ve çok farklı

kültürler var o yüzden Türkiye'nin eğitim programında mutlaka çok kültürlü eğitim olmalı." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 14, millî eğitimin son günlerde daha fazla gündeme getirmesine rağmen toplum yapısından dolayı uygun olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 14, "Farklılıklara sıcak bakılmadığı için milli eğitim son zamanlarda gündeme getirmeye başladı ama genel olarak uygundur." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, Türk milli eğitim sisteminin içerisinde Türk kültürü ağırlıkta olduğu için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 15, "Yani bu bizim milli eğitim sistemimize uygun değil çünkü milli kültüre ağırlık verilmiştir." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, çok kültürlü toplum yapısından dolayı uygun olduğu belirtilmiştir. Katılımcı 16, "Uygundur zaten çünkü farklı kültürlere geçmişten beri açığız insanları hor görmeme farklı dil, din, kültürlere açık olmuşuz bu yüzden gerekli." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 17 çok kültürlü toplum yapısından dolayı Türk milli eğitim sistemine uygunluğunu vurgulamıştır. Katılımcı 17, "Bence uygundur çünkü birden fazla etnik köken yaşıyor ülkemizde o yüzden uygundur." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 18, Türkiye'de çok farklı etnik köken olduğundan dolayı uygulamanın mümkün olmayacağını ve bütün kültürleri kapsayacak şekilde bir Türk milli eğitim sisteminin olmadığını belirtmiştir. Katılımcı 18, "Uygun değil Türkiye'de çok farklı etnik yapılar var bu beraberinde kavgayı getirir ve ülkenin sonunu hazırlar." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19, Türk milli eğitiminin kültürlerle ilgili içeriklere yer verilmediği için çok kültürlü eğitime uygun olmadığını söylemiştir.

Katılımcı 19, "Sistem üzerinde çalışılmalı, uygun değil." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 20, Katılımcı 19 ile ortak ifade kullanarak çok kültürlü eğitimin Türk milli eğitim sistemine diğer kültürlerden söz edilmediği için uygun olmadığını ifade etmiştir. Katılımcı 20, "Olması gereken aslında bu ancak diğer kültürlere de değinilmeli özellikle bu haliyle uygun değil." şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.14'de gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Çok Kültürlü Eğitimin Türkiye'nin Milli Eğitim Sistemine Uygun Olup Olmadığına İlişkin Katılımcı Değerlendirmeleri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Türk toplum yapısına uygun olma	Katılımcı 1, Katılımcı 2, Katılımcı 11, Katılımcı 12, Katılımcı 13, Katılımcı 14, Katılımcı 16, Katılımcı 17
Konu ve kazanımlara uymama	Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 18, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Milli eğitimin genel ve özel amaçlarıyla örtüşmemesi	Katılımcı 3, Katılımcı 4, Katılımcı 5, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8, Katılımcı 15

4.15. Katılımcıların Türkiye’de Göçmen Sorununun Giderilmesine Yönelik Önerileri

Katılımcılara Türkiye’de göçmen sorununun giderilmesine yönelik önerilerinin neler olabileceği sorusu yöneltildiğinde katılımcıların çoğunluğu farklı kültürlerle yer veren eğitim programları düzenlenmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Bununla birlikte diğer katılımcılar toplum eğitimi adı altında dersler eklenmesini, göçmenlerin geldiği ülkelerde ilişkilerin devam etmesi ve ortak çözümlerin üretilmesini, medyanın göçmenler konusunda oldukça etkili olduğunu, medya kullanılarak bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasını önermişlerdir.

Katılımcı 1, dış ülkelerde meydana gelen ekonomik ve siyasi olayların ülkemize sorun olarak yansıdığını ve bununla ilgili ülkelere destek olunması gerektiği söylenmiştir. Katılımcı 1, “Türkiye’yi değil birçok ülkeyi de etkiliyor bir kere Ortadoğu ülkeleri sorunların giderilmesi için yardımcı olunmalı, bu şekilde bizim ülkemizde huzur olabileceğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2, kültürleri kapsayan bir eğitim programı uygulandığında kaynaştırmaya dayalı bir toplum yapısı oluşacağını ve böylece sorunların ortadan kalkacağını belirtmiştir. Katılımcı 2, “Göçmen sorunu yıllardır ülkemizde yaşanıyor yaşanmakta büyük ihtimalle bu çatışma ortamından dolayı kaynaştırmaya dayalı bir toplum yani tüm kültürleri kapsayan program olması gerekiyor, hani ilk önce insanların dil problemiyle ilgili bilgi verilmesi gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3 toplum içerisinde bireylerin farklı kültürlerle ilgi duyması ve çok kültürlü bir eğitim

programıyla reformlar yapılmasıyla bu sorunun çözülebileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 3, “Eğitimde reformlar yaparak insanları birbirlerine saygı duyar hale getirmemiz gerekiyor, farklı kültürleri tanıyıp, farklı kültürleri bir arada tutup nasıl yaşayacaklarını öğretmemiz gerekiyor bence.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, göçmenlerin kendi ülkelerindeki güvenlik sorunu çözüldükten sonra ülkelerine gönderilmesinin en iyi öneri olduğunu belirterek eğer kalacaklarsa ülkemize adapte edici eğitim çalışmaları yapılması gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 4, “Memleketlerine gönderilmesi gerektiğini öneriyorum eğer ülkede yaşayacaklarsa topluma adapte edilmeleri gerek.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5, ülkelerin karşılıklı ilişkilerini devam ettirmeleri gerektiğinin üzerinde durmuştur. Katılımcı 5, “En başta göçmen sorununun kaynaklandığı ülke ve gelinen yerle karşılıklı ilişkiler kurulmalı, onları ülkeye adapte etmek önemli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, Katılımcı 4 ile ortak noktaya vurgu yaparak ülkelerinde güvenli bir ortam sağlandıktan sonra geri dönmelerini önerebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 6, “Göçmen sorunu bu yerinde çözülmeli. Kendi yerlerine dönmeliler güvenli bir ortam oluştuktan sonra.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, ülkede göçmen sorununun giderilmesi için devletlerin ortak çalışmalar yapması ve gelinen ülkeye uyum sağlayıcı faaliyetlere ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 7, “Öneri olarak orada gelinen yerde kaos ortamı giderilmeli bu devletlerle ortak çalışmalar yapılmalı. Oradaki insanlar kültürel olarak birleştirilmemiş kültürel mezhepsel farklılıklar var içerisinde. Bu insanlar ihtiyaç duyulan alanlarda topluma kazandırılmalıdır. Çocuk sınırlaması getirilmeli göçle gelenlere.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, ülkede sürekli bir sorun olmadığını ve bu yüzden dış ülkelere kaynaklı olan sorunlar bittikten sonra ülkelere dönmelerini önerebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Ben kökten çözüm olması taraftarıyım oradaki çatışma ortamının bir an önce giderilip yurtlarına geri dönmesinden yanayım.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 9, ülkemizde bu sorunun ortaya çıkmasında dış devletlerin etkili olduğunu eğitim alanında çalışmalar yapılarak çözülebileceğini belirtmiştir Katılımcı 9,

“Eğitim alanında toplumun gmenlere karşı bir sorumluluk bilinci geliştirilebilir buraya gelenlerde o toplum hakkında eğitilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 10, devlet ve kurumların desteklemesi sonucu dil eğitimi gibi uyum sağlamaya yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 10, “Bunların ülkemize uyum için bir eğitim olmalı; Türkçe bilmeleri gerekli yaşam standartlarına uyum için devlet ve kurumlar desteklemeli, insanlar özverili yaklaşmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 11, göçmenlerin kendi ülkelerinde oluşan ortamı burada da oluşturulması sağlandığı takdirde bu sorunun zaman için çözülebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 11, “Onların kendi ülkelerinde yaşadıkları ortamların Türkiye’de de devam ettirmeleri sağlanmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 12, göçmen sorununun çözülebilmesi için öncelikle neden geldikleri üzerinde durulması ve devletlerle ikili ilişkilere ağırlık verilmesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 12, “İlk başta neden geliyorlar buna çözüm bulunmalı, ülkemize gelenleri kendi vatanları gibi hissetmelerini sağlamalıyız iyi bir şeklide dışlamadan, misafirperverliğimizi göstererek.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 13, lkemizde göçmen sorununun ortaya çıkmasında evre ülkelerdeki sorunların etkisi olduğundan dolayı öncelikle devletlerle ortak hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 13, “Türkiye’deki göçmen sorununun gitmesi için komşu ülkelerdeki problemlerin gitmesi gerek, bu yüzden ikili ilişkiler geliştirilmeli ve çözümler üretilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak adına toplum eğitimi adı altında konulara ağırlık verilerek farklılıklara saygının önemsenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcı 14, “Göçmen sorunu onlarla birlikte adaptasyona gidilmeli, farklılıklara saygı esas alınmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 15, göçmen sorununu çözmek için uygun eğitim programları kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 15, “ğretim programında buna uygun kazanımlar yerleştirilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 16, toplumsal alanda göçmenlerle ilgili asılsız haberlerin önüne geçilmesi adına dikkat edilerek okul, aile ve toplumsal yaşantıda bilinçlendirme çalışmaları yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Katılımcı 16, “Önce ailelerde olmak üzere, medyada çok yanlış haberler veriliyor, okullarda buna yönelik uygulamalar yapılabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, göçmen sorununun çözümünde bireylerin eğitiminde düzenlemeler yapılması ve aile planlaması üzerinde de eğitimlerin olması gerektiğini söylemiştir.

Katılımcı 17, “Çocuklara göçmen konusuyla ilgili eğitim verilmeli, aile planlaması yapılmalı bu şekilde düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18, eğitsel faaliyetlere ağırlık verilmesinin yanında Katılımcı 17, ile ortak noktaya vurgu yaparak aile planlaması üzerinde de ayrıntılı durulması gerektiğinden söz etmiştir.

Katılımcı 18, “Daha iyi bir yaşam şartı sunulabilir bu da eğitimle olur, bu eğitimin yanında aile planlaması eğitime verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Ayrıca göçmenlerle ilgili geldikleri yurtlarını savunmalarıyla ilgili “Anne ve çocuklar burada kalabilir fakat erkeklerin yurtlarını savunmak için gitmeleri gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Erkeklerin belirli askeri eğitimden sonra geri dönüp ülkelerini savunmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcı 19, göçmen sorununun siyasi bir konu olduğunu ve sonradan gelen göçmenlerin topluma uyumunu kolaylaştırmak adına ülkelerle ilişkili ortak çözümler üretilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 19, “Bu konu siyasi bir konu o yüzden kalacaklarsa devlet tarafından uyum çalışmaları yapılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 20, göçmen sorununun giderilmesi için eğitim programlarımızda düzenlemeler yaparak topluma uyumu kolaylaştırmayı önerebileceğini belirtmiştir.

Katılımcı 20, “Birçok millet var bu sorunların çözümü için eğitimde yenilikler yapılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların Türkiye’de göçmen sorununun giderilmesine yönelik önerilerle ilgili verdiği yanıtlar Tablo 4.15’de gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Katılımcıların Türkiye’de Göçmen Sorununun Giderilmesine Yönelik Önerileri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Öğretim programında farklı kültürlerle yer verme	Katılımcı 2, Katılımcı 3, Katılımcı 11, Katılımcı 15, Katılımcı 17, Katılımcı 18, Katılımcı 20
Toplum eğitimi adı altında ders ekleme	Katılımcı 4, Katılımcı 6, Katılımcı 8, Katılımcı 9, Katılımcı 10, Katılımcı 14
Dış ülkelerle ortak çözümler üretme	Katılımcı 1, Katılımcı 5, Katılımcı 7, Katılımcı 12, Katılımcı 13, Katılımcı 19
Medyayı etkili ve bilinçli kullanma	Katılımcı 16

4.16. Katılımcıların Türkiye’de Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Önerileri

Katılımcılara Türkiye’deki çok kültürlü eğitime yönelik öneriler sorusu yöneltildiğinde katılımcıların çoğunluğu farklı kültürlerin olduğu eğitim sistemine yer verilerek yeniden düzenleme yapılmasını ve kültürleri tanıtan derslerin eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte diğer katılımcılar farklı kültürleri tanımada yabancı dil eğitimine önem verilmesi gerektiğini, saygı, empati gibi değerlere öncelik tanınarak uygulamalı eğitime geçilmesini, üniversitelerde bu konuyla ilgili sempozyumların artırılıp, akademisyenlere gerekli eğitimin verilmesini, yabancı ülkelere devlet destekli geziler düzenlenmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Katılımcı 1, ülkemizde çok kültürlü eğitimde, üniversitelerde yer alan eğitimcilerin yeterli donanıma sahip olarak bu bilinçle insan yetiştirmesinin gerekliliği belirtilmiş ve uygulama ağırlıklı etkinliklerin çok daha faydalı olacağı söylenmiştir. Katılımcı 1, “Bununla ilgili çeşitli sempozyumlar yapıp, belgeseller izletilebilir. Üniversitede görev alan akademisyenlere bu konuda eğitim verilerek başlanabilir. Geziler yapılarak farklı kültürler tanınabilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 2, dil eğitimine ağırlık verilerek bireylerin kültürlerini yaşama açısından önemli olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı 2, “Çok kültürlü eğitimde, dil eğitimi alanında farklı kültürleri tanıma açısından farklı diller eklenebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3, farklı kültürleri tanıtan eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini ve farklılıklara duyarlılık, ön yargılı olmama gibi değerler üzerinde önemle durulmasını söylemiştir.

Katılımcı 3, “Türkiye’de çok kültürlü eğitimin yapılması gerekir, program düzenlendikten sonra yapılmalı. Ön yargılı olmamalı, saygılı olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 4, farklı kültürlere karşı empatiyle yaklaşarak eğitim ortamlarında tarihlerine yer verilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Katılımcı 4, “Çok kültürlü eğitime dayalı daha çok tarih derslerin de onların da tarihlerine yer verilmeli, empati yeteneği üzerinde durulmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5, milli eğitim tarafından kültürlerin kaynaşmasını kolaylaştıracak gezi faaliyetlerinin yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 5, “İnsanımız milli eğitim destekli yabancı yerlere öğrenci ve öğretmenler gezip oraları görebilir Avrupa’dan ülkemize gelen gruplar oluyor bu önemli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 6, yabancı kültürleri kabul etmede sorunların yaşanmaması için kültür eğitimine ağırlık verilmesi gerektiğini ve bölgesel kültürlerin ayrıntılı olarak tanıtılıp kültürümüzü tanımada yararlı olabileceğini vurgulamıştır. Katılımcı 6, “Ülkemizin bölgesel olarak düşünürsek farklı kültürler var. Bunun için derslerde onların kültürlerinden de bahsedilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7, çocukların birbirlerine olan kültürel saygınlıklarının artması ve adapte olmalarını kolaylaştırmak adına kültür eğitimine önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 7, “Farklı kültürlerin de öğrenilmesi gerek, kültür eğitimi gibi bu daha küçük yaşlara indirilerek çocuklara öğretilmeli böylece çocuklar birbirlerine daha saygılı bakabilirler.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 8, eğitim sistemi içerisindeki müfredatta değişikliğe gidilerek kendi öz kültürümüzü ve diğer kültürleri tanıtan içeriklerin eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 8, “Kültürleri tanıma ve tanıtmaya ki başka kültürleri geçtim kendi kültürümüzden bir haber yetişiyoruz zaten bu benim içinde geçerli tam manasıyla öz kültürümüz ve diğer kültürleri tanıma açısından eksik noktalar tamamlanmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 9, Türkiye’deki çok kültürlü eğitimde içerik olarak daha kapsayıcı olmaları ve farklı kültürlere değinilmesi gerektiği noktasında öneride bulunabileceğini ifade etmiştir. Özellikle bir Kürt olduğunu ve Kürtçe dil eğitimine de gereken önemin verilmesi gerektiğini belirtmiş olması yaşantısının düşüncelerinin şekillenmesinde etkili

olduğunu göstermektedir. Katılımcı 9, “İçerik olarak eğitimde kültürlere yer verilmeli ve uygulamalar arttırılmalıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 10 dil problemini çözerek ve onların da dillerini öğrenme adına özendirici çalışmalar yapılarak diğer kültürlerle iletişime geçmenin kolay olabileceğini ve yerel kültürde yer alan önemli isimlerin daha fazla örnek teşkil etmesi açısından konulabileceğini belirtmiştir. Katılımcı 10, bu konuyla ilgili şu ifadeyi kullanmıştır:

En başta kültürlerle iletişime geçebilmemiz için dil problemi ortadan kaldırılmalı en azından belli düzeyde bilmeliler biz de onların dilini öğrenebiliriz ama temel bir çatı altında Türkiye'nin toplum yapısı ve konumu farklı olduğundan Türkiye'de bu sistemi uygulamak zor ama Yunus Emre, Mevlana gibi insanlar temel alınarak bunlara değinebilir.

Katılımcı 11, ülkemizde istedikleri dillerde eğitim alabilmelerini ancak vatandaşlık eğitiminin de bağlılık açısından verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 11, “Müfredatta istedikleri dillerde eğitim verilebilir onlara, vatandaşlık eğitimi verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 12, müfredatta kültürlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini ve toplumsal bilinç oluşturarak farklılıklara saygı değeri üzerinde durulmasının önemine vurgu yapmıştır. Katılımcı 12, “İnsanların görüşlerine saygı duyulması öğretilmeli, kültürlere daha fazla dikkat çekilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 13, her bireyin özel ve tek olduğunu, buna bağlı olarak farklı kültürlerden içeriklerin bulunmasına yönelik görüş belirtmiştir. Katılımcı 13, “Öğrencilere dünyada tek olmadığı hatırlatılmalı, farklı kültürlerin olduğu ve saygının olması gerektiği yerleştirilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 14, Türkiye’de çok kültürlü eğitimde saygı, empati gibi değerlere ağırlık verilmesi gerektiğini ve kültürlerin tanıtılırken bir kültüre göre hareket edilmemesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcı 14, “Program sadece bir kimliğe ait olmamalı, öncelikle saygı duymalıyız, empati gibi değerler üzerinde durulmalı temelden olmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 15, kültürleri tanıttacak derslerin eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 15, “Göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitim aynı ilişkili okul öncesi eğitimden başlayarak nasıl birlikte yaşanabilir buna yönelik derslere yer verilmelidir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 16, programda kültürle ilgili birleştirici öğelerin artırılması gerektiğini ve saygı, sevgi değerlerinin ön planda olması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı 16, “Programdaki değerlere baktığımızda daha çok saygı, sevgi, hoşgörü gibi değerler bulunuyor, tam anlamıyla bunu yansıtmak gerek programda.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 17, ülkemizde yaşayan kültürler hakkında bilgi sahibi olmadığımızı ve o kültürlerinde tarihlerine yer vermek gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcı 17, “Ülkemizde daha çok Türklerin tarihi anlatılıyor, farklı kültürlerin tarihlerine de yer verilmeli.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 18, çok kültürlü ortam oluşturmak için saygı, sevgi ve barış içerisinde yaşamının önemini vurgulamıştır. Katılımcı 18, “Saygı, sevgi, barış içinde sınıf ortamları oluşturularak temelden yapılmalı.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 19, farklı kültürleri tanıtacak etkinlikler yapılması gerektiğini ve uygulamalara ağırlık verilebileceğini söylemiştir. Katılımcı 19, “Sistemde çalışmalar yapılmalı, farklı kültürleri tanıtacak etkinliklere de yer verilmeli bu şekilde.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 20, eğitim programlarının buna göre düzenlenmesi gerektiğini ve değerlerle ilişkilendirilmesinin önemine değinmiştir. Katılımcı 20, “İlk önce empati yapılması gerekir, eğitim programları değiştirilebilir.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Katılımcıların Türkiye’de Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Önerileri

Katılımcı Görüşleri	Katılımcılar
Akademik çalışmaları artırma	Katılımcı 1
Yabancı dil eğitimine ağırlık verme	Katılımcı 2, Katılımcı 10, Katılımcı 11
Farklı kültürleri tanıtan içeriklere yer verme	Katılımcı 3, Katılımcı 4, Katılımcı 6, Katılımcı 7, Katılımcı 8 Katılımcı 9, Katılımcı 12, Katılımcı 13, Katılımcı 15, Katılımcı 17, Katılımcı 19, Katılımcı 20
Dış ülkelere geziler düzenleme	Katılımcı 5
Uygulamalı etkinlikler ve empati becerisine yer verme	Katılımcı 14, Katılımcı 16, Katılımcı 18

BÖLÜM V: SONUÇ

Bu bölümde, araştırmanın yargı, tartışma ve öneriler kısmına yer verilecektir.

5.1. Yargı

Araştırmanın birinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorununa bakış açıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkek katılımcılar göçmen sorununa daha çok siyasi açıdan bakıp yorum yaparken kadın katılımcılar göçmen sorununu toplumsal açıdan ele almıştır. Araştırmanın ikinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitimi çoğunlukla dil, din, ırk açısından tanımlayarak çok kültürlü eğitim hakkında eksik bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Araştırmanın üçüncü sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre katılımcılar çok kültürlü eğitimin en önemli amacının birlik ve beraberliği sağlamak olduğunu belirtmiştir. Kadın ve erkek katılımcıların birlik ve beraberlik vurgusunu çok fazla yapmaları bu konuda kaygılı olduklarını göstermektedir. Araştırmanın dördüncü sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre göçmen sorununun çok kültürlü eğitim bağlamında değerlendirilmesi cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkek katılımcıların bir kısmı göçle gelen kişilere göre eğitim sisteminin değişmesinin doğru olmadığını söyleyip Türklük kavramına vurgu yapmıştır. Kadın katılımcıların büyük bir kısmı ise diğer kültürlere empati yaparak eğitim sisteminin göçe bağlı değişmesi gerektiğini söylemiştir. Elde edilen analizlerin sonuçları erkek katılımcıların milli kültürün öğretilmesinde Türklük kavramı üzerinde vurgu yaptığını belirten Yılmaz ve Kaya'nın (2011, s.73) çalışmasını desteklemektedir.

Araştırmanın beşinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre göçmen sorununun giderilmesine yönelik eğitim alanında Türkçe dil eğitimine yer verilmesi gerektiği söylenmektedir. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha duygusal açıdan bakmaktadır. Araştırmanın beşinci sorusuyla bağlantılı diğer bir soruyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede

öğretmenlerin kültürlere karşı bilinçli olması ve bunu öğrencilere yansıtması gerektiği söylenmektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre göçmen sorununun Sosyal bilgiler dersinde ele alma durumu cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kadın katılımcılar daha çok empati becerisine dayalı farklı kültürlere yer verilmesi gerektiğini söylerken, erkek katılımcılar göçün tarihi, nedenleri gibi bilgilerin Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alması gerektiğini söylemektedir.

Araştırmanın altıncı sorusuyla bağlantılı bir diğer soruyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre sosyal bilgiler öğretim programında göçmen sorununa yer verilmediği söylenmektedir. Katılımcılar öğretim programında düzenleme yaparak göçmenlerle ilgili konuların eklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırmanın yedinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre farklı kültürlerin çok kültürlü sınıf ortamında olması çok kültürlü toplum yapısından dolayı katılımcılar tarafından zenginlik olarak görülmektedir. Araştırmanın sekizinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre sosyal bilgiler öğretim programının çok kültürlü eğitime uygun olmadığı ifade edilmektedir. Katılımcılar öğretim programında farklı kültürlere rastlamadıklarını ve kültürlere eşit yaklaşmadığını ifade etmektedir.

Araştırmanın sekizinci sorusuyla bağlantılı bir diğer soruyla ilgili elde edilen analizlerin sonuca göre çok kültürlü eğitime uygun sosyal bilgiler öğretim programının özelliklerinde cinsiyete göre farklılık olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların yarısı sosyal bilgiler öğretim programının evrensel değerlere sahip olması gerektiğini söylerken diğer yarısı aidiyet duygusuna bağlı kültürlere yer verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

Araştırmanın sekizinci sorusuyla bağlantılı bir diğer soruyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre çok kültürlülüğe uygun öğrenme ortamının en önemli özelliğinin birlik ve beraberliği yansıtan kucaklayıcı ortam olduğu söylenmektedir. Katılımcılar birlik ve beraberliğe dayalı kucaklaşmanın olmadığı bir yerde farklı dilden, dinden ve ırktan insanları ötekileştirmenin daha kolay olabileceğini ya da sabit kültürlerin ön plana çıktığı ortamların oluşabileceğini düşünmektedir. Araştırmanın dokuzuncu sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre katılımcılar farklı milletlere kendi kültürlerinde eğitim verilmesini doğru bulmadıklarını ifade etmiştir.

Katılımcılar eğitim sisteminin ülke bütünlüğü açısından önemli olduğu için milli olması gerektiğini ancak içeriğinde diğer kültürlerle de yer verilebileceğini belirtmiştir.

Bu soruda özellikle erkek katılımcıların milli duyguları kadın katılımcılara göre daha ön plana çıkmıştır. Araştırmanın onuncu sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre çok kültürlü eğitimin Türkiye'nin milli eğitim sistemine uygun olmadığı görülmektedir. Kadın katılımcılar erkeklere göre daha toplumsal yönden olaylara bakmıştır. Araştırmanın on birinci sorusuyla elde edilen analizlerin sonucuna göre göçmen sorununun öğretim programlarında düzenlemeler yaparak, farklı kültürlerle yer verilmesiyle giderilebileceği söylenmektedir. Bu soruda özellikle kadın katılımcılar medya ve iletişim kavramlarına erkeklerden daha çok vurgu yapmıştır.

Araştırmanın on ikinci sorusuyla ilgili elde edilen analizlerin sonucuna göre çok kültürlü eğitimde ülkemize yönelik farklı kültürleri tanıtan derslerin eklenmesi gerektiğinin söylenmesi, eğitim sistemi içerisinde buna yönelik ihtiyacın hissedildiğini ortaya çıkarmaktadır. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre olayları değerlendirirken duygularını daha etkili kullandıkları görülmektedir.

5.2. Tartışma

Öğretmen adayları göçmenlere yönelik kucaklayıcı bir dil kullanmayarak toplumda yarattıkları olumsuz etkenler üzerinde yoğunlaşmışlardır. Katılımcılar, göçmen sorununun ortaya çıkmasında dış ülkelerde yaşanan savaş gibi siyasi olayların etkili olduğunu ifade ederek, bu sorunu sınırlı boyutlarıyla ele almışlardır. Öğretmen adaylarının göçe bağlı ortaya çıkan göçmen sorunu hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları lisans eğitiminde buna yer verilmediğini göstermiş ve buna yönelik ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Ülkemize alınacak göçmenlerin milli menfaatler doğrultusunda değerlendirilerek ele alınması gerektiğini düşünen öğretmen adayları hırsızlık, dilencilik, suç işlemede artış gibi toplumsal problemlerin artmasında göçmenleri etken olarak görmüşlerdir. Türk basınında göçmenlere yönelik yorumların incelendiği bir araştırmada da göçmenlerin toplumsal konumuna ötekililik tecrübesinden şekillendiği, misafirperverlik anlayışını zedelediği sonucu elde edilmiştir (Türk, 2019, s.28).

Toplumun belli bir kesiminin kabullenme anlayışı içerisinde olmasına rağmen çoğunluk kesiminin güvenlik riski taşıdığını düşünmeleri dikkatlerden kaçmamıştır. Bu çalışmayla birlikte öğretmen adaylarının görüşleri daha anlaşılır hale gelmiştir. Ülkemizde entegrasyon çalışmalarının yetersiz olmasına bağlı olarak toplumun birçok alanında bozulmalar meydana gelmiştir. Ülkemiz coğrafi konumunun avantajını birçok alanda kullanmış olsa da göçler konusunda zaman zaman dezavantajlı hale gelerek birçok bölgeden insanlara kucak açar konuma gelmiştir. Türk ve Suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin algılarını belirlemeye yönelik yapılan nitel çalışmada Türk çocukları Suriyeli çocuklardan daha fazla metafor üretmiştir. Bu çalışmada ülkemizin göç alan bir ülke olduğunu ve buna bağlı olarak göç edenlerden daha fazla yaşantıyla karşılaşıldığını kanıtlar niteliktedir (Kılınç, Karayel ve Koyuncu, 2018, s.50).

Çok kültürlü eğitim denilince dil, din, ırk, sosyal sınıf, cinsiyet, engelli olma gibi çok çeşitli unsur akla gelmesine rağmen öğretmen adayları daha çok dil, din ve ırk üzerinde durup çok kültürlü eğitimle ilgili eksik tanımlama yapmışlardır. Ayrıca çok kültürlü eğitim içerisinde verdikleri örneklerin daha çok yerel kültürlerden olması da bu konuda yetersiz bilgiye sahip olduklarını ortaya çıkarmaktadır. Öğretmenlerin çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği nitel araştırmada, çok kültürlü eğitimin yalnızca dil ve ırk bağlamında ele aldıkları sonucu elde edilmiştir (Boydak Özan ve Şengür, 2017, s.119). Benzer bir çalışmada da öğretmenlerin çok kültürlü eğitim ve uygulamaları konusunda eksik bilgiye sahip oldukları görülmüştür (Başarı, Sarı ve Çetin, 2014, s.98). Yine Türkiye’de çok kültürlü eğitim ve bununla ilgili kavramın içerikle birlikte tanımının yaygın olarak bilinmediği ortaya çıkmıştır (Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın, 2014, s.71). Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında benzer çalışmaların sonuçlarıyla aynı sonucun elde edildiği görülmüştür.

Çok kültürlü eğitimin amaçları ülkede birlik ve beraberliği sağlama, düşünce ve ifade özgürlüğünü oluşturma, hoşgörü ve empati anlayışını geliştirme, farklılıklara saygı duyabilen ve dünyadaki gelişmelere açık bireyler yetiştirmektir. Özellikle göçle gelen bireylerin usulsüz olarak birtakım işlerde çalışmaları, okuma çağında olanların eğitim hakkından mahrum bırakılmaları ve manevi yönden de olumsuz etkilendikleri bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Benzer bir araştırmada göçle gelen çocukların ülkemizde kötü koşullarda çalışmak zorunda bırakılmaları, sağlık, beslenme ve güvenlik risklerini oluşturduğu sonucu elde edilmiştir (Eren, 2019, s.226).

Sosyal eleştiri yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada da göçün sadece fiziksel bir olgu olmadığı beraberinde birçok manevi ögeyi de gittiği yere götürdüğü incelenen yapıtlardan ortaya çıkmıştır (Arabacıoğlu, 2018, s.88). Diğer çalışmalarla benzer sonuçların elde edildiği araştırmada öğretmen adaylarının ifadeleri ile daha açıklayıcı hale gelmiştir. Ayrıca bu çalışmada göçmenlerin maruz kaldığı durumlardan çok, göçmenlerin toplumda güvenlik sorununu ortaya çıkarmasına neden olabilecek olayların kaynağı olarak görölmüştür.

Göçmenlerin toplum içerisinde benimsenmesinde dil, din, ırk gibi etkenler belirleyici olarak görölmektedir. Göçmenlerin entegrasyon süreci içerisinde vatandaşlık anlayışı üzerine yapılan bir araştırmada kan bağı, etnik kökene bağlı vatandaşlığı tanımlayan toplumların çok kültürlü eğitim sürecine bağlı göçmenleri kabul süreçlerinin çok daha zor olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Yıldız, 2017, s.62). Bu çalışmayla benzer sonuçların elde edildiği bu çalışmada öğretmen adaylarının görüşleri daha anlaşılır hale gelmiştir.

Toplum içerisinde yaşayan insanların birbirlerini kabul etmesi ve uyumlu olmaları yaşantılarını kolaylaştırdığı gibi sosyalleşme süreçlerini de hızlandırmaktadır. Göç sonucu farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğunun ortaya çıkması bunu gerekli kılmıştır. Bir arada yaşama anlayışına bağlı ortaya çıkan sorunların başında göçmen sorunu gelmektedir. Bu sorunun çözümü de toplum ve medeniyetlerin gelişmesinde etkili olan eğitimle mümkündür. Türkçe dil eğitiminin verilmesi, farklılıklara saygı, hoşgörü, sevgi değerlerini kazandırma, bilgilendirici eğitimlere ağırlık verme, eğitim politikasında değişiklikler yapma, kültür derslerine yer verme ve göçmenlere Türk kimliği kazandırmak etkili olarak görölmektedir. Göçmenlere Türk kimliğinin kazandırılması anlayışı içerisinde farklı kültürleri asimile yolunun çözüm olarak göröldüğüne bağlı öğretmen adaylarının empati değerini içselleştirmede yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Göçmen ocukların eğitim sorunlarını ortaya koymak amacıyla yapılan nitel araştırmada çocukların okul ortamında arkadaşlarıyla ilişkilerinin olumsuz olduğu, büyük bir kısmının Suriyeli Afgan ve Iraklı öğrencilerden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için veli ve çocuklara dil eğitiminin verilmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitilmesi, sadece göç edenlerin değil göç alan vatandaşların da eğitiminin gerekliliği sonuçlar arasında yer almaktadır (Eren, 2019, s.227).

Göç kavramı üzerinde yapılan bir incelemeyle çocukların yaşadığı sorunlar ve eğitime yansımalarının neler olduğu araştırılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların göçe bağlı ayrımcılık, uyum problemleri ve ruhsal sıkıntılar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sosyal çevrelerinin yeniden yapılandırılması için dil eğitimine öncelik verilmesi gerektiği çözümler arasında yer almaktadır (Karaman ve Bulut, 2018, s.406). Göç etmiş ailelerin çocuklarının yaşadıkları sorunlar üzerinde yapılan nitel araştırmada da çocukların hiçbir alanda yeterli eğitim alamadıkları, beslenme, fiziksel koşullar ve ev ortamlarının yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır (Küçükali ve Çevik Özdemir, 2018, s.2154).

Yukarıdaki çalışmalara bakıldığında göçmen sorununun giderilmesi adına eğitim alanında benzer sonuçların elde edilmesiyle birlikte eğitimlerini etkileyen diğer faktörler üzerinde durarak farklı sonuçlara da ulaşılmıştır

Kültüre duyarlı bireyler yetiştirmede öğretmenin de çeşitli rollere sahip olması gerekmektedir. Öğretmenlerin farklılıklara saygı duyma esasına bağlı duyarlılık sahibi, farklı kültürlerin uygulamaları hakkında bilgi sahibi, ötekileştirme anlayışından uzak hoşgörü anlayışı ve empati yeteneği gelişmiş olması, tüm kültürlerle eşit yaklaşma anlayışına sahip olması gibi sonuçlar elde edilmiştir. Her ne kadar Türk toplumunda bunu uygulamanın zor olduğu bilincine varılsa da en azından yapılan uygulamalarla yer verilmelidir.

Benzer sonuçların elde edildiği bir araştırmada çok kültürlü eğitimde öğretmenin öğrencilerin akademik başarılarını arttırmasının yanında kültüre duyarlı, empati yapabilen, bağımsız düşünebilen, öğrencileri tanıma ve kültürlerini tanıtmaya gibi özelliklerinin olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Bilgin ve Oksal, 2018, s.87). Öğretmenlerin bu özelliklere sahip olmaması farklı kültürlerle sahip öğrenme ortamlarında tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmalarına neden olacaktır.

Sosyal bilgiler dersi insan yaşantısına dair toplumsal alanda etkili olan konulara doğası gereği uygun bir alandır. Her ne kadar göç kavramıyla ilgili bilgiye yer verilmiş olsa da göçmen ve göçmen sorunu hakkında herhangi bir bilgiye değinilmemiştir. Toplumla iç içe olan bu ders içerisinde bu konunun yer almaması önemli bir eksikliklerdir. Buna bağlı olarak Sosyal Bilgiler Öğretim programı içerisinde gerekli düzenlemelere yer verilmelidir.

Farklılıklara saygı değeri uygulama yoluyla ön plana çıkarılmalı, farklı kültürler içerisinde yer verilerek anlatılmalı ve göçmenlerin tarihi, sosyal yaşantıları, kültürleri tanıtılmalıdır. Sosyal bilgiler öğretim programında yerel kültürlere dahi yüzeysel değinilmiş olması çocukların kendi milli kültürü içerisinde yer alan farklılıkları öğrenmesini engellediği gibi çocukların dünyaya açılmasını zorlaştırmaktadır. Etnik ya da kimlik vurgusu yapılmadan aynı sınıf ortamı içerisinde ve toplumda yaşamak adına birleştirici olunmalıdır. Çünkü tek kültürle oluşturulmuş olan sınıf ortamları ya da toplumların farklılıkları kabul etme süreci oldukça zordur.

Farklı kültürler zenginlik olarak değerlendirilmeli ve mozaiğin parçaları misali birleştirici yaklaşılmalıdır. Farklı kültürlere yer verirken kültürümüzün de yok olmaması adına hassasiyetli yaklaşılması gerekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programı farklı kültürlere yer vermediği ve kültürlere eşit yaklaşmadığı için çok kültürlü eğitime uygun değildir. Gürel ve Çetin (2018, s.35), tarafından yapılan çalışmada her ne kadar 2017 yılı itibariye öğretim programında daha fazla kültür konularına yer verildiği sonucu ortaya çıkmışsa da milli kültüre ağırlık verilerek, farklı kültürlere değinilmemesi göz ardı edilmemelidir. Çok kültürlü eğitime uygun Sosyal bilgiler öğretim programı, evrensel değerler eğitimine yer vererek farklı kültürleri tanıtılmalıdır.

Öğrenme ortamları bireylerin kendilerini ait hissettikleri ve kendilerinin varlığının çeşitli öğelerle gösterildiği durumda gerçek anlamda öğrenme ortamı haline gelir. Çok kültürlülüğe uygun öğrenme ortamı eşit şartlar altında her kültüre yer verildiği, göçle gelen farklı kültürlere açık ve kucaklayıcı olan bir yapıya sahip olmalıdır. Bazı öğretmen adaylarının yöntem ve teknik üzerinde açıklama yapması bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Farklı milletlere kendi kültürlerine uygun eğitim yapılmasından çok milli eğitim sistemi içerisinde kültürlere yer verilmesi gerekmektedir.

Suriyeli göçmenlere yönelik eğitim politikasını ele alan bir çalışmada her ne kadar Türkiye geçici bir süre anadilde eğitim imkânı sağlamış olsa da Türk okullarına geçişle birlikte MEB anadilde eğitim almalarına sıcak bakmamıştır (Özcan, 2018, s.27). Benzer sonuçların elde edildiği bu çalışmada farklı kültürlerin kendi eğitimlerini uygulamaları bütünlüğe zarar verici durum olarak gördüklerini kanıtlamaktadır.

Çok kültürlü eğitim Türkiye'nin milli eğitim sistemine uygun değildir. Ülke içerisinde her ne kadar farklı kültürler yaşamış olsa da eğitimde bu uygulanmamaktadır. Özellikle ders kitaplarında milli kültürlere yer verilmesi ve müfredat içerisinde farklı kültürlere değinilmemesi, öğrenme ortamı, eğitimeciler, yapılan etkinlik ve uygulamalar ülkemizde çok kültürlü bir eğitimin olmadığını göstermektedir. Bilgi akışının kaynağı ve temeli eğitimidir. Bunun da eğitim yoluyla olması izlenebilecek önemli yol olarak görülmelidir. Parçalardan biri eksik olduğunda istenen hedeflerin gerçekleşmesi beklenemez. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun doğu kültüründe yetişmiş olması ve yaşadıkları olaylar konuya bakış açılarını önemli ölçüde etkilemiştir.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarına yönelik çok fazla araştırma yapılmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olması gelecek kuşaklara kültür aktarımında kolaylık sağlayacaktır. Bu çalışmanın yapılmasıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitime bakış açıları ve bununla ilgili kavramlara yönelik ne bildikleriyle ilgili birden fazla değişik ve yeni bilgiler ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın yapıldığı öğretmen adayları müfredat içerisinde farklı kültürlere ait öğelerin yer alması gerektiğini söylemiş ve bu alanda müfredatta yenilikler yapılabileceğine yönelik ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Çok kültürlü eğitimin içerisinde özellikle toplumumuzda yerel kültürlerin kendilerinden bir şeyler bulabileceğine yönelik bir başka ihtiyaç da tespit edilmiştir. Eğitimin temel taşları olan öğretmen adaylarının bu görüşlerinin dikkate alınması göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitim alanında yapılabilecek çalışmalar adına önemli bir aşamadır. Öğretmen adaylarının göçmen sorunu ve çok kültürlü eğitime yönelik bakış açıları adlı bu çalışma ilerleyen süreçte bu konuya yönelik yapılacak çalışmalar için farkındalık oluşturacaktır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak farklı kültürlerden gelmiş veya bizzat o ortamda yaşamış kişiler eğitim ortamlarında dinlenilmelidir. Farklılıkların bir zenginlik olduğunu göstermek adına edebiyat, bilim, kültür geceleri düzenlenmelidir.

Ülkemize çeşitli sebeplerden dolayı gelen göçmenlerin ülkeye kabul edilme sürecinde milli menfaatler göz ardı edilmemelidir.

Ülkeyi yönetenler göçmen sorununun giderilmesinde dış ülkelerle ortak çözümler üretmeli ve güvenli ortam sağlandıktan sonra kendi ülkelerine gönderilmelidir. Ülkemizde yer alan insanların göçmenleri kabul etmeleri ve doğru bilgilendirilmelerini sağlamak adına çeşitli eğitimler verdirerek, toplumun uyum süreci kolaylaştırılmalıdır. Göçmenlerin kendi ülkelerinde olduğu gibi yaşam şartları ve ortamları devlet yetkilileri tarafından düzenlenmelidir.

Göçmenlerin eğitim süreçlerinde ortak değerlerden yola çıkarak kültürlerine yer verilmelidir. Sosyal bilgiler dersinde göçle ilgili konular genişletilmeli ve göçmenlerle ilgili bilgilere değinilmelidir. Çok kültürlü eğitim sürecinde Türkçe dil eğitimine önem verilerek iletişim sorunu ortadan kaldırılmalıdır. Sürekli eğitim merkezleri yaygınlaştırılmalıdır. Göçmen çocukların eğitiminde aile, okul, ev üçgenine uygun öğretim programları geliştirilmelidir. Ulusal ve yerel yönetimler göçle gelen çocuklara yönelik koruyucu önlemleri arttırmalıdır. Ülkemizdeki yetkililer göçmenler konusunda kısa vadeli önlemler yerine uzun vadeli önlemler olarak çeşitli güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasını önlemelidir.

Göçmenlerin ülkemize daha kolay adapte olabilmeleri açısından tüm kademelerde aile ve kültür eğitimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Akademisyenler tarafından üniversitelerde sempozyumlar düzenlenerek farklı kültürlerden kişiler davet edilmelidir. Ülkemizdeki eğitim kurumlarının dünyaya açılmalarını kolaylaştırmak adına öğrenci ve öğretmenlere yönelik çeşitli ülkelere devlet destekli geziler yaygınlaştırılmalıdır. Medya etkili kullanılarak göçmenlerle ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Çok kültürlü eğitim bütün eğitim kademelerinde yer alan programların içeriğinde yer verilerek uygulanmalıdır. Çok kültürlü eğitim yalnızca Sosyal bilgiler dersi gibi derslerle ilişkilendirilmemeli bütün derslere uygulanarak ele alınmalıdır. Öğretmen yetiştirme programlarına çok kültürlü eğitim dahil edilmelidir. Lisans eğitiminde öğretmen adaylarının göçmenler konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla araştırmaya yapmaya yönelik uygulamalar arttırılmalıdır.

Öğretmen adaylarına kültürel değerlerin yaşatılması ve zihinlerde tutulması adına teorik bilgidan ziyade gezi gibi uygulamalı etkinlikler yapılmalıdır. Öğrenme ortamı içerisinde öğretmenler farklı kültürlere duyarlı olmaya özen göstermeli ve ön yargıların ortaya çıkmasını engellemedir. Öğretmenler sınıf içerisinde göçle gelmiş bireylerin kaynaşmasını sağlamak adına iş birliği gerektiren yöntem ve teknikler tercih etmelidir. Bunun yanında küreselleşen dünyaya ayak uydurabilecek, farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olarak kucaklayıcı bir dil kullanmalıdır.

Öğrenme ortamı içerisinde kültürler birbirine yakınlaştırılmalı ve birlik ve beraberlik amacı doğrultusunda eğitim yapılmalıdır. Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler kültür konusunda öğrencileri doğru bilinçlendirmeli ve her kültürün ait hissetmesini sağlayacak ortak değerler üzerinden ödevler vermelidir. Okullar ve sınıflar kültürleri tanıtmaya yönelik dizayn edilmelidir. Bireyler arasında empati yeteneğini geliştiren çalışmalara yer verilmelidir. Sosyal bilgiler dersinde ülkemizde bulunan bölgesel kültürlere daha fazla yer verilmeli ve yanında yabancı kültürlere de ortak değerler üzerinden değinilmelidir. Öğrencilerin farklı kültürlerle ilgilenmeleri için teşvik edilmelidir. Hoşgörü, saygı, sevgi gibi toplumsal bütünleşmeyi sağlayan uygulamalara yer verilmelidir.

Ülkemizde kültürle ilgili derslere yer vermeye yönelik müfredat çalışmaları yapılmalıdır. Öğretim programı içerisinde var olan seçmeli kültür derslerinin içerikleri düzenlenmelidir. Ayrıca tüm kademelerde seçmeli derslerin yerine temel dersler olarak okutulmalıdır. Ders kitaplarında farklı kültürlere yönelik yer verilen yüzeysel içerikler düzenlenmeli ve yerel kültürler yabancı kültürlerle ilişkilendirilerek bireylerin kültüre duyarlı olmaları amaçlanmalıdır.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Müfredat içerisinde yabancı kültürlerin dışında kendi yerel kültürlerimiz hakkında bilgi sahibi olabileceğimize ilişkin içeriklerin varlığı araştırılmalıdır. Göçmenler konusunda yanlış bilgi ve algıların önüne geçmek amacıyla toplumda göçmenlerin kabul edilmesini sağlayacak çalışmalar üzerinde durulmalıdır. Sadece göçle gelen bireylerin, geldikleri ülkede meydana getirdiği değişimlere bakılmamalıdır. Bununla birlikte var olan halkın göçmenler üzerindeki ön yargılı yaklaşımını ortadan kaldırmaya yönelik de çalışmalar yapılmalıdır. Göçmen sorununun giderilmesi sürecinde medyanın etkisi araştırılmalıdır.

Farklı kùltùrlerden gelen kişilerin toplumumuzda kabul edilme sùreçlerinde onların dilini öğrenmenin etkisi üzerinde inceleme yapılmalıdır. Katılımcı gruplarına göre ùlkemizde çok kùltùrlù eğitimin uygulanıp uygulanmaması noktasında farklılıkların nedenleri irdelenmelidir.

Göçmen sorunu ve çok kùltùrlù eğitimle ilgili yapılan çalışmaların etkili sonuçlar vermesi araştırma sürecindeki çeşitliliğe ve kurumların gerekli onayları vermesine bağlıdır. İl Milli Eğitimin çalışma grubunun devlette çalışan öğretmenler ve çalışılan konunun göçmenler olmasından dolayı onay vermemesi araştırmaı sınırlayan önemli bir etken olmuş ve çalışma grubuyla birlikte araştırma yapılacak yer değiştirilmek zorunda kalmıştır. Bu çalışmayla öğretmen adaylarının göçmen sorunu ve çok kùltùrlù eğitime yönelik bakış açılarını öğrenmede önemli sonuçlar elde edilmiş olacaktır. Bundan sonraki yapılacak çalışmalarda çalışma grubunun öğretmen seğilmesi ve çalışmanın devlet okullarında yapılmasıyla araştırmada daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, O. ve Yalçın, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarında çok kültürlü eğitimin yeri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 23-46.
- Akkaya, N., Susar Kırmızı, F. ve İşçi, C. (2018). Öğretmen adaylarının çok kültürlülüğe ilişkin algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 308-335.
- Akpınar, M. ve Genç, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 249-268.
- Altıntaş, S. (2018). İç ve dış göç bağlamında Türkiye’de iskân politikaları. *Disiplinler arası Karşılaşmalar Dergisi*, 8, 216-222.
- Arabacıoğlu, B. (2018). Göç eden kültür. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 83-91.
- Arslan, A. ve Çalmaşur, H. (2018). Okul yöneticilerinin çok kültürlü eğitim tutumlarına ve demokratik tutumlarına ilişkin görüşleri: bir karma yöntem çalışması. *Journal of Computer and Education Research*, 6(12), 163-194.
- Ateş, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik algı ve farkındalıkları (Kocaeli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aydoğan, İ. (2017). Sekülerizm, kültür ve eğitim. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-8.
- Başarı, F., Sarı, M. ve Çetin, A. (2014). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim algılarının incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 91-110.
- Bilge Zafer, A. (2016). Göç çalışmaları için bir anahtar olarak “kültürleşme” kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 75-92.
- Bilgin, A. ve Oksal, A. (2018). Kültürel kimlik ve eğitim. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü*, 2(1), 82-90.
- Birinci Gemici, N. (2017). Çalışma hayatında dezavantajlı bir grup: göçmenler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2 (4), 239-261.
- Boydak Özcan, M. ve Şengür, D. (2017). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim ve anadilde eğitim hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 113-122.
- Bozak, A., Özdemir, T. ve Seraslan, D. (2016). Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin eğitim fakültelerinde almış oldukları öğretmenlik eğitimine ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(36), 100-113.
- Börü, N. (2018). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özelliklerini gösterme düzeyi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (14), 19-30.

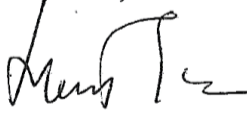

- Bulut, C. ve Başbay, A. (2014). Öğretmenlerin çok kültürlü yeterlilik algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 957-978.
- Cemaloğlu, N. (2011). Veri toplama teknikleri: Nicel-nitel. Tanrıoğan, A. (Edit.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (s.133-157). Ankara: Anı
- Çoban, A., Karaman, N. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 126-131.
- Demirdağ, S. (2019). Öğrenci çeşitliliğine ilişkin öğretmen görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(1), 1-28.
- Doytcheva, M. (2009). *Çok kültürlülük*. Akıncılar Onmuş, T. (Çev.). İstanbul: İletişim.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Esen, E. (2011). Türk-işgücü göçünün 50. yılında Almanya’da sosyal hizmetlerin kültürlerarası açılımı. Esen, E. ve Yazıcı, Z. (Edt.), *Onlar Bizim Hemşehrimiz Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı*. (s.13-42). Ankara: Ekinoks.
- Geyik Yıldırım, G. (2016). Küreselleşme ve kültür. *ÇKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 281-289.
- Gholizadeh Avval, T. (2018). *Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve sosyal bilimcilerin çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime bakış açıları*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Göç Tarihi, https://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380 adresinden 01.07.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Güngör, S., Buyruk, H. ve Özdemir, Y. (2018). Öğretmen adaylarının çok kültürlülüğe ilişkin tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 816-837.
- Gürel, D. ve Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-40.
- Kanık, C. (2018). Türk kökenli göçmenlerin kimlik yönelimi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 227-246.
- Karakaş, H. ve Erbaş, Y. (2018). Öğretmen adaylarının çok kültürlü deneyimleri ve (Türkiye’deki) kültürel ve sosyal gruplara yönelik düşünceleri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 59-81.
- Karaman, H. ve Bulut, S. (2018). Göçmen çocuk ve ergenlerin eğitim engelleri, psikolojik sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 393-412.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kaya, Y. (2014). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim hakkındaki bilgi, farkındalık ve yeterliliklerinin belirlenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 102-115.

- Kılınç, F., Karayel, F. ve Koyuncu, M. (2018). Türk ve Suriyeli çocukların göç kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 37-54.
- Koçak, S. ve Özdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarında kültürel zekânın rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Elektronik Eğitim Dergisi*, 14(4), 1352-1369.
- Korkmaz, N. ve Öztürk, A. (2017). Bulgaristan Türklerinin göç süreci ve göçmenlerin Türkiye'deki iskân ve iş gücüne dayalı entegrasyonu. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 268-289.
- Küçükali, R. ve Çevik Özdemir, H. (2018). Göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının yaşadıkları sorunların değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 2149-2158.
- Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürel zekânın kültürler arası duyarlılık ile ilişkisine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(19), 1-13.
- Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürlerarası farklılıkları yönetme sanatı: kültürel zekâ. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 32-49.
- Özcan, A.S. (2018). Çok kültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 17-29.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S.B. Demir (çev.). Ankara: Pegem.
- Soysaldı, A. (2018). Kültür, sanat ve beşeriyet ilişkisi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 22, 305-315.
- Şimşek, H. ve Kula, S.S. (2018). Türkiye'nin göçmen politikasında ihmal edilen boyut: eğitsel uyum programı. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 5-21.
- Taş, C. (2019). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programları ve ders kitaplarında çok kültürlülük, 1998-2017 sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Tonbuloğlu B., Aslan, D. ve Aydın, H. (2014). Türk eğitim sisteminin çok kültürlülük bağlamında analizi ve öneriler. *Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 29, 67-68.
- Türk, E. (2019). Türk basınında Suriyeli göçmenlere ilişkin haberlere yapılan yorumların incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 17-30.
- Türkmen Birlik, P. (2018). Dil felsefesi temelinde göç olgusuna dair bir bakış: Humbolt ve Rorty. *Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, 8, 18-43.

- Ünlü, İ. ve Örtten, H. (2013). Öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çok kültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 287-302.
- Ünlü, İ., Ilgaz, S. ve Örtten, H. (2016). İlköğretim öğretmen adaylarının kültür algılarının kültür alt boyutlarına göre incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 168-177.
- Yazıcı, H. (2018). Birey ve toplum. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 277-288.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve entegrasyon politikalarında vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.
- Yılmaz, K. (2010). Sosyal bilgiler eğitimindeki sorunlar ve çözüm önerileri: öğretim elemanlarının görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 839-867.
- Yılmaz, K. ve Kaya, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih algısı ve tarih öğretimine ilişkin pedagojik yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6),73-95.

EKLER

Ek 1: Uygulama için Ana Bilim Dalı İzni

	<p>T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü</p>	
	<p>Sayı : 85964745-044-E.1800118653 Konu : Yaprak KEÇECİ Hk.</p>	<p>25.04.2018</p>
<p>ATATÜRK EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA</p>		
<p>İlgi : 20.04.2018 tarihli ve 65796619-302.08.01-E.1800116750 sayılı belge.</p>		
<p>Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalımızda ilgi yazıda ismi geçen Yaprak KEÇECİ'nin anket çalışma isteği uygundur. Ana Bilim Dalı yazısı ektedir. Gereğini bilgilerinize sunarım.</p>		
		<p>Prof. Dr. Mesut ŞEN Bölüm Başkanı</p>
<p>EK: Ana Bilim Dalı Yazısı</p>		
<hr/>		
 	<p>Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Atatürk Eğitim Fakültesi 34722 Kadıköy / İSTANBUL Telefon: 0216 345 90 90-345 47 05 ae@marmara.edu.tr Kapı Adresi: marmarauniversitesi@hs01.kep.tr</p>	<p>Ayrıntılı bilgi için: Erol ÇOBAN Bilgisayar İşletmeni</p>
<p>Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince Mesut ŞEN tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://ebys.marmara.edu.tr/QR/FFFF083EB75C4D76</p>		

Ek 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1. Türkiye'deki göçmen sorunu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Çok kültürlü eğitim hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
 - a) Size göre çokkültürlü eğitim ne anlama geliyor? Siz bu kavramdan ne anlıyorsunuz?
3. Size göre çok kültürlü eğitimin amaçları neler olmalıdır?
4. Türkiye'deki göçmen sorununu çok kültürlü eğitim bağlamında değerlendirmenizi istersem neler söyleyebilirsiniz? ?
5. Size göre Türkiye'de göçmen sorununun giderilmesi için eğitim alanında neler yapılmalıdır? Bu konuda eğitime düşen roller nelerdir?
 - a) Size göre çok kültürlü eğitimde kültürel duyarlıksahibi bireyler yetiştirmede öğretmene düşen roller nelerdir?
6. Size göre Türkiye'deki göçmen sorunu sosyal bilgiler dersinde nasıl ele alınmalıdır?
 - a) Sosyal bilgiler dersinde göçmen sorununa ilişkin öğretim programında ne gibi düzenlemeler yapılabilir?
7. Farklı kültürlere sahip bireylerin çok kültürlü bir sınıf ortamında yer almasına yönelik görüşleriniz nelerdir?
8. Ortaokul sosyal bilgiler öğretim programını çok kültürlü eğitime uygunluğu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - a) Sizce çok kültürlülük programa yansımış mı? Cevap Evet ise nasıl? Hayır, ise bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
 - b) Size göre çok kültürlülüğe uygun bir sosyal bilgiler öğretim programı hangi özelliklere sahip olmalıdır?
 - c) Çok kültürlülüğe uygun bir öğrenme ortamı size göre nasıl olmalıdır?
9. Türkiye'de farklı kültürlere sahip (etnik köken, din, mezhepsel farklılıklar gibi) öğrencilere kendi kültürlerine uygun eğitim yapılması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
10. Size göre çok kültürlü eğitim Türkiye'nin milli eğitim sistemine uygun mudur? Niçin?
11. Türkiye'de göçmen sorunun giderilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?
12. Türkiye'de çok kültürlü eğitime yönelik önerileriniz nelerdir?
13. Konuşmadığımız fakat sizin eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?